

Toekomstvisie Scherpenzeel 2030

Rapport

Een perspectiefrijke toekomst
voor Scherpenzeel
een ondernemend dorp in het groen
met een betrokken gemeenschap
in het hart van het land

Berenschot

Toekomstvisie Scherpenzeel 2030

Krachtige keuzes van Scherpenzeel
een ondernemend dorp in het groen
met een betrokken gemeenschap
in het hart van het land

Inhoudsopgave

De samenvatting van de Toekomstvisie	6
1. Inleiding	8
1.1 Scherpenzeel; een gemeente die veel mee heeft.....	9
1.2 Van aandacht voor alles naar krachtige keuzes	9
1.3 Vanuit eigen kracht zicht krijgen op de toekomst	10
1.4 Tijd voor actie (met visie)	10
1.5 Toekomstvisie “Scherpenzeel 2030” als toetssteen	10
1.6 Leeswijzer	10
2. De totstandkoming van de Toekomstvisie	12
2.1 Achtergrond, context van en vraagstelling bij het onderzoek.....	13
2.2 Opdrachtgeverschap	13
2.3 Scherp kijken in de spiegel	14
2.4 De kracht van de Dwingende Logica	14
2.5 Publieke waarde als vertrekpunt in het denken.....	14
2.6 Speelruimte	15
3. Historische en toekomstige context van Scherpenzeel	16
3.1 Een rijke historie	17
3.2 Toekomstige trends en ontwikkelingen	18
3.2.1 Bovennationaal	18
3.2.2 Nationaal	18
4. Feiten over Scherpenzeel	22
4.1 Demografische kenmerken	24
4.2 Wonen	26
4.3 Economie en bedrijvigheid	28
4.4 Werkgelegenheid en opleidingsniveau.....	29
4.5 Infrastructuur en milieu.....	30
4.6 Scherpenzeel in de regio	31
4.7 Maatschappelijke problematiek.....	32
4.8 Financiële positie gemeente Scherpenzeel	33
5. Wat vinden “we” belangrijk in Scherpenzeel	36
5.1 Raadplegingen	37
5.2 Dominante opinies	40
6. Centrale thema’s vanuit feiten en opinies	44
6.1 Behouden, verfijnen, vernieuwen van de gemeenschapszin	45
6.2 Wonen voor iedereen	46
6.3 Duurzaamheid en milieu	46
6.4 Mobiliteit	46
6.5 Zorgen over ambtelijke organisatie	47
7. Opbouw visie en inkleuring	48
7.1 Inleiding	49
7.2 Zoeken naar kernkwaliteiten en kernwaarden	49
7.3 Profiel	49
7.4 Hoofdkeuzes beleid	50
7.5 Ondersteunende mechanismen	51

8. Hoofdkeuzes en ondersteunende mechanismen	52
8.1 Inleiding	53
8.2 Beleidsthema 1: Scherpe keuzes bij schaarse ruimte	54
8.2.1 Inleiding	54
8.2.2 Groot versus kleinbedrijf	54
8.2.3 Groen versus bebouwing	55
8.2.4 Effect transitie agrarische sector	55
8.2.5 Interventies	56
8.3 Beleidsthema 2: Bestendig wonen en bouwen	57
8.3.1 Inleiding	57
8.3.2 Ruimte voor starters	57
8.3.3 Ruimte voor senioren	58
8.3.4 Verduurzamen van woningen	58
8.3.5 Interventies	59
8.4 Beleidsthema 3: Vitaliteit en leefbaarheid	59
8.4.1 Inleiding	59
8.4.2 Rijk verenigingsleven	60
8.4.3 Hoog voorzieningenniveau	60
8.4.4 Veel groen	61
8.4.5 Interventies	61
9. Het “hoe en wat”	62
9.1 Inleiding	63
9.2 Instrumentarium gemeente	63
9.3 Rollen van de gemeente bij de inzet van het instrumentarium	64
9.4 Verbinden als krachtige methode voor veranderen	65
10. Bestuurlijke, organisatorische en financiële consequenties	68
10.1 Inleiding	69
10.2 Eigen kracht	69
10.3 Consequenties voor bestuur en organisatie	69
10.4 Financiële consequenties	70
10.4.1 De gemeenteraad geeft financiële kaders en randvoorwaarden mee	70
10.4.2 Veranderende rol van de gemeente en intensivering van samenwerking	70
10.4.3 Afnemende ruimte voor autonoom beleid Scherpenzeel	71
10.4.4 Processtappen investeringsagenda naar aanleiding van de Toekomstvisie (op hoofdlijnen)	71
10.4.5 Bestuurlijke opdracht	71
10.5 Bestuurlijk en ambtelijk perspectief voor Scherpenzeel	72
10.5.1 Bestuurskracht als denkkader	72
10.5.2 Bestuurlijke zelfstandigheid als vertrekpunt	72
10.5.3 Bestuurlijk stappen zetten	72
10.5.4 Ambtelijk perspectief	72
11. Borgen en onderhouden Toekomstvisie	74
11.1 Vaststellen visie	75
1. Participatief proces en unanieme besluitvorming	75
2. Zichtbaar en controlebaar committeren aan de visie	76
3. Lange termijn commitment en doelstellingen opnemen in de partijprogramma's	76
11.2 Verankeren in de besturing	76
4. Voortgang inclusief informatiebehoefte gemeenteraad formaliseren	76
5. Proces tot herijken en actualiseren beleggen	76
6. Een visiemanager aanstellen (toezien en vernieuwen)	77
7. Aanpassing structuur raadsstukken	77
11.3 Publieke verantwoording	77
8. Beoordeling door visiegroep Scherpenzeel	77
9. Informatie	77
Bronnenboek	79
1.1 Consultaties	79
1.2 Gebruikte documenten	79
1.3 Overzicht belangrijke uitslagen enquête en consultaties	80

De samenvatting van de Toekomstvisie

Inleiding

De laatste maanden zijn op allerlei manieren Scherpenzeelers benaderd op mee te denken over de toekomst van Scherpenzeel. Op scholen, langs voetbalvelden, op de markt, in de Breehoek, via internet (burgerenquête) en consultatieavonden. Steeds stond de vraag centraal: waar moet Scherpenzeel staan in 2030? Deze toekomstvisie is het resultaat van dit onderzoek. Natuurlijk heeft niet iedereen zin en tijd om elke letter van deze Toekomstvisie te lezen. Daarom starten we het rapport van uw Toekomstvisie met een samenvatting en leeswijzer in twee bladzijden. Zodat u, als lezer de weg naar de stukken in het rapport kunt vinden die voor u interessant zijn.

Waar moet Scherpenzeel staan in 2030?

In één zin is Scherpenzeel in 2030:

Scherpenzeel een ondernemend dorp in het groen met een betrokken gemeenschap in het hart van het land

Van de bekende schilder en kunstenaar Willem de Kooning is de uitspraak: you have to change, to stay the same. Dit geldt in zekere zin ook voor Scherpenzeel. Veel Scherpenzeelers zijn tevreden en trots op hoe Scherpenzeel ervoor staat. In 2030 moet Scherpenzeel dus niet veel veranderd zijn. En juist dat doel vereist veranderingen omdat de omgeving waarbinnen Scherpenzeel opereert, verandert. In hoofdstuk 3 schetsen we deze veranderingen. Globalisering, technologische innovaties, veranderingen in de structuur van de economie, de werkgelegenheid, de individualisering en de veranderende rol van de overheid moeten in goede banen worden geleid om Scherpenzeel een aantrekkelijk dorp te laten blijven. De vraag waar we in deze visie voor staan is daarom:

Hoe zorgen we dat Scherpenzeel in 2030 nog steeds een aantrekkelijk dorp is?

Om deze vraag te beantwoorden, is eerst een gedegen analyse van het huidige Scherpenzeel gemaakt. Deze staat in hoofdstuk 4. Uit deze analyse blijkt dat het niet verwonderlijk is dat mensen graag in Scherpenzeel wonen. Scherpenzeel heeft veel mee! Er is weinig werkloosheid, nauwelijks misdaad, verkeersongevallen of kinderen die zonder diploma de school verlaten. Veel Scherpenzeelers zetten zich in voor de kerk, de sportvereniging of het zwembad en genieten van de sociale contacten die ze binnen deze sociale verbanden hebben. Scherpenzeel ligt gunstig ingeklemd in economisch krachtige regio's en ondernemers gevestigd in Scherpenzeel creëren, mede daardoor, veel banen. Bovendien zijn de gemeentelijke financiën bijzonder goed op orde. Kortom: het is goed toeven in Scherpenzeel.

Er zijn op de lange termijn wel duidelijke knelpunten aan te wijzen. Bewoners van Scherpenzeel noemen vooral de woningmarkt voor starters en senioren en de verdeling van de schaarse ruimte tussen groen, woningen en bedrijfsleven. Verder vinden bijna alle Scherpenzeelers een groen Scherpenzeel met een gemeenschapszin en mooie voorzieningen erg belangrijk. Deze voorkeuren van Scherpenzeelers staan verder beschreven in hoofdstuk 5 en 6.

De toekomst van Scherpenzeel wordt gevormd door de inwoners, de ondernemers, de maatschappelijke organisaties en de overheid. In deze visie kijken we vooral naar de rol van de overheid bij de toekomst van Scherpenzeel. De burgemeester, wethouders, raadsleden en ambtenaren van de gemeente Scherpenzeel hebben daarin immers een belangrijke rol.

Het voeren van het juiste beleid is *de* manier waarop de overheid ertoe kan bijdragen dat Scherpenzeel in 2030 een aantrekkelijk dorp is. In de hoofdstukken 7 en 8 wordt uitgelegd dat er drie beleidsthema's het beleid voor Scherpenzeel in 2030 moeten vormen: Scherpe keuzes bij schaarse ruimte, leeftijdsbestendig wonen en bouwen en vitaliteit en leefbaarheid. Dit beleid moet leiden tot het gewenste profiel van Scherpenzeel:

In hoofdstuk 8 zijn deze keuzes verder uitgewerkt.

Hoe zorgen we dat dit beleid ook de komende 12 jaar wordt uitgevoerd?

Het opstellen van het beleid is natuurlijk niet voldoende. Beleid vraagt uitvoering op de lange termijn door raadsleden, bestuurders en ambtenaren. In de hoofdstuk 9, 10 en 11 omschrijven we hoe de raadsleden, bestuurders en ambtenaren het beleid kunnen uitvoeren, wat daarvan de bestuurlijke, organisatorische en financiële consequenties zijn en hoe kan worden geborgd dat deze visie tot 2030 relevant blijft. In een politiek-bestuurlijk omgeving is dat niet altijd eenvoudig. Na iedere verkiezing wisselt de gemeenteraad van samenstelling en treedt een nieuw college aan met een nieuw mandaat en nieuwe prioriteiten. In deze hoofdstukken beschrijven we zo praktisch mogelijk hoe Scherpenzeel dit voor elkaar te krijgt.

Meer lezen?

We hopen natuurlijk dat u op basis van deze samenvatting benieuwd bent naar de rest van het rapport. Welke hoofdstukken interessant zijn, is natuurlijk afhankelijk van uw voorkeuren. Het onderstaande schema kan helpen om gericht een keuze te maken om delen van de visie wel of niet te lezen.

Wie bent u? / wie ben jij?	Wat te lezen en te bekijken?
Ik heb weinig tijd	Hoofdstuk 1 en 8 en de filmpjes op Scherpenzeel.nl
Ik vind vooral de feiten en cijfers over Scherpenzeel interessant	Hoofdstuk 3.1 en hoofdstuk 4
Ik ben benieuwd wat iedereen gestemd heeft in de internet enquête en tijdens de consultaties	Hoofdstuk 5
Ik wil me eens echt verdiepen in de toekomst van Scherpenzeel en wat dit vraagt van onze gemeentelijke organisatie	De hoofdstukken 1 en 7-11
Ik wil weten hoe het onderzoek is gedaan	Hoofdstuk 2
Ik ben raadslid, bestuurder of ambtenaar en/of politiek betrokken bij de lokale politiek in Scherpenzeel	Alles!, maar vooral de hoofdstukken 3.2, 5-11 en de filmpjes op Scherpenzeel.nl.
Ik heb een hekel aan lezen	De filmpjes op Scherpenzeel.nl en kom naar de feestelijke vaststelling van de visie op 15 januari 2019!
Ik val in geen van de bovenstaande categorieën	Begin bij hoofdstuk 1 en bepaal na de leeswijzer je verdere leesstrategie.

Inleiding

Hoofdstuk 1

1.1 Scherpenzeel; een gemeente die veel mee heeft

Scherpenzeel, een Gelderse gemeente aan de grens met de provincie Utrecht, heeft veel mee. De gemeenschap is hecht en krachtig, er is veel trots en tevredenheid en de inwoners wonen er graag. Ook in de cijfers zien we een positief beeld. Veel werkgelegenheid, weinig wegtrekkende jongeren, een bovengemiddeld goed voorzieningenniveau en levensverwachting die boven het Nederlands gemiddelde ligt.

1.2 Van aandacht voor alles naar krachtige keuzes

De wens van politiek en bestuur en zeker ook van de samenleving is te behouden hoe het nu is. De ontwikkelingen staan echter niet stil. Zo zijn er de afgelopen jaar grote decentralisaties en stelselwijzigingen doorgevoerd en ook de komende jaren zullen die tendensen worden doorgezet. Steeds vaker moeten vraagstukken samen met buurgemeenten worden opgelost. Samenwerking is voor een gemeente cruciaal geworden. Ook de komende jaren liggen er pittige vraagstukken op het bordje van gemeente en gemeenschap. Voorbeelden zijn de sterke vergrijzing van de gemeenschap, de druk op de ruimte waarbij natuur, wonen en ondernemen met elkaar wedijveren.

De gemeente Scherpenzeel gaat zorgvuldig om met haar financiële positie. De gemeente Scherpenzeel wil uiteraard investeren en tegelijkertijd het huishoudboekje goed beheren, maar ook de kracht van de samenleving benutten en verder versterken om zo de leefbaarheid binnen de gemeente te waarborgen. Scherpenzeel wil een gemeente zijn die nauw samenwerkt met verschillende partners binnen de gemeente (inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven) en buiten de gemeente (met buurgemeenten, provincie en bijvoorbeeld in het verband van de Foodvalley). Ook wil Scherpenzeel een herkenbare, krachtige en betrouwbare overheid zijn.

1.3 Vanuit eigen kracht zicht krijgen op de toekomst

De gemeenteraad en het college van Scherpenzeel hebben in nauwe samenwerking ervoor gekozen een Toekomstvisie op te stellen. Vanuit eigen kracht. Om zo zicht te krijgen op de maatschappelijke vraagstukken voor nu en de komende jaren. Er op gericht om ook keuzes te maken.

Deze eigen kracht wordt ook helder zichtbaar in het transparante en open proces en het betrekken van en het zeggenschap geven aan de gemeenschap in dit traject. Eigen kracht betekent immers ook het bundelen van kracht. Van inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, gemeentebestuur, ambtelijke organisatie, buurgemeenten en samenwerkingsverbanden. Met maar één doel: een zo goed mogelijke toekomst te creëren voor het gebied en de inwoners van Scherpenzeel.

1.4 Tijd voor actie (met visie)

Visie zonder actie is dromen, maar actie zonder visie is slechts tijdverdrijf. Zonder een duidelijk beeld voor ogen is het moeilijk richting geven aan grote veranderingen of zelfs aan het dagelijks handelen. Wanneer iedereen zich kan vinden in een gezamenlijk geformuleerde stip op de horizon, wordt het makkelijker om gerichte keuzes te maken en overeenstemming te bereiken over het beleid. Een gedeeld beeld van de toekomst stelt ons in staat om door de jaren heen samenhangend en gericht te investeren.

1.5 Toekomstvisie "Scherpenzeel 2030" als toetssteen

De gemeente Scherpenzeel heeft een strategische Toekomstvisie "Scherpenzeel 2030" ontwikkeld die richting geeft aan het beleid van de toekomst. Het is de basis om invulling te geven aan de Uitvoeringsagenda. De Toekomstvisie is primair gebaseerd op de kracht van de Scherpenzeel. Op alles wat Scherpenzeel nu reeds (potentieel) te bieden heeft. De kernkwaliteiten en kernwaarden. De Toekomstvisie wordt daarnaast ondersteund door trends, leefstijlen en andere relevante (feitelijke) informatie. Bij de ontwikkeling van de visie is de gehele gemeenschap van Scherpenzeel betrokken: raadsleden, het college van burgemeester en wethouders, inwoners, vertegenwoordigers van maatschappelijke en culturele instellingen, de middenstand en het bedrijfs- en verenigingsleven. Daarmee is de toekomstvisie niet alleen zakelijk onderbouwd, maar ook daadwerkelijk een afspiegeling van de wensen en beelden die leven in de samenleving, politiek en bestuur van Scherpenzeel.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 valt te lezen op welke manier de Toekomstvisie van de gemeente Scherpenzeel tot stand is gekomen. In hoofdstuk 3 schetsen we de historische en toekomstige context van Scherpenzeel. Hoofdstuk 4 bevat veel feiten en cijfers over Scherpenzeel. Hoofdstuk 5 geeft een overzicht van de uitkomsten van de consultaties van inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en buurgemeenten van Scherpenzeel. Hoofdstuk 6 beschrijft de centrale thema's die zijn gedestilleerd uit de feiten van hoofdstuk 4 en de opinies in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 7 en 8 wordt de Toekomstvisie van Scherpenzeel beschreven. Wat zijn de hoofdkeuzes voor de komende jaren? Hoofdstuk 9 beschrijft hoe de gemeente Scherpenzeel die Toekomstvisie kan gaan realiseren en wat daarvoor nodig is en in hoofdstuk 10 worden de bestuurlijke, organisatorische en financiële consequenties van de Toekomstvisie geschetst. Het laatste hoofdstuk 11 schetst drie lijnen waarlangs de Toekomstvisie van Scherpenzeel wordt geborgd en zekergesteld.

De totstand- koming van de Toekomstvisie

Hoofdstuk 2

2.1 Achtergrond, context van en vraagstelling bij het onderzoek

De gemeente Scherpenzeel wenst dat in de toekomstvisie wordt beschreven hoe een leefbaar en vitaal Scherpenzeel in 2030 eruitziet. Een onlosmakelijk onderdeel van de toekomstvisie is de strategie die nodig is om de visie (een leefbaar en vitaal Scherpenzeel) werkelijkheid te laten worden. Dit betreft de benodigde keuzes in beleid en ambities, maar ook keuzes maken wat voor gemeente we willen zijn en met welke (regio) partners we samenwerken.

Cruciaal bij een toekomstvisie voor de gemeente Scherpenzeel is dat niet alleen bij vaststelling van de visie er draagvlak en legitimiteit is, zodanig dat de visie vertrekpunt is voor alle partijen en inhoudelijk voor de verschillende beleidsvelden, maar dat dit ook de jaren na 2018/2019 zo blijft. Dit vraagt om een goed doordacht onderhoud van de visie en de onderliggende uitvoeringsagenda's.

Maak onderscheid tussen de visie en uitvoeringsagenda. De visie geeft een langjarige koers aan. De uitvoeringsagenda geeft handen en voeten aan de visie en heeft een operationeler karakter. De visie is een levend document. Herijk en actualiseer

de visie dus op regelmatige basis. Dit vraagt om evaluatie en actualisering van feiten en trends. De toekomstvisie of koers vraagt een bijstelling, maar met een lage frequentie van bijvoorbeeld eens in de vier jaar. De uitvoeringsagenda's zijn operationeler van karakter en vragen een veel hogere frequentie van onderhoud, bijvoorbeeld één keer per jaar.

Maak de herijking transparant en geef de gemeenschap hierin een rol. Evaluatie, herijking en actualisatie vindt primair plaats in de politiek-bestuurlijke arena. Om het proces van herijking fris en levendig te houden is het zeer aan te bevelen om ook de gemeenschap hier een actieve rol in te geven. Gericht op deze herijking, maar ook op het afdwingen van voldoende tempo en publicitaire aandacht in de realisatie van de toekomstvisie.

2.2 Opdrachtgeverschap

Het opdrachtgeverschap was als volgt ingevuld:

- **Opdrachtgever.** De gemeenteraad van Scherpenzeel is eigenaar van de toekomstvisie en is vanuit dit eigenaarschap ook de partij die opdracht heeft gegeven voor het visietraject.

- **Opdrachtnemer.** Berenschot heeft de gemeenteraad gefaciliteerd in het vergaren van de benodigde informatie en participatie om een breed gedragen realistische en toekomstbestendige visie te kunnen realiseren.
- **Dagelijks aanspreekpunt.** De gemeentesecretaris was tijdens het visietraject het dagelijks aanspreekpunt voor Berenschot. Korte lijnen waren belangrijk om snel en adequaat te kunnen schakelen.
- **Stuurgroep.** De stuurgroep werd gevormd door de griffier, de gemeentesecretaris en de burgemeester. De stuurgroep heeft namens de gemeente Scherpenzeel sturing gegeven aan de voortgang, budgetbewaking en communicatie rond het visietraject.

2.3 Scherp kijken in de spiegel

De gemeente Scherpenzeel heeft met dit onderzoek ervoor gekozen om vanuit eigen kracht te kijken naar de feiten en opinies rond maatschappelijke opgaven en van daaruit te kijken naar de toekomst. De vraag: hoe ziet de toekomst er voor Scherpenzeel uit? En welke keuzes vraagt dit? Erop gericht om een politiek en maatschappelijk gedragen samenhangende set van keuzes te creëren die in de komende 10 tot 15 jaar de beleidsontwikkeling van Scherpenzeel richting geeft.

Het onderzoek heeft daarmee het karakter van scherp in de spiegel kijken. Zien wat goed gaat en wat beter moet en een richting geven aan keuzes voor de komende jaren.

Deze scherpe analyse en keuzes wil Scherpenzeel vanuit eigen kracht doen. Dus niet omdat anderen het vragen, maar omdat de gemeente een sterke eigen verantwoordelijkheid voelt om voor haar gemeenschap en het gebied een scherp beeld te hebben. Natuurlijk in het hier en nu, maar vooral voor de jaren die voor ons liggen.

2.4 De kracht van de Dwingende Logica

Een onderzoek naar de toekomst van de gemeente Scherpenzeel vraagt ons inziens allereerst om een heldere redenatie en logica. Een logica die navolgbaar en uitlegbaar is, ook voor de gemeenteraad die hierover zal beslissen. Om dat te bereiken, hebben wij onze methodiek 'Dwingende Logica' ontwikkeld.

Langs deze Dwingende Logica bouwen wij stap voor stap een redenering op, om uiteindelijk een advies te geven over de samenhangende keuzes die een krachtige Toekomstvisie vraagt.

De Dwingende Logica is geen wiskundig model. Het biedt geen absolute uitkomst. Het is ook geen one-size-fits-all afweging. Elke gemeente, elk gebied en elke regio kent haar eigen logica en combinatie van publieke waarde, organisatie, (be)sturing en democratische legitimiteit. Daarnaast is er altijd een lokale weging van criteria, politieke realiteit en (on)mogelijkheden. De lijn van de Dwingende Logica is een krachtig hulpmiddel om een goed gesprek te voeren over de toekomst van de gemeente. Daarbij zijn altijd de maatschappelijke vraagstukken, zoals deze zijn (feiten) en ervaren worden (opinies) het uitgangspunt.

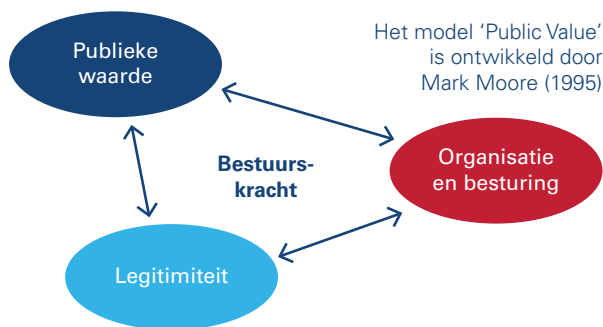

Daarnaast geeft de logica een eenvoudig reproduceerbaar verhaal en leiden de stappen van voorbereiding, de feiten in de foto van Scherpenzeel, raadplegingen van gemeenschap, bestuur, organisatie en buurgemeenten tot een tussenresultaat (Nota van Bevindingen), die voorkomt dat bij het vaststellen van de toekomstvisie teruggevallen wordt op het ontbreken van bronnen of geraadpleegde stakeholders.

Daarnaast ondersteunen de stappen van de Dwingende Logica de raadsleden in het stap voor stap gezamenlijk doormaken van het wordingsproces van de Toekomstvisie. Een proces dat uiteindelijk leidt tot het vaststellen door diezelfde gemeenteraad (als hoogste orgaan) van de Toekomstvisie, wetende dat de gemeenschap hierin actief is betrokken.

2.5 Publieke waarde als vertrekpunt in het denken

De start in het denken over toekomst van Scherpenzeel is voor ons het belang van de gemeenschap en het gebied. Wat zijn vraagstukken waar de gemeenschap voor staat? En op welke wijze kan of moet bestuur en organisatie van Scherpenzeel dit ondersteunen? Het actief betrekken van de gemeenschap en de leidende rol van de gemeenteraad maakt dat de legitimiteit van de Toekomstvisie krachtig geborgd wordt.

Het vertrekpunt is voor ons de 'public value' benadering zoals die door Mark Moore in de jaren negentig van de vorige eeuw is ontwikkeld en in de figuur is weergegeven. De kern is dat je als overheidsorganisatie één primaire doelstelling hebt: publieke waarde realiseren. Bestuurskracht is dan het vermogen van de gemeente (al dan niet in samenwerking) om die publieke waarde te bewerkstelligen. Hiervoor is een passende vorm van organisatie en (be)sturing nodig. En de combinatie tussen de 'publieke waarde' en 'organisatie en (be)sturing' moet legitiem zijn (juridisch én politiek/electoraal). Alleen dan ontwikkel je duurzame bestuurskracht.

2.6 Speelruimte

De gemeenteraad van Scherpenzeel maakt vanuit een krachtige eigen verantwoordelijkheid de afweging welke vraagstukken -in samenhang- in de komende 10 tot 15 jaar centraal staan. In de balans gaat het om het in evenwicht zijn van enerzijds de maatschappelijke vraagstukken en anderzijds de wijze waarop het bestuur prioriteiten benoemd en bestuur en organisatie zich organiseren. Dit doet de gemeenteraad vanuit een groot verantwoordelijkheidsbesef en tegelijkertijd ook vanuit eigen kracht. De complexiteit van de afweging vanuit eigen kracht zit in het feit dat hiervoor vier ogenschijnlijk niet gelijkgerichte afwegingen gelden.

Deze zijn:

- **Belang en tempo;** het belang van de gemeenschap en het gebied staat voorop. De gemeenteraad kiest vanuit dit belang en wenst regie -vanuit eigen kracht- te voeren. Al bij de opdrachtformulering en tijdens de startbijeenkomst werd duidelijk dat de gemeenteraad daarbij het tempo en de zorgvuldigheid kiest die zij zelf nodig acht. De gemeenteraad heeft grote waarde gehecht aan de eigenstandige verantwoordelijkheid. Zij kiest voor een hoog tempo met verantwoordelijke kwaliteit. De gemeenteraad wenst zich niet te laten dwingen in een situatie waar de inhoud of consequenties door anderen wordt opgelegd.

- **Belang en momentum;** het belang van de gemeenschap en het gebied staat voorop. De gemeenteraad kiest vanuit dit belang haar beoordeling van de toekomstige situatie. Een beoordeling en taxatie die zij het best passend vindt. Graag benut de raad daarbij het momentum dat aanwezig is. Er is (nog) geen externe druk en de provincie staat achter de gekozen aanpak. De gemeenteraad beseft dat het huidige momentum nu aanwezig is en wil daarom dit unieke moment benutten om overtuigend zichzelf de spiegel voor te houden en keuzes te maken voor de toekomst.
- **Belang en lokale vertegenwoordiging;** het belang van de gemeenschap en het gebied staat voorop. Gemeenteraadsleden komen voort uit de eigen gemeenschap en zullen terecht primair wegen welke vraagstukken relevant zijn. En terecht. Dat mag van iedere volksvertegenwoordiger verwacht worden. Vanuit deze lokale vertegenwoordiging domineren eigenheid, trots, lokale belangen en heeft bestuurlijke zelfstandigheid logischerwijs de sympathie.
- **Belang en regionale vraagstukken;** het belang van de gemeenschap en het gebied staat voorop. Veel van die belangen zijn krachtig verbonden met thema's die boven-lokaal zijn. Vraagstukken rond economie, toerisme, mobiliteit en infrastructuur en ook voorzieningenniveau vragen niet alleen om een visie die regionaal van karakter is, maar ook om gevoelige afwegingen en keuzes, om financieringsarrangementen en om gebundelde kracht. Deze regionale vraagstukken gedijen goed bij grote bestuurlijke slagkracht op regionaal niveau.

Historische en toekomstige context van Scherpenzeel

Hoofdstuk 3

3.1 Een rijke historie

Scherpenzeel is een dorp met een interessante geschiedenis die teruggaat tot de middeleeuwen. Gelegen op de grens tussen het Sticht (soms ook Stift genoemd) Utrecht, dat onderdeel was van het Heilige Roomse Rijk en bestuurd werd door bisschoppen en het hertogdom Gelre. Hoewel Scherpenzeel regelmatig van leenheer wisselde, werd Scherpenzeel in 1380 een leen van de hertog van Gelre. De familie van Scherpenzeel werd daarmee leenman en onderdeel van het Hof van Gelre. In dezelfde periode worden de Grote Kerk en huize Scherpenzeel voor het eerst vermeld in documenten.

Erg belangrijk voor de huidige cultuur van Scherpenzeel is de reformatie. In 1597, dus ongeveer 80 jaar nadat Maarten Luther de reformatie een gezicht en momentum gaf, bekeerde de Katholieke geestelijke van Scherpenzeel zich tot het protestantisme. De Grote Kerk werd daarmee een protestantse kerk. In de Franse tijd viel Scherpenzeel onder de provincie Utrecht, maar sinds 19 september 1814 behoort het weer tot de provincie Gelderland.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is in en rond Scherpenzeel gevochten. Dit leverde veel schade op. Onder meer de Grote Kerk raakte zwaar beschadigd en veel gebouwen werden onherstelbaar verwoest. Na de oorlog werd de kerk gerestaureerd en de overige schade hersteld.

Na de oorlog ontwikkelde de gemeente Scherpenzeel zich als gemeente in de Gelderse Vallei. De gemeente Scherpenzeel omvat ook buurtschappen Ruwinkel en de Haar. Leusden, Barneveld, Renswoude, Veenendaal, Utrechtse Heuvelrug en Woudenberg zijn nabijgelegen gemeenten. Met Woudenberg en Renswoude is serieus nagedacht over een fusie. Uiteindelijk bleek er onvoldoende draagvlak voor deze herindeling en werd in 2011 besloten om het voornemen voor herindeling te schrappen.

3.2 Toekomstige trends en ontwikkelingen

3.2.1 Bovennationaal¹⁾

Toenemende globalisering/internationalisering

Nederland is en raakt meer verweven met de wereld erbuiten. Economieën zijn steeds meer met elkaar verweven en door het openstellen van grenzen neemt het verkeer van personen en arbeidsmigratie toe. Door de globalisering/internationalisering zal de oriëntatie van Nederlandse overheden zoals gemeenten en provincies in toenemende mate diffuus worden. Met name Europa heeft een aanzuigende werking: beleid dat naar het Europese niveau wordt getild, wordt vaak ingestoken op 'de regio's'.

Technologische innovaties

Technologische innovatie is één van de bepalende factoren van verandering in de samenleving. Na de eerste (gietijzer en stoommachines) en tweede (staal, elektriciteit, verbrandingsmotoren) industriële revolutie, zitten we nu nog middenin de derde industriële revolutie, gericht op communicatie en digitalisering en aangezwengeld door continue ICT-ontwikkelingen. Kenmerkend is de beschikbaarheid en ontwikkeling van technologieën met steeds bredere toepassingen.

De grenzen tussen online en offline vervagen, 'robots' nemen meer en meer het werk over en de maatschappij wordt in toenemende mate datagedreven bestuurt (met een veranderende ervaring en waardering van privacy als één van de belangrijke gevolgen). Dit heeft onder andere (vergaande) gevolgen voor de digitalisering van bijvoorbeeld de eigen dienstverlening van gemeenten en de verwachtingen die burgers en ondernemers daarover hebben.

Ecologische systeem staat onder druk

De ecologie als drijvende kracht omvat drie belangrijke transitie:

- **Energietransitie:** voorkomen dat door opwarming het klimaat teveel verandert.
- **Circulaire transitie:** het kunnen opvangen van de uitputting van grondstoffen.
- **Eiwittransitie:** het – door de groeiende wereldbevolking en groter wordende middenklasse – kunnen opvangen van een verdere stijging van de consumptie en daarmee een toenemend grond(stoffen)gebruik van vlees- en zuivelproductie.

3.2.2 Nationaal

Verandering van de structuur van de economie²⁾

Het is de verwachting dat onze economie structureel en ingrijpend zal blijven veranderen. De invloed van de veranderingen op de lokale gemeenschap zijn in potentie zeer groot en deze transities zullen onder andere een andere manier van denken en een andere manier van benaderen binnen gemeenten vereisen. Aanpalende ontwikkelingen zijn:

- **Energietransitie** – het anders omgaan met en het anders opwekken van energie.
- **Vastgoedtransitie** – het anders denken over bouwen, verbouwen en slopen van vastgoed.
- **Onderwijs transitie** – het anders denken over onderwijs, leren en ontwikkelen.
- **Zorgtransitie** – het opnieuw organiseren van de zorgbehoefte en het zorgaanbod met het oog op betaalbaarheid.
- **Mobiliteitstransitie** – een andere benadering van vervoer, de relatie tussen ov, auto, fiets en de bereikbaarheid van stad en ommeland.

Ontwikkeling werkgelegenheid

Op het gebied van werkgelegenheid zijn een aantal trends te onderscheiden. Allereerst lijkt de economische crisis die in 2008 begon voorbij: de Nederlandse economie en werkgelegenheid groeien. Tegelijkertijd neemt door toenemende bevolkingskrimp en vergrijzing de beroepsbevolking af. De economische herstructurering zet door: we zijn in toenemende mate een kenniseconomie met een sterke focus op dienstverlening, wat leidt tot veranderende competentie-eisen. Banen op MBO-2/3 niveau verdwijnen door automatisering en robotisering en komen niet meer terug. Intussen stijgt het opleidingsniveau, al concentreren deze hoger opgeleiden zich in stedelijke gebieden. In landelijke gebieden leidt dit tot een braindrain. En tegenover het stijgende opleidingsniveau staan ook 250.000 analfabeten en 1,5 miljoen laaggeletterden. Dit alles leidt tot mismatches op de arbeidsmarkt. Al deze veranderingen moeten met het bredere takenpakket ook gemeentelijk handen en voeten krijgen.

Individualisering en nieuwe vormen van maatschappelijke organisatie³⁾

Door de opkomst van sociale media bestaan sociale netwerken uit meer, maar wel minder intensieve relaties. Deze

1) Gebaseerd op: SCP 2016; Overzicht trends en ontwikkelingen door VNG (2015).

2) Gebaseerd op: Trends en transitie: strategie 2015-2018 door TNO (2014).

3) Gebaseerd op: SCP, 2016

ontwikkeling is in lijn met de individualiseringsbeweging en stelt mensen in staat hun sociale leven zelf in te richten, los van de minder vanzelfsprekend wordende traditionele verbanden. Dit heeft overigens niet geleid tot een afname om zich vrijwillig in te zetten. Recente ontwikkelingen laten juist een toename van lokale coöperaties – gericht op zorg en energieopwekking – zien. Daarnaast doen zich nieuwe vormen van zelforganisatie voor, die aansluiten bij de veranderende sociale structuur, zoals georganiseerde projecten die op het internet zijn ontstaan en ad hoc acties. Hoewel de genoemde individualiseringsbeweging kansen biedt, brengt het ook uitdagingen met zich mee waar blijvend aandacht aan moet worden besteed, zoals eenzaamheid en het risico op segregatie.

Groeiend belang van regio's en steden

De opkomst van regio's heeft, naast tal van andere redenen, te maken met het zoeken naar de optimale schaal voor lokaal bestuur. Dit gaat over het 'optimaal in één hand brengen van kosten en baten voor publieke investeringen en over het laten voelen van de lusten en lasten van gevoerd beleid door dezelfde mensen'. De trend is en blijft dat steden nog steeds aan kracht en belang winnen. Daarnaast raken stad en ommeland in toenemende mate met elkaar vervlochten en worden meer en meer afhankelijk van elkaar. In de publicatie 'de nieuwe gemeente-kaart' beschrijft Regioatlas de ontwikkeling (en wederzijdse afhankelijkheid) van stad en ommeland treffend. De werking van de woningmarkt, arbeidsmarkt en het gebruik van allerlei voorzieningen overstijgen de grenzen van de huidige gemeenten, terwijl gemeenten juist op die beleidsterreinen steeds meer taken en verantwoordelijkheden krijgen. Ook heeft het Rijk hernieuwde aandacht voor de vitaliteit van steden.

Veranderende rol van de overheid⁴⁾

Het openbaar bestuur is in Nederland steeds minder langs hiërarchische verticale structuren georganiseerd. De toename van publieke-private samenwerkingen en de opkomst van de participatiemaatschappij zijn voorbeelden van ontwikkelingen die laten zien dat de overheid steeds meer opereert als een netwerkpartij/partner in horizontale samenwerkingsverbanden.

Verdere decentralisatie van het rijksbeleid⁵⁾

Na de decentralisaties in het sociaal domein en de aankomende stelselwijziging in het fysieke domein (invoering van de Omgevingswet) is er geen aanleiding te veronderstellen dat met deze trend gebroken gaat worden, noch dat decentralisaties teruggedraaid zullen worden. Sterker nog, er lijkt op dit moment brede politieke steun voor het verder decentraliseren van overheidstaken na 2019. Dit betekent dat de beleidsagenda van gemeenten, in elk geval voor de komende 10 à 20 jaar, structureel zwaarder belast zal worden.

Stelselwijziging fysiek domein⁶⁾

Hoewel de invoering van de Omgevingswet recentelijk opnieuw is uitgesteld, staat vast dat op termijn een ingrijpende kanteling in het fysieke domein zal plaatsvinden, die naar alle waarschijnlijkheid even ingrijpend zal zijn als de decentralisaties in het sociaal domein. Het stelsel van de nieuwe Omgevingswet stelt de gebruikers (inwoners, ondernemers) centraal, met aandacht voor meer ruimte voor initiatief en kortere procedures. Er komt daarmee ruimte voor meer lokaal maatwerk. De bestuurlijke (lokale) afwegingsruimte voor de fysieke leefomgeving wordt vergroot en de fysieke leefomgeving wordt meer vanuit samenhang benaderd. Daartoe moet de gemeente onder meer een integrale Omgevingsvisie vaststellen, die wordt vertaald in omgevingsplannen. De komst van de Omgevingswet vraagt voorbereiding en implementatie in de organisatie. Daarvoor zijn capaciteit, kennis en middelen nodig. Dit is enerzijds afhankelijk van het bestuurlijke ambitieniveau, anderzijds zijn er wettelijke verplichtingen en verwachtingen van inwoners en ondernemers.

Structurele aard van bezuinigingen op het openbaar bestuur⁷⁾

Hoewel het moment nadert dat de Rijksfinanciën in evenwicht zijn, is niet de verwachting dat de totale omvang van het beschikbare budget voor de overheid zal toenemen. Voor gemeenten betekent dit dat de huidige bezuinigingen ook structureel geborgd moeten worden. Bovendien worden de komende jaren, zoals reeds geraamd, de middelen ten behoeve van de gedecentraliseerde taken nog verder afgebouwd.

4) Gebaseerd op: SCP, 2016; Onderzoek naar publiek-private samenwerking in Nederland en Vlaanderen door de Universiteit van Groningen (2016); Pionieren in Participatieland door Berenschot (2017).

5) Gebaseerd op: Doorlichting van de verkiezingsprogramma's door Berenschot (2017).

6) Gebaseerd op: Invoeringswet Omgevingswet, 2016.

7) Gebaseerd op: Doorlichting van de verkiezingsprogramma's door Berenschot (2017).

Groter belastinggebied voor lokale overheden⁸⁾

In het kader van het Belastingplan 2016 heeft het vorige kabinet een brief aan de Tweede Kamer gezonden met de bouwstenen voor een verruiming en hervorming van het gemeentelijk belastinggebied. Het gaat om een verschuiving van 4 miljard van Rijksbelastingen (loon- en inkomstenbelasting) naar gemeentebelastingen. Dit plan is voorlopig geparkeerd, maar niet afgeserveerd. Verschillende landelijke politieke partijen hebben bij de vorige landelijke verkiezingen deze hervorming ook in het verkiezingsprogramma opgenomen. Naast gevolgen voor de verdeling tussen de gemeenten, heeft deze hervorming onmiskenbare grote gevolgen voor de gemeentelijke financiën.

Multischaligheid

Maatschappelijke problemen én oplossingen spelen steeds meer op een hoger schaalniveau dan individuele gemeenten. Dit geldt voor grote(re) en kleine gemeenten. Ook de maatschappelijke partners en het bedrijfsleven denken en opereren steeds vaker (minimaal) op regioniveau. Dat geeft de opgave om 'multischalig' te denken: gebruik maken van de voordelen van groot-schaligheid én kleinschaligheid en deze slim verbinden. Daarbij is samenwerking binnen het netwerk nodig: door het voortdurend schaken op zoveel verschillende borden, is geen enkele partij in staat om geheel op zichzelf tot oplossingen te komen. Voor praktische diensten ontstaat vaak zonder veel moeite een samenwerking, maar op andere terreinen is samenwerking nog wel aan discussie onderhevig.

---

8) Gebaseerd op: Belastingplan, 2016.

Feiten over Scherpenzeel

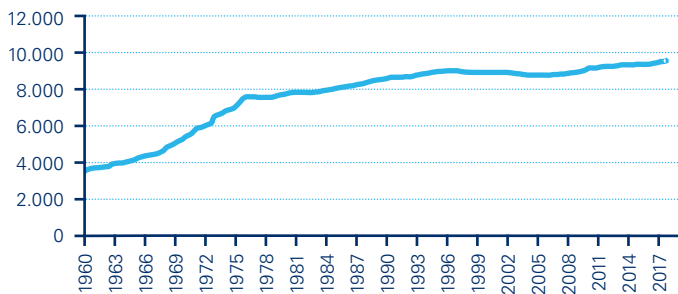
Hoofdstuk 4

4.1 Demografische kenmerken

Kenmerk I: bevolkingsgroei

Scherpenzeel behoort qua inwonertal tot de 20 kleinste gemeenten van Nederland. Na een groeiperiode vanaf 1960, schommelde het aantal inwoners in Scherpenzeel vanaf eind jaren '70 tot 2008 tussen de 8.000 en 9.000. De laatste 10 jaar is een licht stijgende trend in het aantal inwoners van Scherpenzeel zichtbaar. In 2018 wonen er 9.751 inwoners in Scherpenzeel. De toename van het aantal inwoners in Scherpenzeel vindt vooral zijn oorzaak in een relatief hoge natuurlijk aanwas. Er worden in Scherpenzeel, in vergelijking met de rest van Nederland relatief veel kinderen geboren. Het migratiesaldo (het aantal gevestigde personen minus het aantal vertrokken personen) in Scherpenzeel is positief, maar blijft achter bij het saldo in Nederland. Uit onderzoek van de provincie Gelderland blijkt dat deze groei zich de komende jaren doorzet naar bijna 11.000 inwoners in 2030.

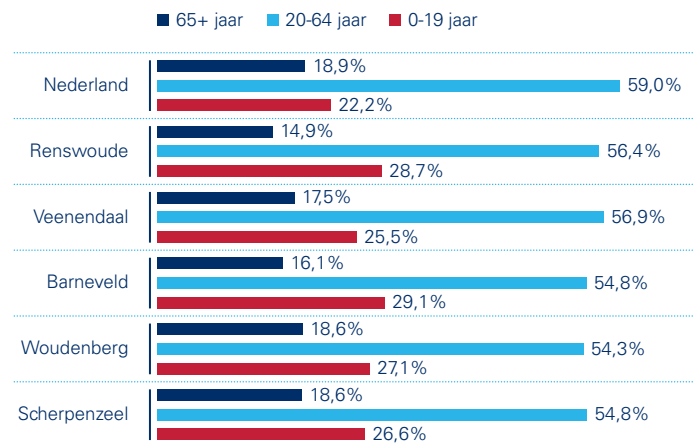

In de regio van Scherpenzeel hebben Renswoude en Woudenberg een vergelijkbare omvang. De overige gemeenten hebben meer inwoners.⁹⁾

Scherpenzeel	9.751
Leusden	29.708
Barneveld	57.563
Renswoude	5.209
Veenendaal	65.200
Utrechtse Heuvelrug	49.449
Woudenberg	13.045
Rhenen	19.871
Wageningen	38.282
Ede	114.913
Nijkerk	42.544

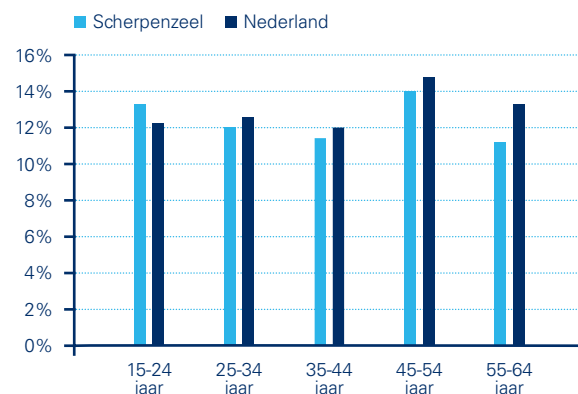
Kenmerk II: bevolkingssamenstelling

De bevolkingssamenstelling van Scherpenzeel lijkt sterk op wat in de regio gebruikelijk is. Scherpenzeel is een kinderrijke gemeente. 26,6% van de inwoners in Scherpenzeel is jonger dan twintig, tegen 22,2% in Nederland. Er is een gemiddeld aantal 65+ers en iets minder mensen in de leeftijd 20-64.

Figuur 2 Bron: CBS bevolking

Wanneer we inzoomen op de groep 15-65 jaar, zien we dat Scherpenzeel geen grote uitschieters kent op het landelijke gemiddelde:

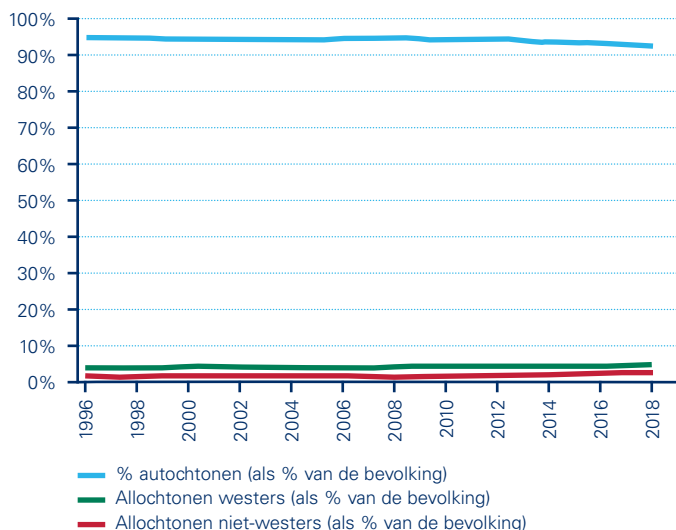
Figuur 3 Samenstelling bevolking 15-65 (bron: CBS bevolking)

9) CBS, 31 mei 2018, geraadpleegd op 3 augustus 2018

Kenmerk III: herkomst bevolking

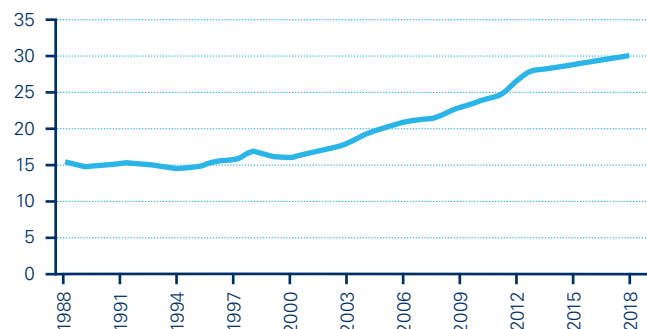
In Scherpenzeel is meer dan 92% van de bevolking van autochtone herkomst. Een klein deel van de bevolking is allochtoon. Het percentage allochtonen in Scherpenzeel is licht toegenomen sinds 1996.

Figuur 4 Aantal autochtonen en allochtonen als percentage van de bevolking (bron: CBS Allochtonen)

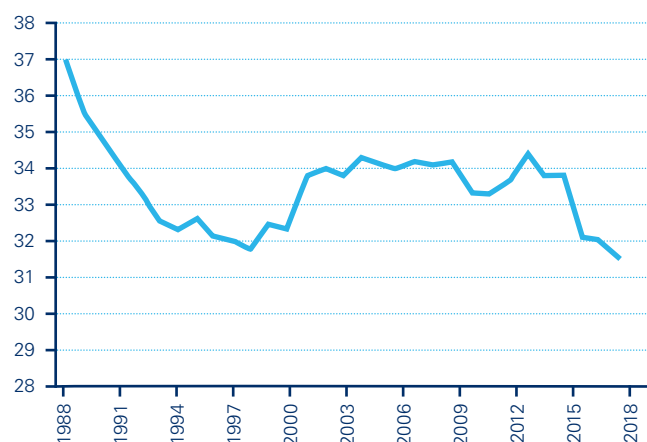
Kenmerk IV: ontgroening en vergrijzing

Kinderen jonger dan 15 jaar en ouderen ouder dan 65 jaar zijn geen onderdeel van de beroepsbevolking. Dit betekent overigens niet dat kinderen en ouderen niet belangrijk zijn. Echter, financieel gezien is het relevant dat de beroepsbevolking deze twee groepen kan onderhouden. Naarmate er meer kinderen en ouderen zijn per hoofd van de beroepsbevolking, neemt de demografische druk toe. De grijze druk is daarbij de bijdrage van ouderen aan de demografische druk en de groene druk is de bijdrage van kinderen aan de demografische druk. Wat meteen in het oog springt, is dat de door de vergrijzing de grijze druk in Scherpenzeel sinds 1988 is verdubbeld. Waar in 1988 nog 15 ouderen per 100 personen van de beroepsbevolking waren, is dit in 2018 gestegen naar 30 per 100 personen.

Figuur 5 Bron: CBS

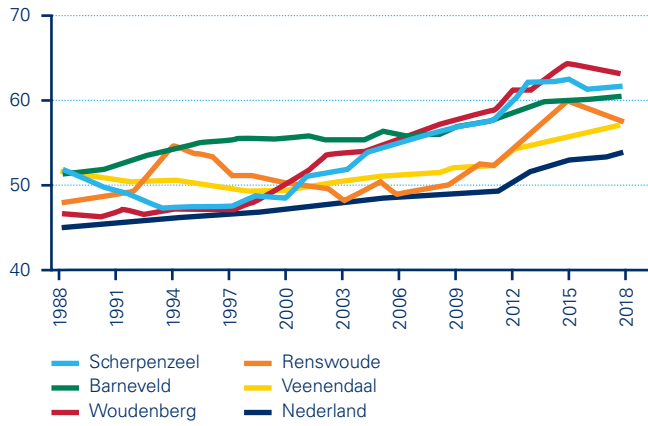
De groene druk in Scherpenzeel is in dezelfde periode afgenomen.

Figuur 6 Bron: CBS

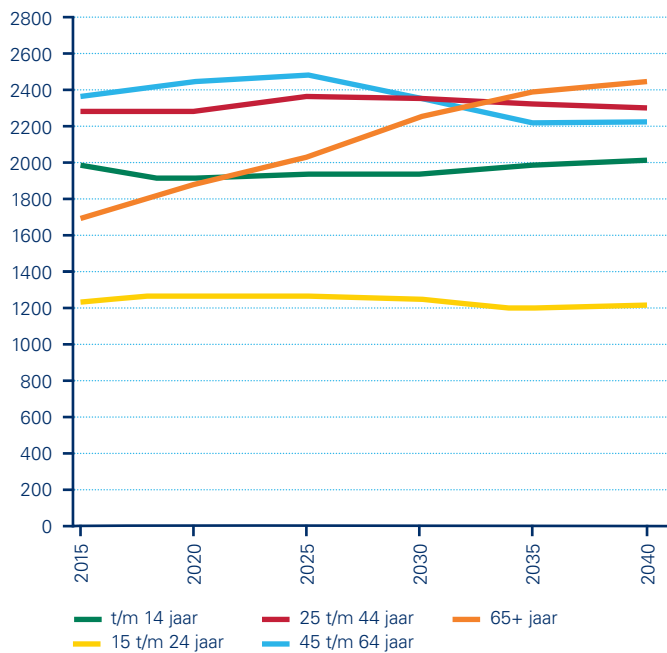
Toch is de groene druk niet zodanig afgenomen dat het de verdubbeling van de grijze druk kan compenseren. In Scherpenzeel is dus sinds 1988 de demografische druk behoorlijk

toegenomen. Dit is overigens niet ongebruikelijk. In Nederland en de omliggende gemeenten is precies dezelfde tendens zichtbaar. Dat de druk in Scherpenzeel en omliggende gemeenten groter is, komt vooral doordat deze gemeenten kinderrijker zijn.

Figuur 7 Demografische druk (bron: CBS)

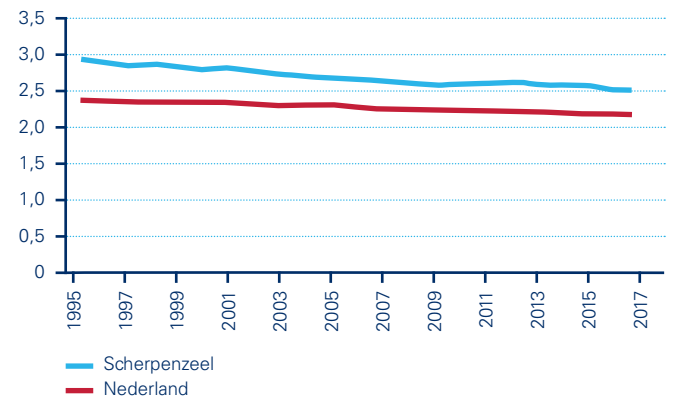
Volgens een prognose van de provincie Gelderland gaat het aantal 65+ers in Scherpenzeel de komende jaren nog meer toenemen, terwijl het aantal leden van de beroepsbevolking afneemt. Dit betekent dat de grijze druk alleen maar zal toenemen in de komende jaren. Scherpenzeel vergrijst, net als de rest van Nederland.

Figuur 8 Prognose bevolking naar leeftijd gemeente Scherpenzeel 2015-2040 (bron: provincie Gelderland, zie verder Woonvisie Scherpenzeel 2013-2020)

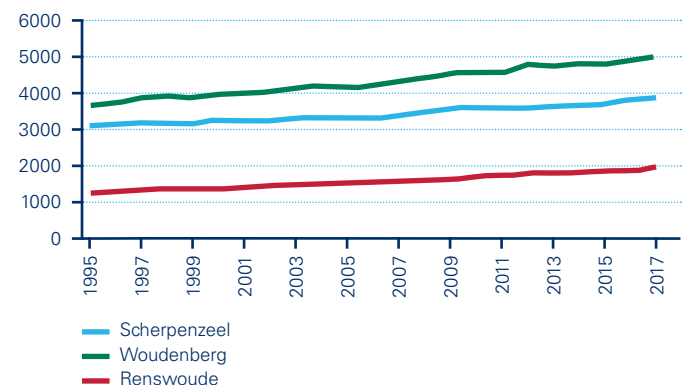
4.2 Wonen

Voor het wonen in Scherpenzeel is het aantal personen per huishouden relevant. Hoe minder personen per huishouden, hoe meer woningen per inwoner noodzakelijk zijn. In Scherpenzeel en omliggende gemeenten zijn er relatief veel personen per huishouden. In vergelijking met Nederland neemt het aantal personen per huishouden wel sneller af. Tussen 1995 en 2017 nam het aantal personen per huishouden in Scherpenzeel af met 0,43, terwijl dit in dezelfde periode in Nederland 0,19 was. Dit lijken kleine verschillen, maar zorgt in combinatie met een groei van de bevolking voor een snelle stijging van het aantal huishoudens.

Figuur 9 Aantal personen per huishouden in Scherpenzeel en Nederland (bron: CBS huishoudens)

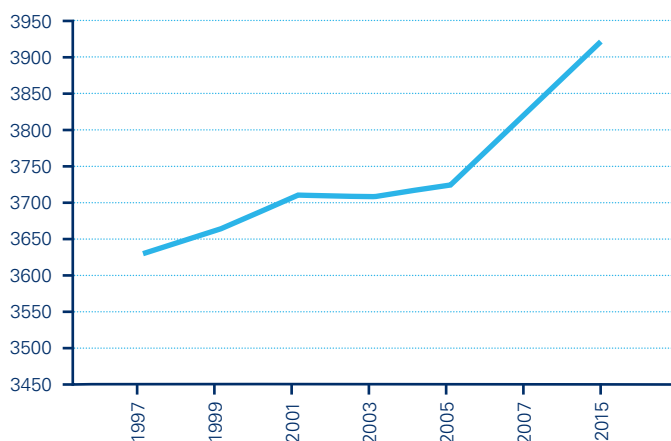
Het omgekeerde effect is zichtbaar in de ontwikkeling van het aantal huishoudens in Scherpenzeel en vergelijkbare buurgemeenten:

Figuur 10 Aantal huishoudens in Scherpenzeel, Woudenberg en Renswoude (bron: CBS Huishoudens)

Sinds 2008 is het aantal huishoudens in Scherpenzeel met ongeveer 12% toegenomen, terwijl de bevolking in deze periode met ongeveer 7% toenam. Dit betekent dat in de laatste 10 jaar het aantal personen per huishouden is afgenomen.

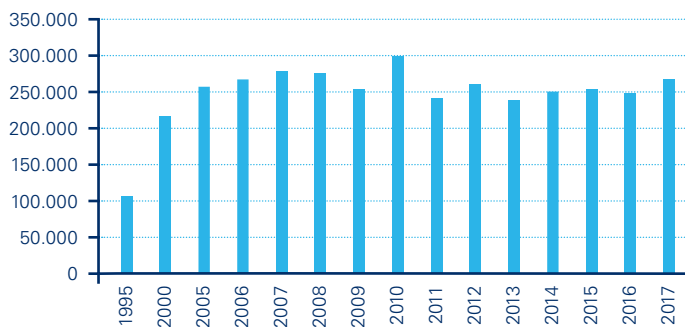
Het aantal woningen in Scherpenzeel is groeiende. Sinds 2012 zijn er ieder jaar gemiddeld enkele tientallen woningen bijgekomen. In 2018 waren er 3.921 woningen in Scherpenzeel.

Figuur 11 Bron: Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG)

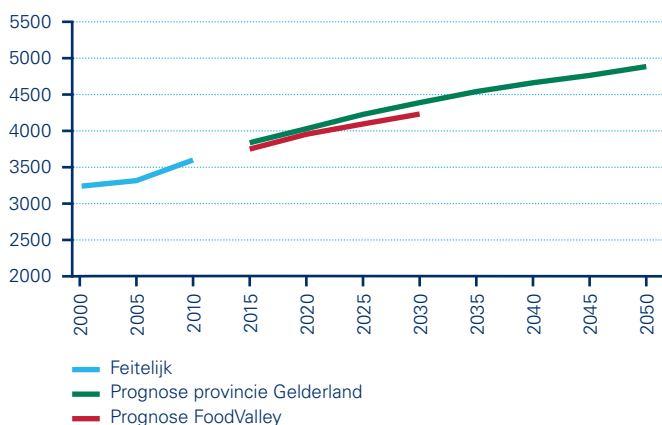
De woningvoorraad bestaat voor 85,1% uit eengezinswoningen en 14,9% uit meergezinswoningen (zoals appartementen en flats). In vergelijking met 2012 zijn er naar verhouding meer meergezinswoningen in Scherpenzeel (in 2012 was het 88,3% om 11%).

De gemiddelde verkoopprijs van een koopwoning in Scherpenzeel was in 2017 €263.336. Dit betekent dat de gemiddelde prijs voor koopwoningen nog niet de piekrijzen in 2010 heeft benaderd. Bij deze cijfers moet wel worden aangetekend dat door de relatief kleine woningvoorraad in Scherpenzeel, de prijsfluctuatie in een jaar groter kan zijn dan in een gemeente met een grotere woningvoorraad.

Figuur 12 Verkoopprijzen koopwoningen in Scherpenzeel (Bron: CBS)

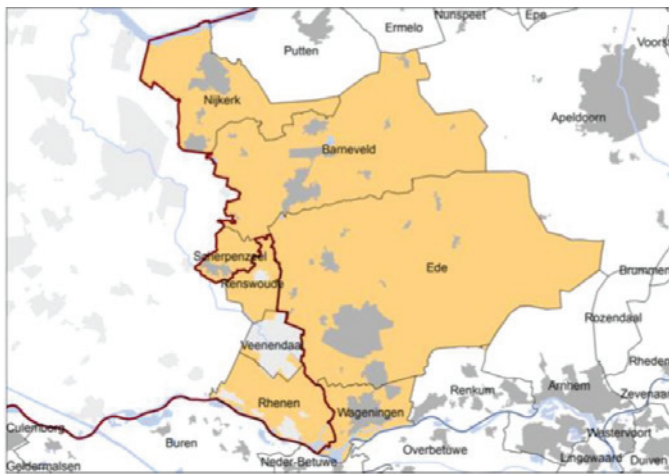
Ook in de toekomst blijft het aantal personen per huishouden dalen. Volgens een prognose van de provincie Gelderland zijn er in 2050 bijna 4.892 huishoudens in Scherpenzeel.

4.3 Economie en bedrijvigheid

Door de geschiedenis heen, is de ligging van Scherpenzeel een belangrijke factor geweest. Zowel in de middeleeuwen, tijdens de spanningen tussen Gelre en het Sticht Utrecht, als tijdens de Tweede Wereldoorlog, als onderdeel van de Grebbelinie.

Ook in het heden is de geografische ligging van Scherpenzeel relevant. Het ligt in Gelderland en grenst aan Barneveld, maar grenst ook aan de Utrechtse gemeenten Renswoude en Woudenberg.

Figuur 13 Ligging Scherpenzeel, in oranje de deelnemers aan het Foodvalley samenwerkingsverband. Bron: Adviescommissie Sterk Bestuur in Gelderland.

In economische zin biedt de ligging van Scherpenzeel veel kansen. Scherpenzeel ligt namelijk ingeklemd tussen twee economisch bloeiende regio's: de Foodvalley en de regio Utrecht.

De regio Foodvalley beslaat het grondgebied van de Utrechtse gemeenten Renswoude, Veenendaal en Rhenen en de Gelderse gemeenten Wageningen, Ede, Scherpenzeel, Barneveld en Nijkerk. Om het vestigingsklimaat te bevorderen en ondernemen, wonen, werken en studeren aantrekkelijk te maken, is de gemeenschappelijke regeling Regio Foodvalley opgericht. Naast de gemeenten, zijn de provincies, ondernemers en onderwijs- en kennisinstellingen betrokken bij deze samenwerking. Deze vorm van samenwerking wordt Triple Helix genoemd. Daarbij is de regio voor de mensen die werken in de landbouw- en voedingsindustrie ook een aantrekkelijke woonplaats. Er is een veelheid aan voorzieningen in combinatie met het landelijk wonen. De strategische agenda omschrijft dit als "de voordeur in de stad en de achterdeur op het platteland". Een belangrijke vraag in deze toekomstvisie is op welke manier de gemeente Scherpenzeel kan bijdragen aan de ambitie van de Foodvalley.

De regio Utrecht is de tweede bloeiende economische regio waar Scherpenzeel aan verbonden is. Volgens een groot onderzoek van de Europese Commissie naar 226 regio in Europa, is de regio Utrecht na Londen de meest concurrerende in Europa. Deze hoge positie heeft de regio Utrecht vooral te danken aan de kwaliteit onderwijs en de goede arbeidsmarkt.

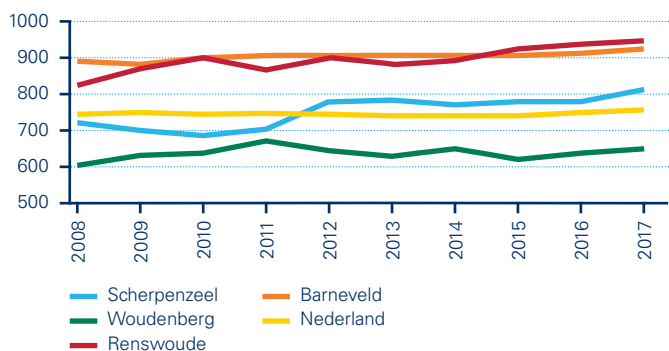
TOP 10				
Country	Region code	Region name	Score (on a 0-100 scale)	Rank
UK	UK00	London and regions covered by its commuting zone	100.00	1
UK	UKJ1	Berkshire, Buckinghamshire and Oxfordshire	97.67	2
NL	NL31	Utrecht	97.63	3
SE	SE11	Stockholm	97.21	4
UK	UKJ2	Surrey, East and West Sussex	93.95	5
DK	DK01	Hovedstaden	92.94	6
LU	LU00	Luxembourg	91.06	7
FR	FR10	Île de France	90.27	8
DE	DE21	Oberbayern	89.68	9
UK	UKJ3	Hampshire and Isle of Wight	88.61	10

Figuur 14 Regional Competitive Index 2016. Bron: Europese Commissie

4.4 Werkgelegenheid en opleidingsniveau

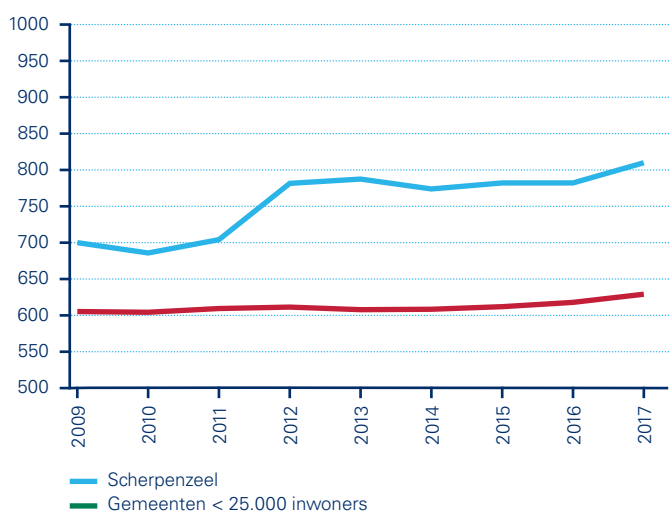
In Scherpenzeel is veel werkgelegenheid. De laatste tien jaar is het aantal banen scherp gestegen, van 720,3 in 2008 naar 810,7 per 1.000 inwoners tussen 15-64 jaar in 2017. Dit is een stijging van 12,5%, terwijl landelijk het aantal banen in diezelfde periode met 1,6% toenam. Vooral tussen 2011-2012 en 2016-2017 registreerde Stichting Lisa significante stijgingen van het aantal banen.

In vergelijking met Nederland en de regio geeft dit het volgende beeld:

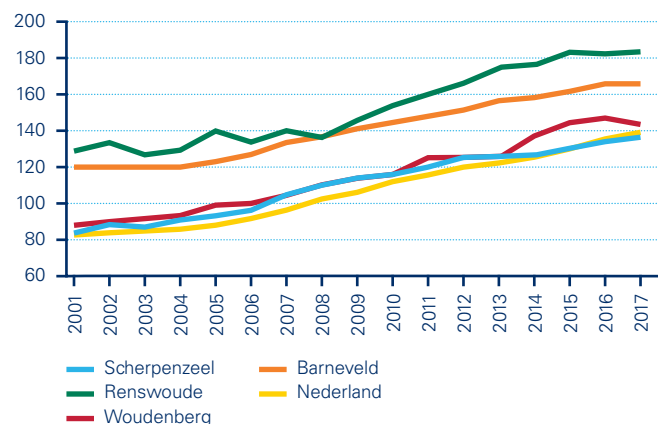
Figuur 15 Bron: Stichting Lisa

Deze hoeveelheid banen is vooral bijzonder met het oog op de omvang van de gemeente. In vergelijking met gemeenten van vergelijkbare omvang (kleiner dan 25.000 inwoners) zijn er in Scherpenzeel veel banen.

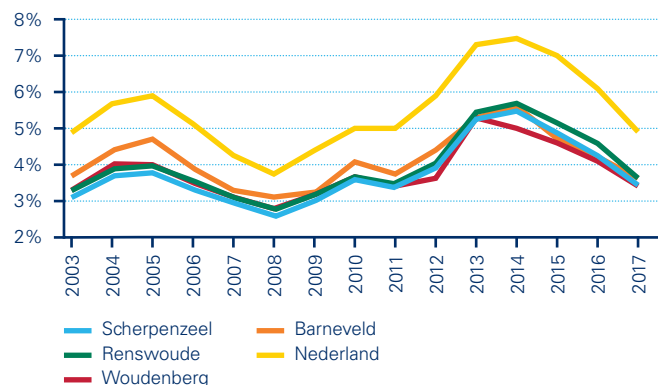
Figuur 16 Bron: Stichting Lisa

In Scherpenzeel zijn er, in vergelijking met de omgeving, relatief weinig bedrijfsvestigingen per 1.000 inwoners tussen 15-64 jaar. Tegelijkertijd zijn er in Scherpenzeel relatief veel banen per 1.000 inwoners. Dit betekent dat er in Scherpenzeel relatief veel banen per vestiging zijn: Scherpenzeel heeft dus relatief veel grotere bedrijven binnen haar gemeentegrenzen.

Figuur 17 Aantal bedrijfsvestigingen (bron: Stichting Lisa)

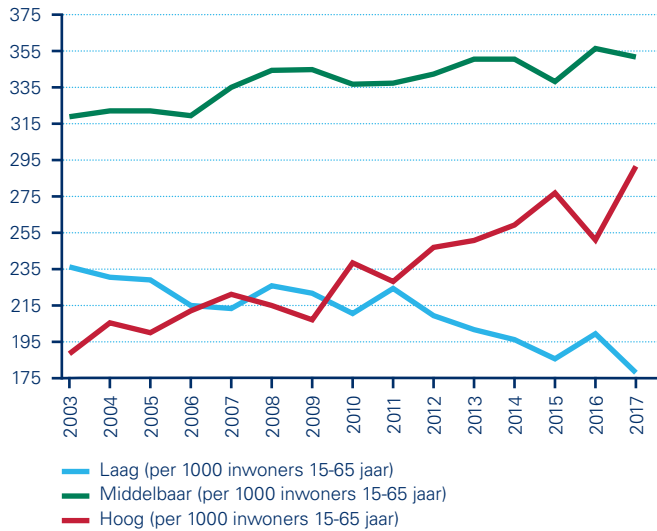
Het is duidelijk dat in Scherpenzeel en omgeving veel banen te vinden zijn. Dit vertaalt zich ook in lage werkloosheidscijfers.

Figuur 18 Werkloosheidscijfers (bron: CBS Arb. Deelname)

Deze grafieken laten ook de economische verbondenheid van de gemeenten in de regio zien. De trends zijn binnen de Foodvalley identiek. Deze identieke beweging correleert met het belang van de agrofood sector in Scherpenzeel en de Foodvalley. 75,68% van de banen in Scherpenzeel zijn te vinden in de sectoren Transport en Logistiek (30,1%), Agro-complex (23,86,8%) en Food (21,69%). Een andere relatief belangrijke sector in Scherpenzeel is de Maakindustrie (12,08%).

Over het opleidingsniveau van de bevolking van Scherpenzeel zijn op dit moment geen goede cijfers beschikbaar. Wel zijn er cijfers bekend op Foodvalley-niveau. Gezien de verwevenheid van de sectoren en de werkgelegenheid, is het zeer waarschijnlijk dat de trends in opleidingsniveau binnen Scherpenzeel vergelijkbaar zijn met die van de Foodvalley.

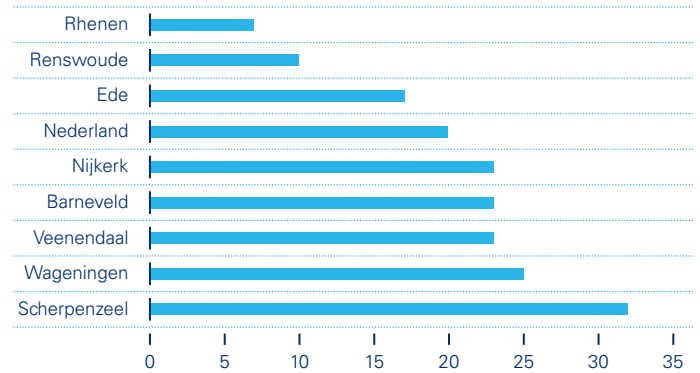
Figuur 19 Opleidingsniveau Foodvalley (Bron: CBS Arb. deelname)

De trend binnen de Foodvalley is dat het aantal middelbaar opgeleide werknemers redelijk stabiel is, het aantal laagopgeleiden afneemt en het aantal hoogopgeleiden toeneemt.

4.5 Infrastructuur en milieu

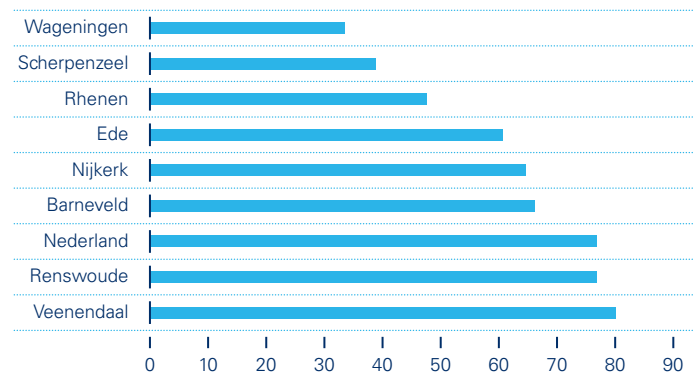
Scherpenzeel ligt niet naast de snelweg, maar is via de N224 en de N802 met respectievelijk de A12 en de A30 verbonden. De N224 is belangrijk als regionale ontsluitingsweg en loopt van Zeist naar Arnhem. De afstand naar een oprit van de dichtstbijzijnde snelweg A12 is redelijk lang en voert onder meer over de rondweg van Woudenberg in het westen en Renswoude in het oosten. Voor de relatief talrijke bedrijven in de transport en logistiek in Scherpenzeel is de N224 en de N802 belangrijk voor de bereikbaarheid van de bedrijven.

Scherpenzeel heeft relatief veel laadpunten voor elektrische auto's en tankpunten voor biobrandstoffen en gas:

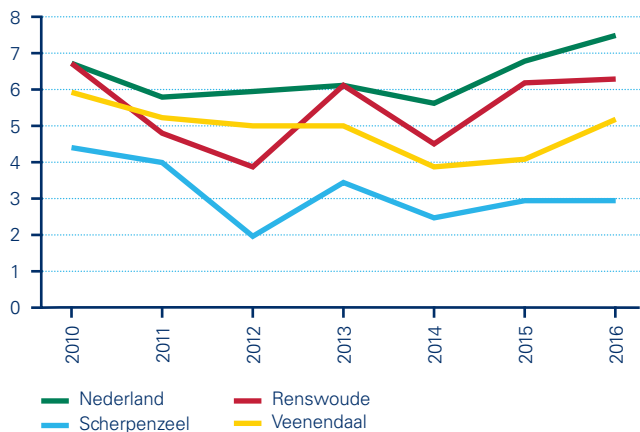
Figuur 20 Elektrische laadpunten en tankpunten biobrandstoffen/(groen)gas in 2017 (per 10.000 inwoners) (Bron: RDW)

Tegelijkertijd zijn er relatief weinig bedrijfs- en personenauto's op aardgas en elektriciteit:

Figuur 21 Bedrijfs- en personenauto's op aardgas en elektriciteit in 2018 (Bron: RDW)

Er zijn in Scherpenzeel weinig verkeersongevallen per 1.000 inwoners. Daarmee is de gemeente behoorlijk verkeersveilig:

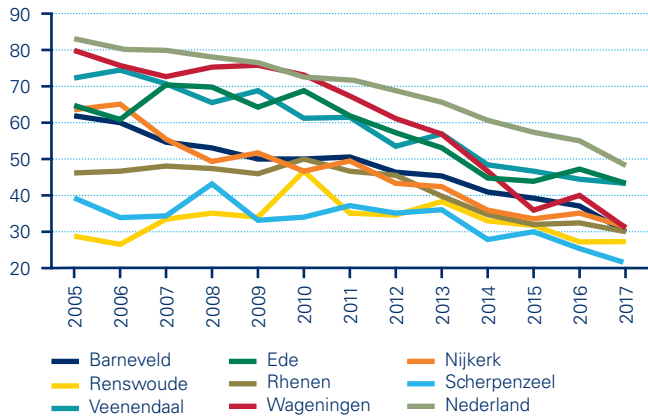
Figuur 22 Geregistreerde ongevallen totaal per 1000 inwoners

4.6 Scherpenzeel in de regio

Zoals eerder vermeld, is Scherpenzeel onderdeel van de gemeenschappelijke regeling Foodvalley. Dit is echter niet de enige verbonden partij van Scherpenzeel. Op grond van de wet is Scherpenzeel deelnemer aan de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) en de Omgevingsdienst de Vallei (Oddv). Daarnaast is de gemeente als partij verbonden aan een gebiedscoöperatie, een organisatie voor afvalinzameling, een drinkwaterbedrijf, de BNG, en stichtingen op het gebied van cultuur, educatie en inkoop en aanbesteding. Ook heeft de gemeente enkele samenwerkingsverbanden vormgegeven als dienstverlenings- of samenwerkings-overeenkomsten. Een voorbeeld is de samenwerking op ICT-gebied met Veenendaal.

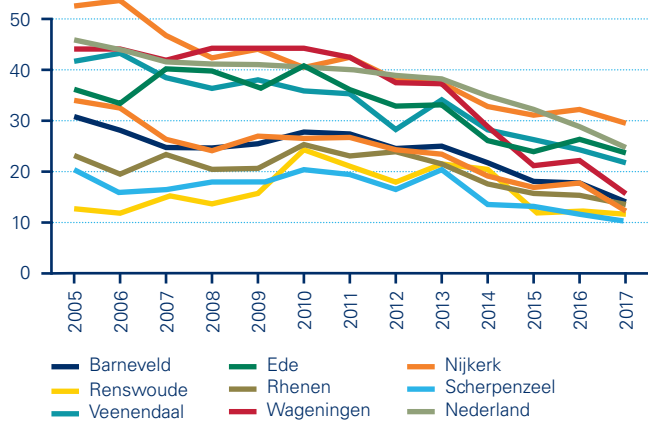
4.7 Maatschappelijke problematiek

De Scherpenzeelse samenleving kent relatief weinig maatschappelijke problemen. Zo is er een zeer laag misdaadcijfer:

Figuur 23 Aantal misdrijven per 1000 inwoners (Bron: CBS)

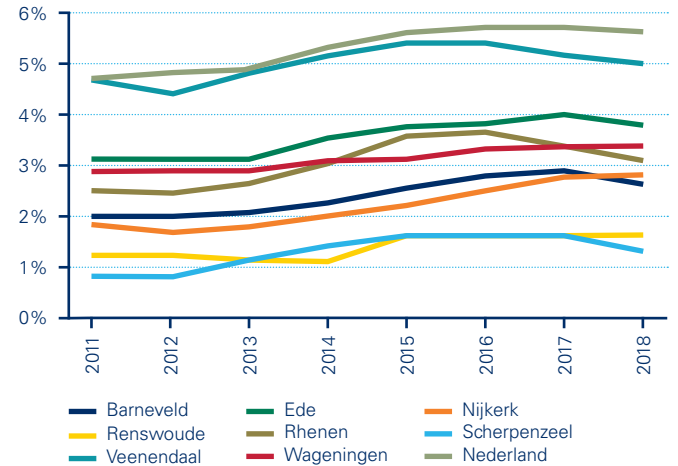
Overall is een dalende trend in het aantal misdrijven per 1.000 inwoners zichtbaar. In Scherpenzeel worden de minste misdrijven per 1.000 inwoners van de Foodvalley gepleegd (21,5 per 1.000 inwoners), tegen 48,9 per 1.000 inwoners in Nederland.

Figuur 24 Aantal diefstallen per 1000 inwoners (Bron: CBS)

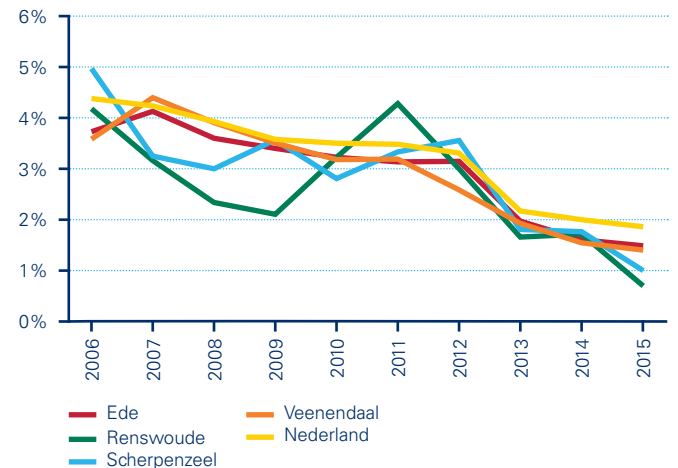
Ook wordt in Scherpenzeel weinig gestolen. Sinds 2005 is het aantal diefstallen gehalveerd: van 20,1 naar 10 per 1.000 inwoners per jaar (tegen 25,2 per 1.000 inwoners in Nederland).

Zoals eerder genoemd, is er weinig werkloosheid in Scherpenzeel. Dit is ook zichtbaar in het lage percentage huishoudens dat van de bijstand moet leven. Scherpenzeel heeft percentueel gezien de minste huishoudens in de bijstand (1,3%) van de Foodvalley, tegen 5,6% in Nederland.

Figuur 25 Percentage huishoudens in de bijstand (Bron: CBS)

Verder gaat het ook erg goed met de jeugd: er is weinig jeugdwerkloosheid en weinig jongeren verlaten school zonder diploma.

Figuur 26 Percentage voortijdige schoolverlaters (Bron: Verwey-Jonker Instituut)

Kortom, Scherpenzeel “scoort” zeer goed op allerlei maatschappelijke indicatoren en heeft gezonde gemeenschap. Een aandachtspunt is echter eenzaamheid. In 2016 scoorde 37,4 % van de Scherpenzeelers een hoge eenzaamheidsscore, een stijging van 1,5% sinds 2012. Er zijn minder eenzamen in Scherpenzeel dan gemiddeld in Nederland.

	2012	2016
Gelderland	35,80%	40,30%
Utrecht (Pr)	39,80%	40,80%
Woudenberg	35,30%	38,10%
Renswoude	35,00%	29,50%
Barneveld	33,90%	39,40%
Veenendaal	40,70%	39,90%
Scherpenzeel	35,90%	37,40%
Nederland	38,80%	42,90%

4.8 Financiële positie gemeente Scherpenzeel

Er zijn veel indicatoren die iets zeggen over de financiële positie van de gemeente Scherpenzeel. In dit rapport beperken we ons tot drie indicatoren om de financiële positie van de gemeente Scherpenzeel in beeld te krijgen: het solvabiliteitsratio, de netto schuldquote en de ruimte die de OZB nog biedt om extra inkomsten te genereren. Op al deze indicatoren scoort Scherpenzeel zeer opvallend.

Om te beginnen het solvabiliteitsratio (mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen). Een solvabiliteitsratio van onder de 20% wordt als risicovol beoordeeld. Normaal bevindt de solvabiliteitsratio van een gemeente zich tussen de 30% en 80%. Scherpenzeel heeft met afstand het hoogste solvabiliteitsratio in de regio:

	2013	2014	2015	2016
Barneveld	16,10%	14,00%	18,50%	20,50%
Ede	28,40%	26,50%	27,90%	26,80%
Veenendaal	38,40%	31,40%	31,90%	32,40%
Regio Foodvalley	33,70%	29,70%	32,10%	31,90%
Rhenen	42,90%	33,40%	33,50%	35,20%
Renswoude	35,60%	24,40%	37,00%	47,30%
Wageningen	41,50%	35,00%	39,00%	34,10%
Nijkerk	42,30%	39,10%	42,30%	44,30%
Scherpenzeel	78,70%	79,50%	84,20%	79,50%

Tabel 1 Solvabiliteitsratio in regio Foodvalley. Bron: VNG (Fpg)

Een andere indicator die de financiële positie van de gemeente Scherpenzeel kenmerkt is de netto schuld per inwoner. De netto schuldquote is de mate waarin de schuld met het inkomen gedragen kan worden. Normaal bevindt de netto schuldquote van een gemeente zich tussen de 0% en 100% en bij een netto schuldquote van meer dan 130% is er sprake van een zeer hoge schuld. Scherpenzeel heeft een negatief netto schuldquote, als enige gemeente in de regio Foodvalley:

	2013	2014	2015	2016
Scherpenzeel	-44,30%	-30,00%	-25,00%	-26,40%
Renswoude	56,40%	36,00%	-24,40%	40,90%
Nijkerk	39,90%	35,50%	32,00%	26,80%
Wageningen	40,70%	44,90%	51,00%	49,00%
Ede	81,70%	73,80%	59,90%	57,90%
Rhenen	61,00%	70,70%	61,40%	60,80%
Regio Foodvalley	80,30%	80,80%	74,50%	71,20%
Veenendaal	82,40%	85,30%	82,80%	75,40%
Barneveld	163,50%	175,70%	173,40%	164,90%

Tabel 2 Netto schuldquote regio Foodvalley Bron: VNG (Fpg)

De derde indicator is de onbenutte OZB-capaciteit. Dit geeft weer hoeveel ruimte er is er om de inkomsten door belastingverhoging te vergroten. Deze mogelijkheden zijn in Scherpenzeel opvallend groot:

	2013	2014	2015	2016
Wageningen	0,20%	0,40%	-2,30%	0,00%
Nederland	2,50%	2,50%	-0,60%	1,20%
Rhenen	1,70%	1,10%	-0,40%	1,20%
Ede	3,10%	3,20%	0,00%	2,40%
Veenendaal	3,10%	3,10%	0,60%	2,30%
Regio Foodvalley	4,00%	4,00%	0,60%	2,80%
Nijkerk	4,80%	5,20%	1,40%	3,30%
Renswoude	6,40%	6,20%	1,90%	3,70%
Barneveld	7,70%	7,70%	2,00%	5,00%
Scherpenzeel	6,40%	7,00%	2,20%	4,70%

Tabel 3 % onbenutte OZB-capaciteit, Bron: VNG (Fpg)

De conclusie is gerechtvaardigd dat Scherpenzeel een opvallend goede financiële positie heeft, kijkend naar deze drie indicatoren.

Wat vinden “we” belangrijk in Scherpenzeel

Hoofdstuk 5

5.1 Raadplegingen

In september, oktober en november 2018 heeft een aantal raadplegingen in Scherpenzeel plaatsgevonden.

De volgende groepen zijn hierin gehoord:

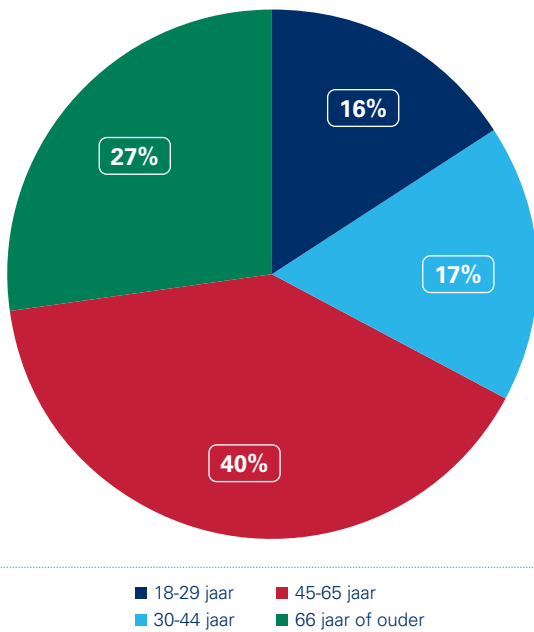
Inwonersbijeenkomsten

Er zijn twee inwonersbijeenkomsten geweest, waarvoor alle inwoners van de gemeente Scherpenzeel uitgenodigd zijn. De eerste bijeenkomst heeft plaatsgevonden in Kulturhus de Breehoek, de tweede bijeenkomst in het lokale café: de Kromme Hoek. Beiden bijeenkomsten zijn goed bezocht met in totaal ongeveer tachtig aanwezigen, de bijeenkomsten duurden ieder ongeveer twee uur, waarin de volgende punten aan bod gekomen zijn:

- Presentatie van Berenschot wat een toekomstvisie is en hoe de gemeente Scherpenzeel dit aanpakt.
- Vrije inbreng van aanwezigen door met elkaar in gesprek te gaan en uitdagingen, ambities en opgaven te formuleren met elkaar.
- Interactieve, digitale enquête met stellingen, de uitkomsten en opvallendheden zijn besproken tijdens de bijeenkomsten.

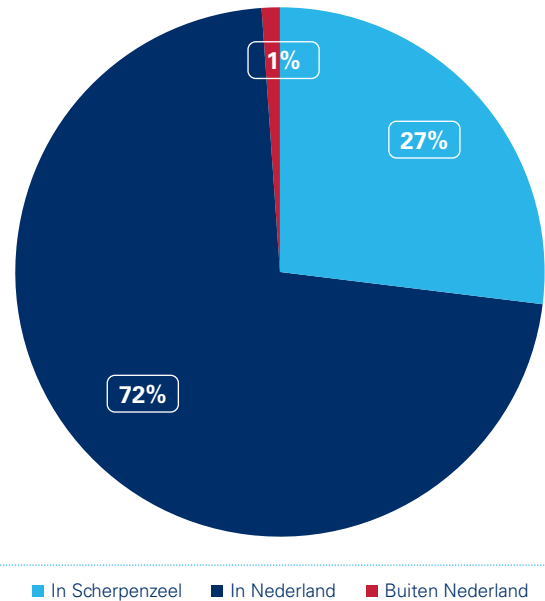
Burgerenquête

De burgerenquête is door middel van een gewogen steekproef, door een gespecialiseerd bureau uitgezet in de gemeente. Burgers zijn via een brief uitgenodigd om een digitale vragenlijst in te vullen. De respons op deze vragenlijst is met 20% representatief, in totaal hebben 437 inwoners gereageerd op de enquête. Bij de uitnodiging van de enquête hebben we rekening gehouden met een representatief aantal mensen in leeftijdsgroepen. Hieronder blijkt dat de grootste groep respondenten met 40%, gelijk aan de verdeling van inwoners, tussen de 45 en 65 jaar is.

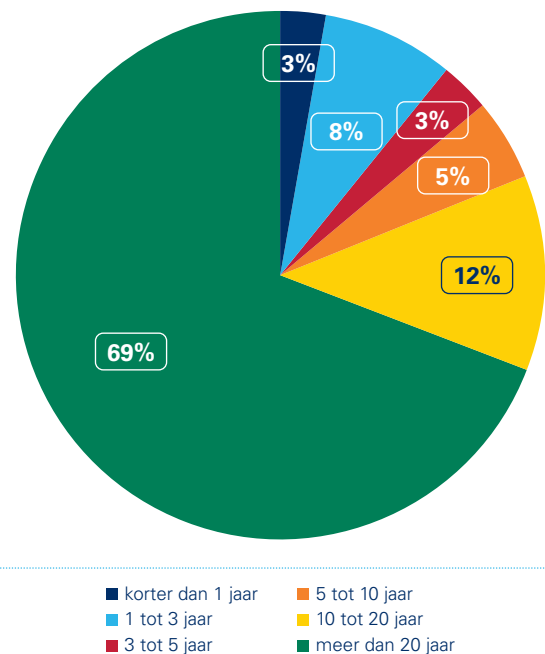
Figuur 27 Leeftijd respondenten burgerenquête

In lijn met onze bevindingen uit hoofdstuk 4, zien we dat er relatief weinig mensen met een migratieachtergrond in Scherpenzeel wonen en dus ook hebben gereageerd op de burgerenquête. Een mogelijke verklaring waarom 72% buiten Scherpenzeel is geboren, is omdat die in een ziekenhuis zijn geboren. Daarom hebben we ook gevraagd hoe lang de respondenten in Scherpenzeel wonen.

Figuur 28 Geboorteplaats respondenten burgerenquête

Met 69% is zijn er opvallend veel mensen die meer dan twintig jaar in de gemeente Scherpenzeel wonen, die de burgerenquête hebben ingevuld. De respondenten van de burgerenquête leven dus overwegend lang in de gemeente.

Figuur 29 Tijd woonachtig in Scherpenzeel

Ondernemers

Er is een ondernemersbijeenkomst geweest, waarvoor zeshonderd ondernemers van de gemeente Scherpenzeel uitgenodigd zijn. De bijeenkomst heeft plaatsgevonden in partycentrum Boszicht. De bijeenkomst is goed bezocht met in totaal ongeveer veertig aanwezigen, de bijeenkomst duurde ongeveer twee uur, waarin de volgende punten aan bod gekomen zijn:

- Presentatie van Berenschot wat een toekomstvisie is en hoe de gemeente Scherpenzeel dit aanpakt.
- Vrije inbreng van aanwezigen door in gesprek te gaan met elkaar en uitdagingen, ambities en opgaven te formuleren met elkaar.
- Interactieve, digitale enquête met stellingen, de uitkomsten en opvallendheden zijn besproken tijdens de bijeenkomsten.

Maatschappelijke organisaties, actief in het sociale- en fysieke domein

Er zijn twee bijeenkomsten geweest voor organisaties die actief zijn in het sociale- en fysieke domein. De uitnodigingen zijn verzonden naar organisaties die de beleidsambtenaren van de gemeente Scherpenzeel hebben aangegeven, waaronder cultuurhistorische organisaties, zorginstellingen, sportverenigingen en religieuze gemeenschappen. Beiden bijeenkomsten hebben plaatsgevonden in Kulturhus de Breehoek. Beiden bijeenkomsten zijn goed bezocht met in totaal ongeveer vijftig aanwezigen, de bijeenkomsten duurden ieder ongeveer twee uur, waarin de volgende punten aan bod gekomen zijn:

- Presentatie van Berenschot wat een toekomstvisie is en hoe de gemeente Scherpenzeel dit aanpakt.
- Vrije inbreng van aanwezigen door in gesprek te gaan met elkaar en uitdagingen, ambities en opgaven te formuleren met elkaar.
- Interactieve, digitale enquête met stellingen, de uitkomsten en opvallendheden zijn besproken tijdens de bijeenkomsten.

Jongeren

Er zijn drie bijeenkomsten voor jongeren. Berenschot is langs geweest bij groep acht van twee scholen in de gemeente Scherpenzeel (Glashorst en Wittenberg), daar zijn leerlingen van elf tot twaalf jaar geraadpleegd. In totaal zijn er ongeveer zeventig jongeren geraadpleegd met de bijeenkomsten.

De bijeenkomst in de klassen zijn iets anders qua aard en vraagstelling:

- Presentatie van Berenschot wat een gemeente doet en waarom het zo belangrijk is dat jongeren meedenken.
- Interactieve, digitale enquête met stellingen die aanleiding zijn voor het gesprek: 'waarom woon je in Scherpenzeel'.

Naast jongeren tot twaalf jaar is er ook nog een doelgroep van twaalf tot eenentwintig jaar. De razende reporter is ook bij de volleybalvereniging en beiden voetbalverenigingen geweest.

Bij elke bijeenkomst (met uitzondering van de jongerenbijeenkomsten) waren een aantal gemeenteraadsleden aanwezig, de gemeenteraadsleden hebben de bijeenkomst nadrukkelijk bijgewoond en hebben geen inhoudelijke inspraak of sturing gehad op de resultaten in onderhavig hoofdstuk.

5.2 Dominante opinies

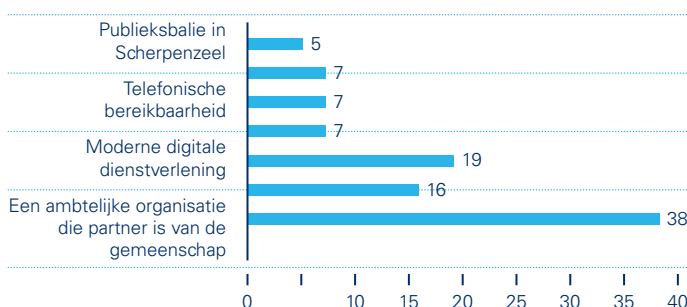
In iedere bijeenkomst is er ruimte geweest om een aantal steekwoorden en gedachten te ventileren die doen denken aan wonen in Scherpenzeel. Hieronder een weergave van de woorden waar de respondenten aan moesten denken als ze Scherpenzeel in één woord formuleren. Opvallend is dat de kleinschaligheid, gemoedelijkheid en rust de boventoon voert voor alle doelgroepen.

Bijeenkomst	Woorden
Maatschappelijke organisaties	Kleinschalig Toegankelijk Verbindend Omzien naar elkaar Klein en dapper Oplossingsgericht Gemoedelijk
Inwonersbijeenkomsten	Voorzieningen Doorpakken Ligging Rustig Samenhang
Ondernemers	Gemoedelijk Groen Verzorgd Thuis Slecht functionerend apparaat Onbetrouwbaar Vergrijzend Reformatorisch Traditioneel Ver weg van de snelweg Dorp

Figuur 30 Scherpenzeel in één woord

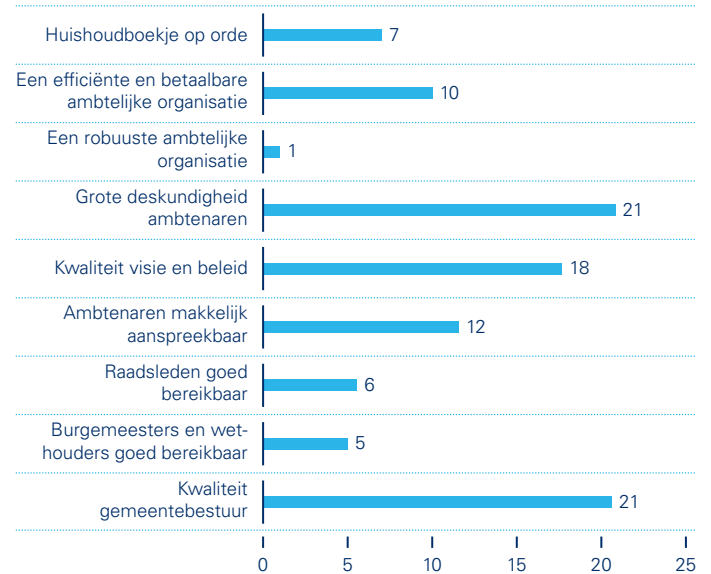
Tijdens de consultaties van maatschappelijke organisaties en ondernemers bleek dat veel deelnemers het cruciaal vinden dat de gemeentelijke organisatie een partner is van inwoners, instellingen en bedrijven:

Aan welk van de onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst het meest aandacht moet besteden? (%)

Daarnaast vinden deze partijen dat de kwaliteit van de ambtenaren en het gemeentebestuur erg belangrijke onderwerpen zijn.

Aan welk van de onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst het meest aandacht moet besteden? (%)

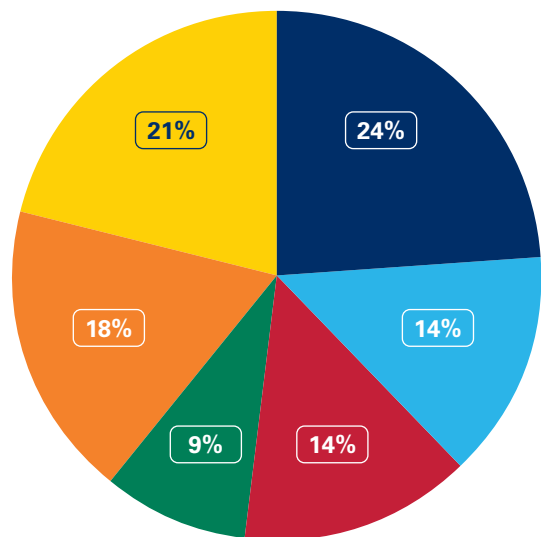

De inwoners van de gemeente Scherpenzeel geven in de enquête aan dat de gemeente het meest aandacht moet besteden aan de volgende onderwerpen:

- Sterkere lokale binding tussen gemeente en gemeenschap bewerkstelligen, zodat het bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners in harmonie met elkaar een hecht netwerk kunnen vormen.
- Wonen en voorzieningen voor ouderen en starters, zodat deze groepen inwoners in Scherpenzeel kunnen blijven wonen.
- Mobiliteit zoals het aanleggen en onderhouden van wegen en bereikbaarheid vergroten met het openbaar vervoer.
- Het bewaken van de historie en markante gebouwen en groen.

Aan welk van onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst de meeste aandacht moet besteden?

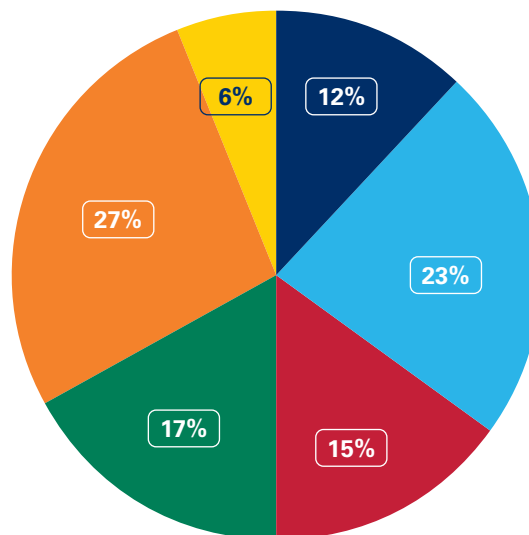
- Onderhoud van openbaar groen (plantsoenen, parken, etc.)
- Aanleggen en onderhouden van wegen
- Openbaar vervoer
- Aanleg en onderhoud speelplaatsen
- Woningbouw (bouwvergunningen, bestemmingsplan, ruimte bieden voor nieuwe woningbouwprojecten, etc.)
- Beschermen historische waarde (gebouwen en monumenten)

Figuur 31 Burgerenquête gemeente Scherpenzeel

Het is opvallend dat maatschappelijke organisaties het eens zijn met de prioriteit die het onderhoud van het openbaar groen moet hebben, maar woningbouw op de eerste plaats zetten en met 19% het openbaar vervoer de tweede belangrijkste punt vindt. De bereikbaarheid van Scherpenzeel is volgens hen een ontwikkelpunt.

De ondernemers onderschrijven het belang van woningbouw, maar willen het onderhoud van wegen ook nadrukkelijk onder de aandacht brengen.

Aan welk van onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst de meeste aandacht moet besteden?

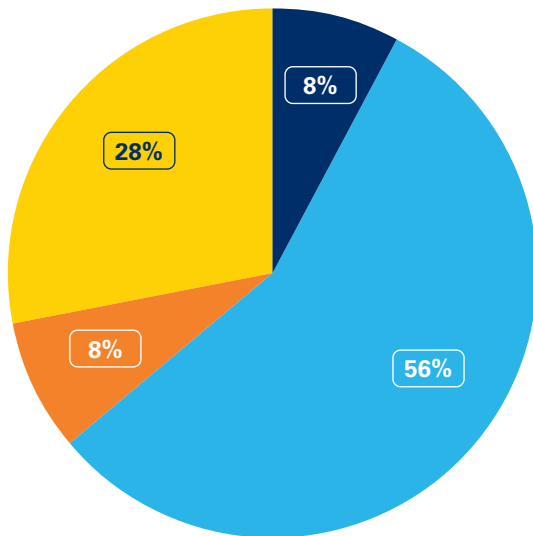
- Toeristische voorzieningen en evenementen
- Historie en markante gebouwen, pleinen en parken
- Sportvoorzieningen
- Onderwijsvoorzieningen
- Ouderenvoorzieningen
- Bedrijventerreinen

Figuur 32 Burgerenquête gemeente Scherpenzeel

Opvallend is dat maatschappelijke organisaties ouderen-voorzieningen, sportvoorzieningen en onderwijsvoorzieningen het meest belangrijk vinden. Tijdens de inwonersbijeenkomsten is gebleken dat de ouderenvoorzieningen het meest aandacht zouden moeten krijgen. Dit accent werd ook gegeven door maatschappelijke organisaties. Dat kan ook te wijden zijn aan de leeftijd van de aanwezigen tijdens de ouderenbijeenkomsten.

De ondernemers vonden de bedrijventerreinen het belangrijkste, op zich logisch. Interessant was echter dat het dilemma van de schaarse ruimte, de belasting van de infrastructuur en de aard van de werkgelegenheid werd benadrukt.

Wat vind je fijn aan wonen in Scherpenzeel?

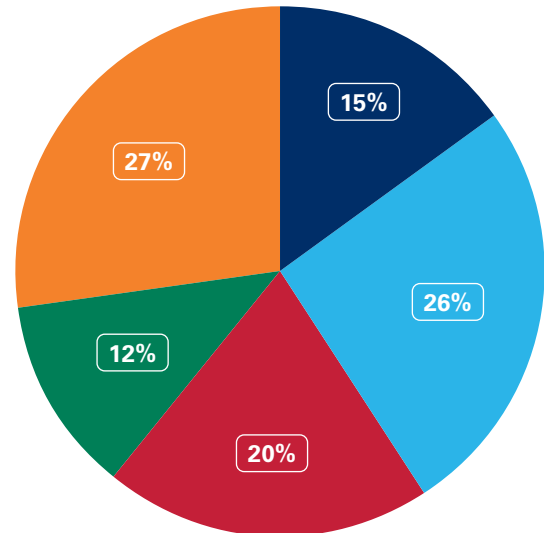

- De plek waar het ligt, er is veel groen
- Je kunt veel soorten sport doen
- Er staan mooie gebouwen en huizen
- Al mijn familie en vrienden wonen hier
- Er is een fijne kerk
- Er zijn leuke veldjes waar je kunt spelen

Figuur 33 Jongerenraadpleging gemeente Scherpenzeel

Jongeren van de gemeente Scherpenzeel geven daarentegen geen prioriteit aan de groenvoorzieningen en waarderen het aanbod van sporten met 56% het meest.

Aan welk van onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst de meeste aandacht moet besteden?

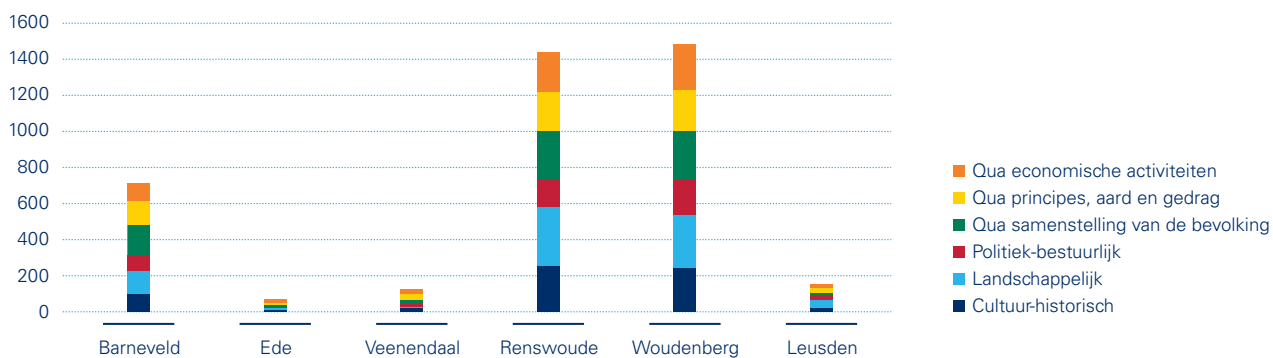
- Dienstverlening aan burgers (aanvragen van paspoorten, vergunningen)
- Maatschappelijke ondersteuning WMO (hulp bij het huishouden, woningaanpassing, speciaal vervoer, etc.)
- Stimuleren plaatselijke economie (bedrijfsinvesteringszones, ondersteunen middenstand / winkeliers met informatie en netwerk, etc.)
- Zorgen dat het arbeidsaanbod goed aansluit op wat bedrijven in Scherpenzeel nodig hebben (om- en herscholing, vrijwilligerswerk, etc.)
- Een sterkere lokale binding en samenwerking tussen gemeente en gemeenschap (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners)

Figuur 34 Burgerenquête gemeente Scherpenzeel

De sterke lokale binding en samenwerking tussen de gemeente en de gemeenschap, maatschappelijke ondersteuning (ondersteund door de maatschappelijke organisaties) en het stimuleren van de plaatselijke economie (ondersteund door de ondernemers) zijn volgens de inwoners het meest belangrijk. Opvallend is dat de maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven hier hetzelfde over denken. Bovendien achten zij de ontwikkeling van de partnerrol essentieel in de komende jaren. Er staan complexe vraagstukken op de rol die een krachtige samenwerking tussen gemeenschap en gemeente vereisen.

Als Scherpenzelaars gevraagd wordt met welke gemeenten Scherpenzeel het meest overeenkomt, blijkt dat Renswoude en Woudenberg in veel opzichten met Scherpenzeel overeenkomt. Van de grotere gemeenten zien Scherpenzelaars de meeste overeenkomsten met Barneveld. Weinig overeenkomsten ervaren de Scherpenzelaars met Ede, Veenendaal en Leusden.

Met welke gemeente ervaart u de meeste overeenkomsten op de onderstaande aspecten? U mag drie gemeenten per aspect kiezen.

Centrale thema's vanuit feiten en opinies

Hoofdstuk 6

6.1 Behouden, verfijnen, vernieuwen van de gemeenschapszin

Tijdens alle bijeenkomsten met inwoners, ondernemers en politici kwam gemeenschapszin als prominent kenmerk van Scherpenzeel naar voren. De ambitie om deze gemeenschapszin, deze Scherpenzeelse eigenheid te behouden, wordt breed gedeeld.

Het is niet eenvoudig om deze gemeenschapszin samen te vatten. Het heeft een belangrijke emotionele component, die niet alleen te vangen is in statistieken. Tegelijkertijd kunnen statistieken wel een illustratie zijn van gemeenschapszin. Daarom, schetsen we aan de hand van een aantal statistieken en opmerkingen tijdens consultatiebijeenkomsten, de Scherpenzeelse gemeenschapszin.

Een belangrijk kenmerk van gemeenschapszin in Scherpenzeel is dat veel mensen bereid zijn zich in te zetten voor anderen. Dit blijkt ook uit de cijfers. Zo meet onderzoeksbureau Telos ieder jaar de mate van maatschappelijke participatie van de inwoners van iedere gemeente in Nederland. In 2017 stond Scherpenzeel van de 380 gemeenten in Nederland op plaats 12. Scherpenzeel scoort op dit gebied hoger dan omliggende gemeenten als Woudenberg (13e), Renswoude (22e), Barneveld (168e) en Veenendaal (131e).

Ook zijn er veel vrijwilligers in Scherpenzeel. Dit blijkt uit een groot onderzoek naar vrijwilligerswerk dat het CBS uitvoerde in 2016. Bijna 40% van de Scherpenzeelers geeft aan op dit moment vrijwilligerswerk te doen. Dit is ruim hoger dan het landelijk en provinciaal gemiddelde. Ook in de buurgemeenten van Scherpenzeel zijn veel mensen vrijwilliger.

Plaats	% vrijwilligerswerk
Barneveld	45,40%
Woudenberg	41,90%
Renswoude	41,20%
Scherpenzeel	39,60%
Veenendaal	35,40%
Nederland	29,70%
Gelderland	33,50%
Utrecht (Pr)	31,80%

Figuur 35 Percentage vrijwilligers in Scherpenzeel

Naast het zich inzetten voor de gemeenschap, heeft gemeenschapszin ook een belangrijk sociaal aspect. Zo ontmoeten veel Scherpenzeelers elkaar in verenigingen. In 2015 was 44% van de inwoners van Scherpenzeel aangesloten bij een religieuze

of maatschappelijke vereniging. 28% van de inwoners van Scherpenzeel is aangesloten bij een sportvereniging.

Een ander onderdeel van de gemeenschapszin is een nadruk op eigenheid. Scherpenzeelers zijn trots op hun eigen bedrijfsleven en hun eigen middenstand. Veel Scherpenzeelers maken er een punt van te winkelen bij de plaatselijke middenstand. Ondernemers gunnen elkaar opdrachten. Deze eigenheid heeft ook een politieke dimensie: voor een aantal Scherpenzeelers is een zelfstandig dorp belangrijk. Dit geldt overigens niet voor iedereen. Tijdens verschillende consultatiebijeenkomsten werd geopperd om samen te gaan met Barneveld.

Voor de meeste mensen die geconsulteerd werden, was het duidelijk dat de wereld om Scherpenzeel verandert door de grotere trends die we in hoofdstuk 3 al beschreven. Toch noemt jong en oud dat Scherpenzeel het eigen karakter moet behouden. Een absolute kernambitie voor de toekomst!

6.2 Wonen voor iedereen

Wonen is een belangrijk onderwerp voor de inwoners van Scherpenzeel. De voorzieningen (detailhandel en het verenigingsleven) in een groen en rustig gebied maakt dat de inwoners het een prettig dorp vinden om in te wonen. Daarbij is er bij de toelichting van de inwoners speciale aandacht voor het aanbod van starterswoningen, jongeren geven aan graag te willen blijven wonen in Scherpenzeel en de inwoners vinden het belangrijk dat daar voldoende woningen voor beschikbaar worden gesteld. Daarbij worden ook startersleningen als optie genoemd. 38% van de geraadpleegde jongeren wil later graag in Scherpenzeel blijven wonen. Tegelijkertijd krijgt ook Scherpenzeel te maken met een vergrijzende bevolking, inwoners geven aan dat er voorzieningen geboden zouden moeten worden om woningen levensbestendig te maken.

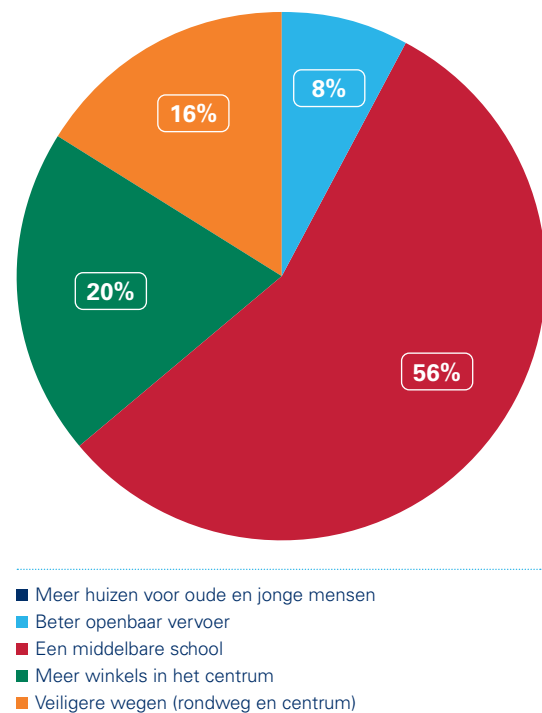
6.3 Duurzaamheid en milieu

Bij de toelichting op de uitslagen van de vragen tijdens de inwonersbijeenkomst is herhaaldelijk besproken dat de uitstoot van fijnstof in de gemeente Scherpenzeel de aandacht behoeft.

6.4 Mobiliteit

Mobiliteit is met name voor jongeren een aandachtspunt. Met 54% van de voorkeursstemmen, zouden ze het liefst een middelbare school in de gemeente Scherpenzeel willen hebben, omwille van de verre fietsafstanden naar middelbare scholen in de omgeving. Opvallend is dat na meer winkels, veiligere wegen (16%) en beter openbaar vervoer (8%) ook een belangrijk onderwerp voor de jongeren is. Tijdens de inwonersbijeenkomst werd dit beeld niet zo krachtig bevestigd.

Wat zou beter geregeld moeten worden in Scherpenzeel?

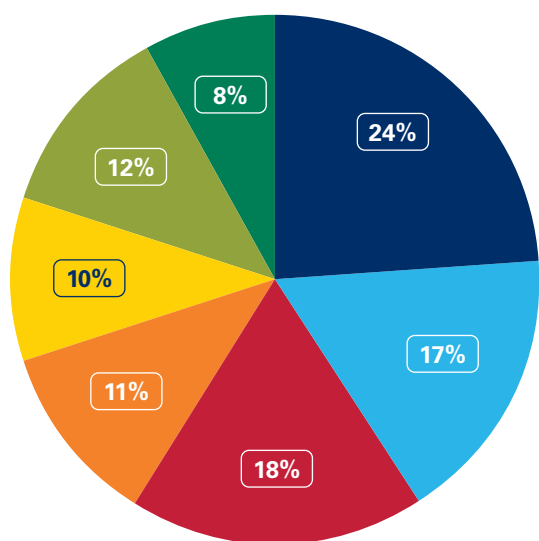

Figuur 36 Jongerenraadpleging gemeente Scherpenzeel

6.5 Zorgen over ambtelijke organisatie

De inwoners van de gemeente Scherpenzeel hebben behoefte aan een ambtelijke organisatie die partner is van de inwoner, organisaties en het bedrijfsleven. Dat blijkt uit de onderstaande tabel voor de belangrijkste onderdelen voor gemeentelijke dienstverlening de komende 10-12 jaar.

Welke onderdelen van de gemeentelijke dienstverlening zijn in de komende 10 tot 12 jaar het belangrijkste?

- Een ambtelijke organisatie die partner is van inwoner, organisatie en bedrijfsleven
- Snelle en oplossingsgerichte behandelen aan telefoon en aan de balie
- Moderne digitale dienstverlening
- Nabijheid van gemeentehuis
- Publieksbalie in Scherpenzeel
- Uitgebreide en toegankelijke website
- Telefonische bereikbaarheid

Figuur 37 Belangrijkste onderdelen voor gemeentelijke dienstverlening de komende 10-12 jaar, volgens inwoners

Jongeren, inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties onderschrijven de urgentie van een ambtelijke organisatie die partner is van de inwoner, organisatie en het bedrijfsleven, door dit als meest belangrijke thema te scoren. Opvallend is dat zowel inwoners als de jongeren aangeven als tweede een voorkeur te hebben voor moderne, digitale dienstverlening.

Kwetsbaarheid

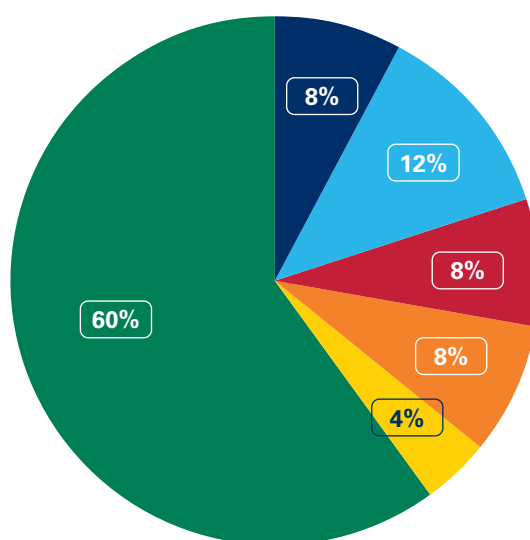
In veel consultatiegesprekken wordt waardering uitgesproken voor de goede wil van de ambtenaren werkzaam voor de gemeente. Toch wordt er ook veel zorg geuit. Zo zijn veel ambtenaren binnen de gemeente Scherpenzeel in hun eentje verantwoordelijk voor beleidsdossiers (de zogenaamde eenpitters).

In sommige consultaties kwam naar voren dat er zorgen leven over de kwetsbaarheid en continuïteit op deze beleidsdossiers. Ook leeft het beeld dat er onvoldoende geïnvesteerd is in goed personeel omdat er vanuit de politieke organen te weinig budget voor personeel beschikbaar wordt gesteld.

Kwaliteit inbreng in intergemeentelijke samenwerking

Uit de consultaties van de buurgemeenten kwam naar voren dat er niet altijd iemand van de gemeente Scherpenzeel aanwezig kan zijn bij de overleggen voor de Foodvalley of andere intergemeentelijke samenwerkingsvormen.

Hoe wil jij dat de gemeente bereikbaar is?

- Een mooie website
- Andere (sociale) media, zoals snapchat en whatsapp
- Telefonisch
- Een gemeentehuis
- Een loket met iemand van de gemeente die vragen kan beantwoorden
- Maakt niet zo veel uit, als ze maar goed meedenken als ik een vraag heb

Figuur 38 Hoe wil jij dat de gemeente bereikbaar is?

Kritiek op ondernemersklimaat

MKB Nederland doet regelmatig onderzoek naar het ondernemersklimaat in gemeenten. Daarbij wordt ondernemers gevraagd wat zij van het ondernemersklimaat in hun gemeente vinden. Scherpenzeel scoort in deze rapporten een positie in de middenmoot, als 32e van de 54. Veel kritiek is er op het beleid en de communicatie vanuit de gemeentelijke organisatie. Ook tijdens de consultatiebijeenkomst voor ondernemers waren een aantal ondernemers kritisch op het functioneren van de ambtelijke organisatie.

Opbouw visie en inkleuring

Hoofdstuk 7

7.1 Inleiding

De visie is opgebouwd uit vier hoofdonderdelen. Dat is allereerst een omschrijving van de kernkwaliteiten en kernwaarden, die Scherpenzeel uniek maken en waar politiek en bestuur én gemeenschap aan hechten. Het tweede deel wordt gevormd door het profiel dat sterk verbonden is aan de kernkwaliteiten en kernwaarden. Het derde onderdeel wordt gevormd door de hoofdkeuzes die de visie moeten effectueren. Het vierde en laatste onderdeel wordt gevormd door de ondersteunende mechanismen die voor profiel en stimulans vormen én het mogelijk maken dat de beleidskeuzes worden verwezenlijkt. In dit hoofdstukken worden deze vier elementen nader uitgewerkt. In hoofdstuk 8 volgt dan een meer gedetailleerde uitwerking van de hoofdkeuzes en ondersteunende mechanismen.

7.2 Zoeken naar kernkwaliteiten en kernwaarden

In de vele sessies met de gemeenschap, in de burgerenquête en in de gesprekken met de gemeenteraad zijn we op zoek gegaan naar wat de kernkwaliteiten (waar Scherpenzeel goed in is) en de kernwaarden (wat bepaalt hoe we dingen doen in Scherpenzeel). De opgehaalde kernkwaliteiten en kernwaarden hebben we samengevat in het profiel van Scherpenzeel.

7.3 Profiel

De vele veranderingen in de maatschappij op economisch, politiek, sociaal en demografisch niveau, zoals beschreven in hoofdstuk 3, zorgen er voor dat de gemeente Scherpenzeel zich continu moet blijven aanpassen en ontwikkelen. Hoewel er -zeker in Scherpenzeel- een sterke behoefte is om het allemaal zo te houden zoals het nu is, zal ook Scherpenzeel zich steeds moeten vernieuwen. Net zoals dat ook de afgelopen decennia zich steeds heeft afgespeeld.

De positionering en profilering is voor elke gemeente en regio anders. En daarmee is ook Scherpenzeel uniek. De vraag: wat is het (toekomstig) profiel van de gemeente Scherpenzeel? is daarmee bijzonder relevant.

Profilering gaat over de volgende vragen: Wat is de kracht van de gemeente Scherpenzeel? Wat kenmerkt de gemeente Scherpenzeel? Wat is haar positie in de regio? Hoe zien anderen de gemeente Scherpenzeel? Wat is haar onderscheidende vermogen? En natuurlijk: welke van deze sterke, kenmerkende en onderscheidende punten willen wij op de toekomst gericht accentueren. En is daar vanuit de feiten, trends en ontwikkelingen aanleiding toe?

Deze essentiële vragen zeggen iets over de kern van de gemeente Scherpenzeel. Wil je als gemeente een positief imago creëren en een onderscheidende positie innemen, dan is het noodzakelijk om antwoord te vinden op deze vragen om op basis daarvan een duidelijk herkenbaar en krachtig profiel te ontwikkelen. Een profiel dat aansluit op de kwaliteiten en waarden van de gemeente (en gemeenschap), aansluit op de feiten, trends en ontwikkelingen en aansluit op de behoefte van alle relevante stakeholders binnen Scherpenzeel (politiek en bestuur, ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners). Het profiel is de basis van een visie voor de gemeente Scherpenzeel.

In de debatten en enquête heeft de Scherpenzeelse gemeenschap zich uitgesproken over het profiel van de gemeente.

In keuzevragen over een profiel en in de analyse van de kernkwaliteiten en -waarden. De resultaten waren in hoge mate eensluidend. Het dorpse karakter, de kleinschaligheid, de sterke gemeenschapszin, het aantrekkelijk landelijke buitengebied, de ondernemerszin en de centrale ligging sprongen eruit. Uit de meerkeuzevraag over een treffende en gewenste beschrijving van Scherpenzeel kreeg: *“Scherpenzeel is gewoon een mooi dorp in het groen met een rijk verenigingsleven en weinig poeha”* de meeste stemmen.

Kortom, het breed gedragen profiel van de gemeente Scherpenzeel is:

Profiel Scherpenzeel

Een ondernemend dorp in het groen
met een betrokken gemeenschap
in het hart van het land

7.4 Hoofdkeuzes beleid

De Toekomstvisie van Scherpenzeel geeft inzicht in de belangrijkste inhoudelijke hoofdkeuzes van de gemeente. Een visie betekent dus kiezen. Je laat zien wat je wel centraal stelt en wat niet. Passend bij het profiel en samenhangend. Inhoudelijke hoofdkeuzes betekent ook dat je gericht naar de ontwikkeling van gemeente kijkt. Dit heeft invloed op de keuzes in de taken die de gemeente Scherpenzeel op zich wil nemen en de wijze waarop ze die taken uitvoert en organiseert.

Op basis van de trends en ontwikkelingen en de opinies binnen de gemeenschap van Scherpenzeel zijn er drie inhoudelijke hoofdkeuzes. Deze zijn:

- **Scherpe keuzes bij schaarse ruimte;** de eerste keuze gaat over het omgaan met de beschikbare en beperkte ruimte. Allereerst staat de kwaliteit van de ruimte centraal. De gemeenschap én de gemeenteraad hechten aan die kwaliteit van de ruimte. Het overzichtelijke van een klein dorp, gecombineerd met de landschappelijke en historische kwaliteit van de ruimte. Tegelijkertijd is er een druk op de ruimte. Het bedrijfsleven wil uitbreiden en oefent daarmee een begrijpelijke claim uit op de ruimte. En hetzelfde geldt voor het wonen. De gemiddelde omvang van een leefeenheid neemt af, hetgeen betekent dat er meer woningen nodig zijn voor een gelijkblijvend aantal inwoners. Deze drie dominante invloeden zijn niet gelijkgericht, waarmee een complex vraagstuk ontstaat. Allereerst moeten er duidelijke grenzen worden gesteld aan uitbreiding van het bebouwde gebied. Kijkend naar de kernkwaliteiten (kleinschalig, dorps, landschappelijk en groen) is de ruimte voor uitbreiding gering. Dat betekent dat er met respect voor inwoners en bedrijfsleven duurzame oplossingen moeten worden gezocht binnen de schaarse ruimte.
- **Leeftijdsbestendig bouwen en wonen;** wonen sprong er in de consultaties uit. Logisch. Alle respondenten zijn immers inwoner van Scherpenzeel. Prettig wonen met een adequaat basis-voorzieningsniveau wordt bijzonder belangrijk gevonden. Voor jong en oud. Nu en in de toekomst. Ook vanuit de trends en ontwikkelingen wordt deze keuze sterk onderstreept. Er is veel werk aan de winkel om het huizenaanbod beter in overeenstemming te brengen met de sterk veranderende opbouw van de bevolking. Ook is er krachtig beleid nodig om de gewenste omvang van de bevolking –nodig voor een vitale gemeenschap – met de verdunning van de huishoudens te accommoderen. Gegeven de beperkte ruimte zijn opties als inbreiding (bouwen binnen de huidige bebouwde omgeving) en vernieuwbouw (herbestemming van bestaande panden) belangrijke peilers van het nieuwe beleid.

- **Vitaliteit en leefbaarheid:** een derde hoofdkeuze is vitaliteit en leefbaarheid. De gemeenschap, politiek en bestuur hechten primair en vooral aan het karakter van de Scherpenzeel. De dorps- en landschappelijke kwaliteit die hand in hand gaat met een goed voorzieningenniveau en een ondernemende geest. Anders gezegd: kleinschaligheid verbonden aan vitaliteit. Het plezierige wonen, het voorzieningenniveau, het krachtige verenigingsleven en de gemeenschapszin vormen belangrijke ingrediënten die tezamen de leefbaarheid van het dorp Scherpenzeel bepalen.

Kortom, de gemeente Scherpenzeel werkt aan een toekomst waarin doordacht wordt omgegaan met de beperkte beschikbare ruimte, waar het woningaanbod duurzaam is (geschikt voor jong en oud, milieuvriendelijk) en er gericht wordt gewerkt aan het behouden van vitaliteit en leefbaarheid.

7.5 Ondersteunende mechanismen

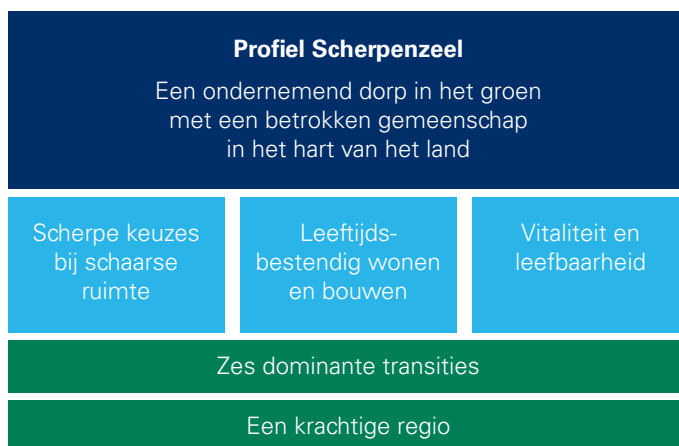
De ondersteunende mechanismen zorgen ervoor dat de drie beleidskeuzes worden ondersteund. Ze zijn inspiratiebron, stimulant en/of waarborg. Zij zijn de voedingsbodem van de inhoudelijke hoofdkeuzes.

- **Zes dominante transities;** gezien de toekomstige trends en ontwikkelingen die staan beschreven in paragraaf 3.2 zijn er zes dominante transities waarmee Scherpenzeel zelf of in samenwerking met anderen op nagenoeg alle beleidsterreinen – en dus ook op de drie dominante beleidskeuzes – een vertaalslag moet maken. Deze zes transities raken Scherpenzeel en vragen om vernieuwing van beleidsperspectieven.
  - Energietransitie – het anders omgaan met en het anders opwekken van energie.
  - Vastgoedtransitie – het anders denken over bouwen, verbouwen en slopen van vastgoed.
  - Onderwijstransitie – het anders denken over onderwijs, leren en ontwikkelen.

- Zorgtransitie – het opnieuw organiseren van de zorgbehoefte en het zorgaanbod met het oog op betaalbaarheid.
- Mobiliteitstransitie – een andere benadering van vervoer, de relatie tussen OV, auto, fiets en de bereikbaarheid van stad en ommeland.
- Demografietransitie – het anders omgaan met een ouder wordende bevolking.

- **Krachtige regio;** veel vraagstukken kunnen niet op eigen kracht worden opgelost. Allereerst omdat Scherpenzeel niet de kennis heeft en de kracht om ingewikkelde vraagstukken op te lossen. Zoals bij de transformatie van de agrarische sector, en vraagstukken rond milieu en duurzaamheid. Maar ook omdat vraagstukken zich op een andere schaal afspeelen. Dus niet binnen de grenzen van Scherpenzeel, maar veel breder, namelijk in de regio, zoals bij openbaar vervoer, infrastructuur, economie en toerisme. Een innige en krachtige samenwerking enerzijds en een betekenisvolle regio-agenda anderzijds is nodig om stappen te maken op de beleidsthema's.

De twee ondersteunende mechanismen hebben een versterkende werking op de drie hoofdkeuzes.

Hoofdkeuzes en ondersteunende mechanismen

Hoofdstuk 8

8.1 Inleiding

Deze visie heeft tot doel te zorgen dat Scherpenzeel ook in 2030 een ondernemend dorp in het groen, met veel voorzieningen en betrokken inwoners in het centrum van het land is. Daarvoor is gericht beleid nodig. In dit hoofdstuk gaan we in op de drie hoofdkeuzes die in het beleid gemaakt worden: Scherpe keuzes bij schaarse ruimte, bestendig wonen en bouwen, en leefbaarheid en vitaliteit. Deze beleidsthema's verdienen nadere uitwerking. Daarom worden in dit hoofdstuk de beleidsthema's één voor één verder geconcretiseerd.

Maar voor we beginnen, nog even dit. Het zal sommige lezers opvallen: het sociaal domein wordt slechts zijdelings aan de beleidsthema's gekoppeld. Dit raakt aan iets bijzonders: veel Scherpenzeelers noemden het niet als prioriteit (terwijl dit in andere gemeenten vaak wel als prioriteit wordt genoemd). En dat is niet omdat Scherpenzeelers niet om elkaar geven. Integendeel, veel Scherpenzeelers geven aan dat het "omzien naar elkaar" Scherpenzeel aantrekkelijk maakt. Het is eerder zo dat de gemeenschap van Scherpenzeelers dusdanig veerkrachtig is, en de indicatoren rond sociale problematiek in Scherpenzeel zo positief zijn, dat drie andere beleidsthema's meer aandacht vragen. Kort gezegd: op dit gebied gaat het "gewoon" goed met Scherpenzeel. Tegelijkertijd: het feit dat het sociale domein geen centraal beleidsthema is, betekent niet dat het minder aandacht verdient.

8.2 Beleidsthema 1: Scherpe keuzes bij schaarse ruimte

8.2.1 Inleiding

Scherpenzeel wordt in haar 13,81km² gekenmerkt door een kleinschalige karakter, hoogwaardig aanbod van voorzieningen, bedrijvigheid en groenvoorziening. Een gebied ook waar mensen graag willen blijven wonen. Deze rijkdom brengt ook spanningen in de openbare ruimte met zich mee.

Dit beleidsthema wordt uiteengezet in drie beleidslijnen:

1. Groot versus kleinbedrijf
2. Groen versus bebouwing
3. Effect transitie agrarische sector.

Per beleidslijn bespreken we het beoogde doel en de resultaten van de beleidslijn. Verder verbinden we de beleidslijnen met de ondersteunende mechanismen en andere beleidsthema's en komen we met concrete interventies die leiden tot het behalen van het beleidsdoel. Centraal staat dat het complexe vraagstuk van veel druk op de te beperkte ruimte wordt opgelost. Op een manier waarbij er duidelijke grenzen worden gesteld aan uitbreiding van het bebouwde gebied. Om zo respectvol om te gaan met de kernkwaliteiten (kleinschalig, dorps, landschappelijk en groen).

8.2.2 Groot versus kleinbedrijf

Doelen

De gemeente Scherpenzeel heeft opvallend veel werkgelegenheid ten opzichte van het inwonersaantal. Daarbij heeft de gemeente Scherpenzeel een gunstige ligging in de regio.

De grootste sectoren in de gemeente zijn:

1. Transport en logistiek
2. Agro-complex
3. Food
4. Maakindustrie.

De gemeente Scherpenzeel geeft in de nota economisch beleid de volgende doelen aan:

- Het behouden, versterken en stimuleren van de bedrijvigheid en werkgelegenheid.
- Het (verder) verbeteren van het ondernemers(vestigings)klimaat.
- Het (blijvend) onderhouden van goede relaties met ondernemers en bedrijfsleven.

Het is de wens van inwoners om meer ruimte te creëren voor startups en detailhandel. Hier is een spanningsveld tussen de het stimuleren van het MKB en de trend dat de grote bedrijven op het bedrijventerrein 't Zwarte land en Holleweg een groter aandeel krijgen.

Resultaten

- Goede werkgelegenheid voor Scherpenzeelers bestendigen, waarbij de werkgelegenheid niet strikt altijd in Scherpenzeel maar in de regio vormgegeven wordt.
- Eigentijdse vestigingsmogelijkheden voor bedrijven.
- De gemeente Scherpenzeel vindt het belangrijk dat de kwaliteit van het openbaar gebied en de veiligheid op en rond de bedrijventerreinen wordt gehandhaafd.
- Voldoende ontwikkelingsruimte voor midden- en kleinbedrijf en horeca in aangewezen gebieden ¹⁰⁾.

Verbinden

- De economie en werkgelegenheid wordt regionaal gezien in goede verbinding en samenwerking met buurgemeenten. Het belang van goede werkgelegenheid in de regio, concurrerende bedrijventerreinen wordt afgewogen tegen de kwaliteit van ruimte en infrastructuur.
- Het ondernemersklimaat is in Scherpenzeel sterk verweven met de lokale en regionale gemeenschap. Er is een actieve ondernemersvereniging. Daarin kunnen lokale mkb-bedrijven én grotere bedrijven elkaar versterken door samenwerking en uitwisseling van kennis en ideeën.
- Een levendig centrum, met actieve ondernemers, is van levensbelang voor de woon- en leefkwaliteit en de sociale structuur in het dorp. Daarom worden (lokale) ondernemers maximaal gefaciliteerd.
- Organiseren van gezamenlijke netwerk- en themabijeenkomsten met bedrijvenkring, ondernemersvereniging en andere economische partners.

10) Nota economisch beleid, 2014-2018

8.2.3 Groen versus bebouwing

Doelen

Uit de cijfers, trends, ontwikkelingen en raadplegingen is gebleken dat groen, de mooie omgeving en woongelegenheden belangrijke kernwaarden zijn voor Scherpenzeelers. De gemeente zet in op het versterken van de toeristische en recreatieve mogelijkheden. Maar ook aan ondernemen en (ruimte voor) bedrijvigheid wordt in Scherpenzeel veel belang gehecht. Er zal een balans gevonden moeten worden tussen het versterken van de toeristische en recreatieve mogelijkheden van Scherpenzeel, het behoud van het natuurschoon, het bieden van voldoende woningen (zoals genoemd in beleidsthema 2) en ruimte bieden aan bedrijven.

Resultaten

- Bieden van voldoende woningen voor iedereen.
- Behouden van de kleinschaligheid van het dorp.

Verbinden

- Er is vooral behoefte aan het toevoegen van woningen voor starters en senioren. Voor deze woningen wordt met name in de bestaande kern naar (kleinschalige) locaties gezocht, passend bij de structuur van het dorp en zonder dat dit ten koste gaat van het groen. Nieuwe grootschalige locaties voor wonen of bedrijven in het groen zijn niet passend.
- Daar waar aan de randen van of binnen de kern Scherpenzeel nieuwe woningen of bedrijven worden toegevoegd, wordt ingezet op verhoging van de ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld door een (nu rommelige) dorpsrand beter te laten aansluiten op het landschap.

8.2.4 Effect transitie agrarische sector

Doelen

De agrarische sector is in transitie, maar blijft voor Scherpenzeel van belang. De landbouw en veehouderij ontwikkelt zich in hoog tempo en bedrijven investeren fors in maatregelen voor beperking van de uitstoot van broeikasgassen, luchtkwaliteit, energiebesparing en dierenwelzijn. Daarnaast is het van belang dat agrarische bedrijven meer ruimte kunnen krijgen voor verbreding en passende nevenactiviteiten, als aanvulling op hun inkomen én voor duurzaam gebruik van het aantrekkelijke landelijk gebied. Zo wordt gewerkt aan een nieuwe balans tussen een productieve en rendabele agrarische sector, duurzaamheid én omgevingskwaliteit.

Resultaten

- Toekomstperspectief voor bedrijven in een vitale agrarische sector.
- Een aantrekkelijk en leefbaar landelijk gebied voor inwoners, recreanten en toeristen.

Verbinden

- Het landelijk gebied – en meer in het bijzonder de agrarische sector – kan een belangrijke bijdrage bieden aan versterking van het toeristisch-recreatieve aanbod. Niet alleen door kleinschalige voorzieningen (camping, evenementenlocatie, theehuis, kaaswinkel), maar ook door medegebruik van de landbouwgrond voor wandel- en fietsroutes.

8.2.5 Interventies

- De gemeente neemt als eindverantwoordelijke én als procesregisseur het op zich om samen met alle lokale stakeholders (o.a. groot- en kleinbedrijf, inwoners, vertegenwoordigers van organisaties uit de sector Natuur en Landschap) contouren te bepalen waarbinnen groei mogelijk is, alsmede randvoorwaarden waaraan de ruimte in de toekomst moet voldoen;
  - Bij het maken van scherpe keuzes bij schaarse ruimte worden tot 2030 de volgende vier uitgangspunten altijd meegewogen:
    - voor het profiel van Scherpenzeel is het cruciaal dat er woningen zijn voor starters en senioren (zie verder beleidsthema 2);
    - vrijwel alle inwoners van Scherpenzeel hechten veel waarde aan veel groen en een hoog voorzieningenniveau, een ruimtelijke keuze mag deze voorkeur niet fnuiken (zie verder beleidsthema 3);
    - Scherpenzeel heeft veel bedrijvigheid en het bedrijfsleven in Scherpenzeel creëert reeds meer banen dan dat er werkende Scherpenzeelers zijn om ze te vervullen;
    - de mate waarin de N224 en de N802 Scherpenzeel kunnen ontsluiten.
  - De gemeente Scherpenzeel neemt het initiatief om samen met buurgemeenten te bezien welke maatregelen nodig zijn om te komen tot regionaal economisch beleid dat tenminste zich richt op het ontwikkelen en vermarkten van bedrijventerreinen. In deze gezamenlijke aanpak is het regiobelang groter dan het lokale belang en wordt gewerkt aan kwaliteitseisen aan bedrijventerreinen, de bereikbaarheid van bedrijventerreinen en het onderscheidend profiel geven aan de verschillende bedrijventerreinen;
  - De gemeente Scherpenzeel neemt het initiatief om gegeven de eerste twee interventies te bekijken hoe een succesvolle toekomst voor Scherpenzeelse bedrijven kan worden gerealiseerd. Het gaat zowel om bedrijven die goed passen binnen de uitkomsten van de eerste twee interventies. Het gaat ook om bedrijven met uitbreidingsplannen of waarvan de huidige huisvesting slecht past bij de uitkomsten van de eerste twee interventies.
- Ondersteunend aan de eerste drie interventies zet de gemeente ook in op:
- In de gemeentelijke omgevingsvisie en omgevingsplan voorwaarden vastleggen voor (kleinschalige) toevoegingen van woningen en bedrijven, zodanig dat deze bijdragen aan de omgevingskwaliteit.
  - Verkennen onder welke randvoorwaarden verruiming van de mogelijkheden voor verbreding van agrarische bedrijven voor recreatie of zorg van meerwaarde is.
  - Verkennen onder welke randvoorwaarden verruiming van de mogelijkheden voor verbreding van agrarische bedrijven voor recreatie of zorg van meerwaarde is.
  - Ondersteunen en informeren van agrariërs over mogelijkheden voor subsidies en investeringen in duurzaamheid.

8.3 Beleidsthema 2: Bestendig wonen en bouwen

8.3.1 Inleiding

Op dit moment en in de toekomst blijft het aantal personen per huishouden dalen. Volgens een prognose van de provincie Gelderland zijn er in 2050 bijna 4.892 huishoudens in Scherpenzeel. De Pearlprognose van 2016 gaat uit van een stijging tot 4.100 huishoudens (11%) in 2025. De provinciale prognose uit 2014 gaat uit van een stijging tot circa 4.000 huishoudens in 2025 (8% toename). Dat komt neer op een verwachte toename van circa 300 extra huishoudens. Ook tijdens de raadplegingen is gebleken dat er behoefte is aan woningaanbod dat zich aanpast aan de ontwikkeling van de bevolking. Het resultaat is dat er niet alleen milieu-technisch duurzaam gebouwd gaat worden, maar dat een groot deel van de nieuw- of vernieuwbouw (30 tot 50 %) bestemd is voor starters en senioren. Hiertoe is ook in oktober 2016 de woonvisie geactualiseerd.

Dit beleidsthema wordt uiteengezet in drie beleidslijnen:

1. Ruimte voor starters
2. Ruimte voor senioren
3. Verduurzamen van woningen.

Per beleidslijn bespreken we het beoogde doel en de resultaten van de beleidslijn. Verder verbinden we de beleidslijnen met de ondersteunende mechanismen en andere beleidsthema's en komen we met concrete interventies die de leiden tot het behalen van het beleidsdoel.

8.3.2 Ruimte voor starters

Doelen

De trend is dat jongeren tussen de 15-25 jaar de gemeente verlaten. Hoewel dit gebruikelijk is voor een kleine gemeente zonder faciliteiten op het gebied van hoger onderwijs, vindt de gemeenschap het belangrijk om jongeren te behouden. Daarom zijn de volgende doelen geformuleerd:

- De gemeente Scherpenzeel is een gemeente waar starters die hier geboren en getogen zijn kunnen blijven wonen. Het is de plaats waar ook hun ouders wonen en waar zij veel vrienden hebben. De binding van jongeren die hun leven lang al in dezelfde woonplaats wonen is groot. De gemeente Scherpenzeel vindt dat jongeren in hun eigen gemeenschap moeten kunnen blijven wonen, indien zij daarvoor kiezen. Gezien het afnemend aantal jongeren in de gemeente (demografische ontwikkelingen) zijn ook starters van buiten Scherpenzeel van harte welkom. Daar waar de gemeente

Scherpenzeel kan zal zij de ontwikkeling van woningbouw zodanig beïnvloeden dat het vinden van een betaalbare woning vergemakkelijkt wordt.

Resultaten

- Slagingskans woningzoekende vergroten door het vergroten van de beschikbaarheid van starterswoningen in de prijs-categorie € 120.000 tot € 160.000 en in de huurklasse tot 665 euro (vrije sector grens). Zodanig dat de jongeren die zich in Scherpenzeel willen vestigen, woonruimte kunnen vinden en er ook een licht aanzuigende werking uitgaat naar jongeren van buiten Scherpenzeel.

Verbinden

- De gemeente Scherpenzeel is trots op haar sterkte punten: haar gemeenschapszin, kleinschaligheid, verenigingsleven, het groen en de rust. Dat betekent dat woningbouw moet aansluiten bij het profiel van de gemeente. Het bepalen van deze woonbehoefte wordt samen met inwoners van een woonkern, de gemeente, woningbouwcorporaties en project-ontwikkelaars bepaald.
- Woningbouwprojecten spelen een belangrijke rol in het aanzicht van de openbare ruimte. De gemeente Scherpenzeel vindt het belangrijk dat de huidige kernen aantrekkelijk zijn en blijven voor nieuwe en bestaande inwoners. Bestaande locaties krijgen een nieuwe impuls en het landschap rond de bebouwde omgeving wordt behouden. Het vergroot de kwaliteit van de openbare ruimte. Bovendien ontstaat door inbreiding een betere mix van verschillende type woningen en –mits goed gestuurd– een meer evenwichtige opbouw van de bevolking.
- Gemeenschapszin krijgt betekenis als inwoners in Scherpenzeel kunnen blijven wonen. Als jongeren noodgedwongen de gemeente moeten verlaten zodra zij op zich zelf willen gaan wonen, zal dit op termijn afbreuk doen aan de hechte lokale sociale structuur. Het is daarom van belang dat maximaal wordt gezocht naar verruiming voor mogelijkheden van starters, waarvoor de randen van differentiatie en flexibiliteit van de woonvisie worden opgezocht.

8.3.3 Ruimte voor senioren

Doelen

De trend is dat de Scherpenzeel steeds meer vergrijst, naar verwachting bestaat 17% van de een- en tweepersoonshuishoudens uit inwoners die ouder zijn dan 75 jaar.¹¹) Voor ouderen geldt hetzelfde als voor starters. De gemeente Scherpenzeel vindt het belangrijk dat ouderen zo lang en zelfstandig mogelijk in de gemeente kunnen blijven wonen. De woning, de woonomgeving en de buurt zijn van groot belang voor het dagelijkse leven van ouderen. Ouderen zijn pas geneigd tot verhuizen als gezondheidsproblemen hen daartoe dwingen. De gemeente Scherpenzeel investeert in ouderen. Dat betekent dat de gemeente zal stimuleren dat voorzieningen en woningen beschikbaar zijn voor Scherpenzeelse burgers die in Scherpenzeel oud willen worden.

Resultaten

- Woningvoorraad senioren stimuleren, zodat senioren in Scherpenzeel kunnen blijven wonen.
- Aansluiten bij bestaande structuren van huidige vrijwilligers en de verbinding met de Wmo-consulenten.
- Focus leggen op een specifieke doelgroep met zorgvragen, zoals mensen met beginnende dementie. Het grootste deel van de dementerenden woont immers thuis. Langer thuiswonen heeft tot gevolg dat dementerenden langer thuis kunnen wonen en dat er kan worden bezuinigd op de zorg. Aanpassingen betreffen vooral maatregelen op het gebied van comfort, veiligheid, structuur en herkenbaarheid.
- Levensloopgeschikt maken van woningen. Dit kan praktisch gezien door in te zetten op de Blijverslening van het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn).¹²)

Verbinden

- Net als voor de huisvesting van starters geldt dat het voor de gemeenschapszin en sociale structuur van groot belang is dat inwoners in Scherpenzeel kunnen blijven wonen. Zoek hiervoor de randen van differentiatie en flexibiliteit van de woonvisie op.
- Het accommoderen van langjarige blijvende vergrijzing van de bevolking door nieuwbouw, vernieuwbouw en inbreidingsprojecten. De gemeente Scherpenzeel wil deze vraagstukken, als partner, samen met inwoners oppakken.

8.3.4 Verduurzamen van woningen

Doelen

De gemeente Scherpenzeel scoort hoog op de nationale monitor duurzame gemeente (2016) door de verbetering van het ecologisch kapitaal. Dat is onder andere opgebouwd uit energieverbruik en duurzame energieopwekking. Op het vlak van geregistreerde energielabels blijft de gemeente Scherpenzeel achter bij de Nederlandse verhoudingen. Daarom streeft Scherpenzeel naar vermindering van het energieverbruik en de CO₂-uitstoot in de gemeente Scherpenzeel. Daartoe is het nodig om energie te besparen (bijvoorbeeld door isolatie), duurzame opwekking van elektriciteit mogelijk te maken en alternatieve warmtebronnen te ontwikkelen.

Resultaten

- Het verbeteren van de energieprestaties met als doel de vermindering van het energieverbruik en de CO₂-uitstoot. De gemeente Scherpenzeel richt zich op het besparen van energie in zowel de huur- als koopsector.
- Woningcorporatie Woonstede richt haar inspanningen op het behalen van een gemiddelde energie-index over het totale woningbezit tussen 1,2 en 1,4, vergelijkbaar met (het voormalige) label B. Dat is conform de doelstelling uit het landelijk convenant.¹³)

Verbinden

- Verduurzaming van de energievoorziening is een complexe opgave met een grote maatschappelijke impact. Bovendien zijn de bewoners/eigenaren zelf de belangrijkste speler om deze omwenteling te realiseren en daar in te investeren. Daarom wordt in nauwe samenwerking met de gemeenschap vormgegeven aan een gemeentelijke strategie voor verduurzaming van de woningvoorraad.

11) Woonvisie gemeente Scherpenzeel, 2016

12) Actualisatie woonvisie, 2016

13) Actualisatie woonvisie, 2016

8.3.5 Interventies

- Een verkenning voor de periode 2020 tot 2035 uitvoeren naar de benodigde en gewenste woningbouw in Scherpenzeel. In de verkenning worden de inwoners, woningbouwcorporatie en projectontwikkelaars betrokken. In de analyse is een centrale plaats ingeruimd voor de demografische ontwikkelingen, als ook voor regionale afstemming met buurgemeenten en provincie. De verkenning resulteert in concrete plannen voor nieuwbouw, vernieuwbouw en inbreiding.
- Een vertaling maken van het eerste centrale beleidsthema (Scherpe keuzes bij schaarse ruimte) naar concrete contouren waar binnen gebouwd kan worden.
- De resultaten van deze verkenning vastleggen in het omgevingsvisie en omgevingsplan van Scherpenzeel.
- Ondersteunend aan bovenstaande drie interventies:
- Een gemeentelijk warmteplan opstellen, waarin is uitgewerkt hoe in Scherpenzeel de transitie kan worden gemaakt naar een duurzame warmtevoorziening.
- Een lokaal of regionaal energieloket inrichten waar bewoners en eigenaren terecht kunnen met vragen en voor advies over effectieve maatregelen, financiering en beleid.
- Meten van prestaties: structureel monitoren of de inspanningen tot resultaat leiden.

8.4 Beleidsthema 3: Vitaliteit en leefbaarheid

8.4.1 Inleiding

Een belangrijk beleidsthema gaat over de vitaliteit en leefbaarheid van Scherpenzeel. De vitaliteit van Scherpenzeel is een graadmeter voor de gezondheid van een gemeenschap. Beleid voor de leefbaarheid van Scherpenzeel is gericht op de aantrekkelijkheid en geschiktheid van Scherpenzeel als woon- en werkplaats. De vraag is hoe de vitaliteit en leefbaarheid van Scherpenzeel geoptimaliseerd kunnen worden.

Hoewel vitaliteit en leefbaarheid abstracties zijn gaat het hierbij vaak om praktische en zichtbare zaken. Zoals over voorzieningen als scholen, busverbindingen en winkels. Het is duidelijk dat op het gebied van vitaliteit en leefbaarheid er veel goed gaat in Scherpenzeel. Er zijn veel voorzieningen, er is veel groen en een rijk verenigingsleven. Scherpenzeelers zijn hier trots op en willen dat dit behouden blijft.

Het beleid op het gebied van vitaliteit en leefbaarheid moet daarom gericht zijn op het behoud van de voorzieningen, het groen en het verenigingsleven. Deze praktische zaken bieden goede toekomstkansen aan de gemeente Scherpenzeel als een vitale en leefbare plek waar burgers graag willen wonen.

Dit beleidsthema wordt uiteengezet in drie beleidslijnen:

- Levendig verenigingsleven
- Hoog voorzieningenniveau
- Veel groen.

Per beleidslijn bespreken we het beoogde doel en de resultaten van de beleidslijn. Verder verbinden we de beleidslijnen met de ondersteunende mechanismen en andere beleidsthema's en komen we met concrete interventies die de leiden tot het behalen van het beleidsdoel.

8.4.2 Rijk verenigingsleven

Doel

De gemeente Scherpenzeel heeft een rijk verenigingsleven. Er zijn diverse verenigingen op het gebied van sport, gezelligheid, geschiedenis, ondernemen, cultuur en natuur. Verder kent Scherpenzeel veel kerkgemeenschappen. De verenigingen en kerken geven een krachtige bijdrage aan de sociale cohesie. Het behouden en versterken van het rijke verenigingsleven is een belangrijk doel voor met name de vitaliteit.

Resultaten

- Minimaal stabilisatie van het percentage burgers dat lid is van een vereniging.
- Laagdrempelige toegang tot kennis, die relevant is voor een gezonde vereniging.
- Samenwerking tussen verenigingen in Scherpenzeel daar waar dit bijdraagt aan een gezonde vereniging.

Verbinden

- Het levendige verenigingsleven heeft een natuurlijke verbinding met het beleidsthema wonen. Het kerkelijke- en verenigingsleven maakt Scherpenzeel een aantrekkelijke woonplaats voor alle generaties. Grootouder, ouders en (klein-)kinderen maken vaak deel uit van dezelfde voetbalclub of kerk. Voor al deze generaties is een passend woningaanbod gewenst.
- De gemeenschapszin die tot uiting komt, en versterkt wordt door, het kerkelijke- en verenigingsleven leidt tot een veerkrachtige Scherpenzeelse gemeenschap. Een veerkrachtige gemeenschap doet minder een beroep op het vangnet van de overheid en correleert in positieve zin met indicatoren rond (jeugd)werkloosheid, eenzaamheid, en onveiligheidsgevoelens. In de consultaties werd dit vaak “omzien naar elkaar” genoemd.
- Een meer veerkrachtige gemeenschap past ook in de zorgtransitie en demografietransitie waarin de vergrijzing en de participatiesamenleving leiden tot een groter appèl op mantelzorgers en het netwerk van de zorgzoekende, in plaats van zorg gefinancierd door de overheid.
- De Breehoek speelt een sleutelrol in het huisvesten van verenigingen en kerken en verdient blijvende financiering.

8.4.3 Hoog voorzieningenniveau

Doel

Voor een plaats met minder dan 10.000 inwoners heeft Scherpenzeel opvallend veel voorzieningen. Het gaat daarbij over de Breehoek als centrum voor cultuur, sport en welzijn, voorzieningen als scholen, busverbindingen en winkels, het zwembad en een gezellige dorpskern. Het behoud van dit voorzieningenniveau heeft voor veel Scherpenzelers prioriteit en speelt een belangrijke rol in de vitaliteit en leefbaarheid van het dorp.

Resultaten

- Het in stand houden van de Breehoek en het zwembad.
- Een plan van aanpak om de gezellige dorpskern met een wekelijkse markt en veel verschillende winkels te behouden. Het dorp moet geen “slaapdorp” worden.

Verbinden

- De Breehoek en het zwembad spelen ook een belangrijke rol in het levendige verenigingsleven Scherpenzeel.
- De gemeenschapszin in Scherpenzeel is een belangrijke oorzaak voor het hoge voorzieningenniveau. Zo winkelen veel Scherpenzelers bewust bij de plaatselijke middenstand en zetten veel Scherpenzelers zich in voor het zwembad en de verenigingen.
- De ondernemersvereniging en veel inwoners voelen zich betrokken bij het behoud van het voorzieningenniveau. Zij kunnen zeker betrokken worden bij initiatieven om de voorzieningen te behouden.

8.4.4 Veel groen

Doel

Uit de enquête, de consultatieavonden en de interviews van de razende reporter blijkt dat veel inwoners het vele groen in Scherpenzeel waarderen en belangrijk vinden voor de leefbaarheid van het dorp. Er is een brede wens om een goede groenvoorziening en landschappelijk onderhoud op de lange termijn op een goed niveau te houden.

Resultaten

- Minimaal behoud van kwaliteitsniveau per groentype.
- Synergie tussen groenvoorziening, buitendienst en organisaties voor natuur en landschap.
- Aansluiting van het groen bij landschappelijke hoogtepunten en monumenten.

Verbinden

- Een goede groenvoorziening past in het profiel van Scherpenzeel (een ondernemend dorp in het groen met betrokken inwoners in het centrum van het land).
- De vraag naar groen bij de inwoners moet een belangrijke plaats krijgen in de beslissingen rond ruimtelijke ordening.
- Een goede groenvoorziening en landschappelijk beheer maakt van Scherpenzeel een aantrekkelijke woonplaats.
- Inwoners moeten een stem krijgen in de keuzes die voorliggen om groen en landschappelijke voorzieningen aan te passen.
- Voor de groenvoorziening maakt Scherpenzeel gebruik van WSW-medewerkers die hiermee werkervaring kunnen opdoen en een opleiding krijgen.

8.4.5 Interventies

- De belangrijkste interventie is het organiseren van structureel overleg waarin gemeenten, inwoners en maatschappelijke organisaties gezamenlijk investeren in vitaliteit en leefbaarheid (met name voorzieningen en een levendige dorpskern).
- De Breehoek speelt een sleutelrol in het huisvesten van verenigingen en kerken en verdient – net als het zwembad – blijvende financiering. Wel dient met verenigingen en exploitant gekeken worden hoe het gebruik en de verhouding tussen kosten en opbrengsten verder kan worden geoptimaliseerd.
- Een aantal sportverenigingen geeft aan dat het ledenaantal terugloopt. Het opzetten van een sportkoepel of een sportraad kan deze verenigingen helpen om de krachten te bundelen.
- Het ondernemende karakter en de sterke onderlinge betrokkenheid past bij het stimuleren van evenementen die veel mensen naar de dorpskern trekken.
- Het dagelijks groenbeheer van de gemeente speelt hierin een belangrijke rol. Recent is het werkplan participatiebedrijf groen goedgekeurd door de gemeenteraad en zijn er voldoende middelen beschikbaar gesteld. Het draagvlak onder inwoners voor groenvoorziening en landschapsbeheer is zeer groot, dus het verdient de aanbeveling om de voortgang in de uitvoering van het werkplan te monitoren.
- De betrokkenheid van de inwoners bij de keuzes rondom groenvoorziening organiseren, bijvoorbeeld met een “right to challenge”.

Het “hoe en wat”

Hoofdstuk 9

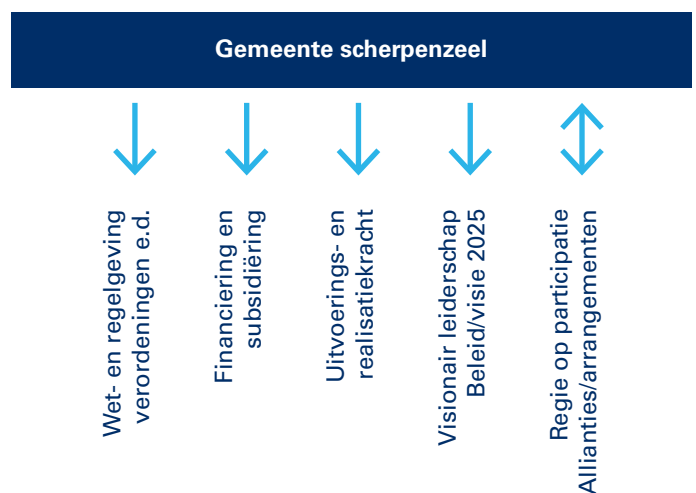
9.1 Inleiding

In het “hoe en wat” wordt toegelicht hoe de gemeente Scherpenzeel de visie daadwerkelijk kan gaan realiseren en wat daarvoor nodig is.

9.2 Instrumentarium gemeente

De gemeente Scherpenzeel is logischerwijs niet in staat alle vraagstukken binnen de lokale maatschappij op te lossen. De gemeente kan veel, maar niet alles. Zeker is het zo dat het pakket aan taken en verantwoordelijkheden van de gemeente toeneemt. Vooral in het sociale domein. Toch is het zo dat ook bedrijven, instellingen en de burgers zelf een grote verantwoordelijkheid hebben een vitale en leefbare gemeenschap in stand te houden en/of te verbeteren.

De gemeente heeft politiek/bestuurlijk – ondersteund door de ambtelijke organisatie – instrumentarium om de Toekomstvisie Scherpenzeel te realiseren. Dit instrumentarium kent vijf hoofdonderdelen, zoals in onderstaande figuur is gevisualiseerd.

De eerste drie hoofdonderdelen kunnen worden beschouwd als instrumentarium waar ruime bekendheid en ervaring bestaat bij de gemeente en herkenning zal bestaan bij de gemeenschap. De andere twee instrumenten “visionair leiderschap” en “regie op participatie” zijn als begrip zeker bekend, maar in praktijk nog minder vaak toegepast. Echter ze zijn relatief nieuw en toch zeer gewenst. Zeker bij het hebben van een krachtige gemeenschap. Kiezen voor visionair leiderschap op basis van een visie is meer dan ooit noodzakelijk om onder de druk van een toenemend en complex takenpakket richting te kunnen geven aan beleid. De wenselijkheid om deze twee instrumenten toch toe te passen komt voort uit de noodzaak om de complexiteit en de veelheid aan taken te richten door middel van een visie. Een visie die richting geeft aan het denken en handelen, samenhang creëert en de voorspelbaarheid van beleidsontwikkeling vergroot.

Participatie door inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers is gewenst omdat enerzijds de ondernemende kracht van de gemeenschap van Scherpenzeel en anderzijds de meer landelijke tendens van zelforganisatie wordt benut. Deze zelforganisatie is gestoeld op de goede informatiebeschikbaarheid via internet en de voortschrijdende emancipatie van de burgers.

Het gezamenlijk optrekken van de gemeente met de gemeenschap in het bereiken van maatschappelijk gewenste resultaten is ook logisch. Scherpenzeel heeft mondige inwoners, een relatief groot bedrijfsleven en een rijk verenigingsleven. In de burgerenquête en de sessies met de gemeenschap komt daarom de gewenste partnerrol van de gemeente als duidelijke nummer 1 naar voren. Participatie en inkleuring van de wederzijdse partnerrol stelt Scherpenzeel in staat vanuit gezamenlijkheid meer van de Toekomstvisie tot stand te brengen dan vanuit alleen de eerste drie hoofdonderdelen van het instrumentarium. Zeker bij budgetten die onder druk staan kan de regie op participatie vanuit een meer visionaire en faciliterende rol een welkome en logische uitbreiding van het instrumentarium betekenen om zo de ambities van de gemeente en gemeenschap te verwezenlijken.

9.3 Rollen van de gemeente bij de inzet van het instrumentarium

De vijfdeling geeft een heldere onderverdeling van het beschikbare instrumentarium. Tegelijkertijd is het ook noodzakelijk scherp te kijken naar de rollen die de gemeente kan spelen om doelen te realiseren. Deze rol-inkleuring heeft altijd zowel consequenties voor de ambtelijke organisatie als voor het politiek/bestuurlijk opereren.

		Eigen beleidskader	
		Ja	Nee
Doorzettingsmacht	Ja	Beheersgerichte regisseur	Uitvoeringsgerichte regisseur
	Nee	Visionaire regisseur	Facilitaire regisseur

- **Beheersingsgerichte regisseur:** bij de vraagstukken waar de gemeente de doorzettingsmacht heeft en opereert vanuit het eigen beleidskader, wordt de gemeente aangesproken op het tijdig en met kwaliteit bereiken van doelen en resultaten. Ook hier is het echter soms wenselijk en veelal noodzakelijk om de gemeenschap actief te betrekken. Natuurlijk vanuit veranderkundig oogpunt om bijvoorbeeld draagvlak te vergroten. Maar ook om te participeren in het realiseren van de resultaten. De gemeente speelt vanuit de krachtige eigen verantwoordelijkheid de rol in deze participatie van een beheersingsgerichte adviseur.
- **Uitvoeringsgerichte adviseur:** bij vraagstukken die buiten het eigen beleidskader liggen, maar waar de gemeente wel beschikt over doorzettingsmacht in de zin van geld en of specifieke competenties kan de gemeente de rol aannemen van uitvoeringsgerichte adviseur. Vanwege de doorzettingsmacht wil de gemeente vat hebben op het bereiken van doelen, alsmede het tempo waarop en de kwaliteit waarmee het doel bereikt wordt. Het feit dat het het terrein van andere organisaties en instellingen betreft plaatst de gemeente in een (krachtige en niet vrijblijvende) adviesrol.
- **Visionair regisseur:** een rol die de gemeente steeds nadrukkelijker dient te spelen. De doorzettingsmacht is beperkt, gefragmenteerd aanwezig of zelfs afwezig. Het onderwerp bevindt zich echter grotendeels of geheel binnen het beleidsdomein van de gemeente. Toch heeft de gemeente er baat bij dat doelen gerealiseerd worden. In gezamenlijkheid met andere partijen. Een offensieve bestuursstijl gebaseerd op een krachtige visie brengt de samenwerking doelgericht op gang.
- **Faciliterende regisseur:** voor die onderwerpen waar de gemeente geen doorzettingsmacht heeft en het onderwerp ook buiten het eigen beleidskader valt is allereerst een gereserveerde houding op zijn plaats. Blijkbaar gaat het hier om het speelveld waar anderen verantwoordelijkheid dragen. Soms blijkt het echter nodig om bijvoorbeeld delen van de visie te realiseren en beschikken anderen over de goede intenties om hun rol op te pakken, maar komt het niet tot stand. Alleen in zulke gevallen kan de gemeente een faciliterende rol spelen. Door partijen bij elkaar te brengen,

organisatievermogen en –kennis ter beschikking te stellen of op andere wijze de verantwoordelijkheid en goede intenties zodanig te ondersteunen dat de andere partijen tot gewenste resultaten komen.

9.4 Verbinden als krachtige methode voor veranderen

Veranderingen tot stand brengen wordt geholpen door een goede rolinvulling van de gemeente. Verbinden is een andere krachtige methode. Verbinding zorgt er voor dat je zo opereert dat je synergie creëert en spin-off organiseert. In alles denk je bij verbinding hoe het ene initiatief direct een ander terrein ondersteunt. Dus geen lappendeken van losstaande onderdelen, maar een samenhangend geheel van elkaar versterkende onderdelen.

Verbinding vindt plaats op drie onderdelen:

- **Fysieke verbinding:** de vraag is bij fysieke verbinding hoe ogenschijnlijk losstaande relevante investeringen aan kracht winnen door ze met elkaar te verbinden. Hoe kan de bouw van extra woningen leiden tot een coherent dorp en niet leiden tot een losstaande wijk. En op welke wijze kunnen de pareltjes én de horeca van Scherpenzeel goed met elkaar verbonden worden in fiets- en wandelroutes.
- **Inhoudelijke verbinding:** ook bij inhoudelijke verbinding gaat het om het versterkend effect op inhoud. Bijvoorbeeld door de vele promotionele websites te verbinden en op te laten gaan in één professionele website, verbinden met andere websites waar de doelgroepen op georiënteerd is. Bijvoorbeeld links met wandel- en fietssites, maar ook met buurgemeenten met een vergelijkbaar toeristisch profiel. En hoe kunnen de “Foodvalley” en de deelnemende gemeenten een logischer profiel creëren op bijvoorbeeld het gebied van economie.
- **Verbinding tussen mensen en organisaties:** veelal zijn burgers, bedrijven en instellingen het relatief snel eens over doelen die bereikt moeten worden in Scherpenzeel. Dat wordt ook zichtbaar in alle consultaties. Gemeenschapszin, het dorpse karakter, wonen voor jong en oud. Het debat spitst zich vaak toe op de “hoe”-vraag. Een doelgerichte verbinding tussen mensen en organisaties helpt die “hoe-vraag” beter en sneller te beantwoorden en in te vullen. Daarvoor is het belangrijk om potentiële participanten die een bijdrage kunnen leveren aan het verwezenlijken van doelen zodanig te faciliteren en te stimuleren dat zij doelgericht met elkaar aan de slag (kunnen) gaan.

Natuurlijk gaat dit niet zomaar in Scherpenzeel. De samenleving is er klaar voor. Zoveel is zeker. Tegelijkertijd ligt er een stevige opgave voor ambtelijke organisatie en politiek/bestuurlijk opereren. Het verbreden van het beschikbare instrumentarium, het spelen van soms nieuwe rollen en het creëren van verbinding om met minder geld en energie meer voor elkaar te krijgen vraagt het nodige van de gemeente:

- **Ambtelijke organisatie:** voor de ambtelijke organisatie is het noodzakelijk voor college en raad beleids- en uitvoeringsvraagstukken veel thematischer aan te vliegen. Anders gezegd: het college en de raad moeten in positie worden gebracht om vraagstukken niet afzonderlijk op hun merites te beoordelen, maar deze altijd vanuit de relatie met de visie en in verbinding met andere vraagstukken te bezien. Zodanig dat de maatschappelijke meerwaarde centraal staat. Naar de samenleving moeten (een aantal) ambtenaren over de competenties te beschikken om rond doelen mensen, bedrijven, verenigingen en instellingen bijeen te brengen. Om partner te zijn van die gemeenschap. Zodanig dat ieder vanuit het eigen aanbod bij kan dragen om het gemeenschappelijke doel te bereiken. De regierollen vragen niet alleen om procesmatige capaciteiten, maar ook het vermogen om dingen tot stand te brengen (executie- of realisatiekracht).
- **Politiek/bestuurlijk:** natuurlijk moet bij alle besluitvorming telkens de bijdrage aan de visie een toets zijn. Daarenboven vraagt de andere rol van de gemeente en het verbinden ook het vooral leren denken in doelen en resultaten. Hoe die resultaten bereikt worden moet in participatieve trajecten worden losgelaten om ruimte te geven aan het ondernemerschap en de creativiteit van de participanten. En ruimte geven betekent vervolgens weer vooraf heldere kaders definiëren als raad om daarna (soms) partner te zijn. Het betekent zeker ook “loslaten”. Ruimte geven met heldere kaders kan immers niet leiden tot zware besluitvorming achteraf waarbij college en raad alsnog eigenstandig besluitvorming laten plaats vinden.

Het vertellen dat participatie belangrijk is zal in goede aarde vallen bij de gemeenschap van Scherpenzeel. Cynisme ligt echter op de loer indien dit lonkend perspectief geen invulling wordt gegeven.

Anders gezegd: belofte maakt schuld! Het centraal stellen van participatie vraagt om één of een beperkt aantal concrete initiatieven waarin scherp getoetst moet worden of de ambtelijke organisatie in staat is de nieuwe rollen krachtadig in te vullen. Deze toets moet resulteren in – waar nodig – een

krachtige impuls. Door opleiding en training, door eventueel het aannemen van één of twee ambtenaren die als rolmodel kunnen fungeren. Daarnaast dient het MT te opereren als één geheel dat thematisch en programmatisch vraagstukken benadert en verbinding tussen expertisegebieden binnen de ambtelijke organisatie tot stand brengt.

Voor de politiek/bestuurlijke kant is het noodzakelijk een inspirerende raadsconferentie te houden waarin – voortbordurend op een recent gehouden sessie – theorie en praktijk rond participatieve trajecten concreet wordt gemaakt en “droog” wordt geoefend. De betekenis voor het politiek/bestuurlijke debat, de opdrachtgevende rol en het denken in doelen en resultaten (en het loslaten van het “hoe”).

Bestuurlijke, organisatorische en financiële consequenties

Hoofdstuk 10

10.1 Inleiding

De hoofdkeuzes die voortkomen uit de Toekomstvisie hebben veel betekenis voor de gemeenschap en het gebied van Scherpenzeel. Zij zijn tegelijkertijd niet zonder betekenis voor bestuur, organisatie en relatie tot de omgeving. Hoewel de Toekomstvisie zich primair richt op het maken van samenhangende keuzes en het aan gemeenteraad en college is om een uitvoeringsprogramma te maken en vast te stellen en daaraan ook financiële consequenties te verbinden, willen we in dit hoofdstuk toch al het één en ander zichtbaar maken.

10.2 Eigen kracht

De Toekomstvisie Scherpenzeel 2030 is een initiatief van de gemeenteraad en het college van de gemeente Scherpenzeel. Het gehele traject is ambitieus geweest in tijd én kwaliteit. En het traject is transparant en participatief geweest. De gemeenschap van Scherpenzeel is actief betrokken geweest, de gemeenteraad heeft aan het roer gestaan en de buurgemeenten zijn geraadpleegd. Tot slot is het onderzoek onder onafhankelijke leiding tot stand gebracht.

Met recht en reden kan daarom gezegd worden dat het onderzoek vanuit eigen kracht heeft plaats gevonden.

Nu treedt een nieuwe fase aan. Het vertalen van een toekomstvisie – waarin de ambities van de gemeente worden vastgelegd – naar een uitvoeringsprogramma. Die ambities stellen vanzelfsprekend eisen aan bestuur, ambtelijke organisaties, regionale samenwerking en aan de samenwerking tussen gemeente en gemeenschap.

10.3 Consequenties voor bestuur en organisatie

Zoals in de inleiding is vermeld is het debat over de oplossing voor de vraag wat de consequenties zijn voor bestuur en organisatie niet meer vrijblijvend. De noodzaak om stappen te maken is evident. Om de visie van Scherpenzeel waar te maken is organisatieontwikkeling en een actievere regionale samenwerking noodzakelijk. Om kwaliteit te stimuleren, kwetsbaarheid te verminderen en een robuuste en kostenefficiënte bedrijfsvoering te waarborgen. Maar vooral om een noodzakelijke kwaliteitsimpuls te realiseren. In dit onderzoek – leidend tot de Toekomstvisie – zijn onderscheidend de volgende aspecten te onderscheiden:

- **Hoogwaardig invullen van de partnerrol;** bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners zijn het erover eens dat een krachtige invulling van de partnerrol van de

gemeente het belangrijkste aspect is van de dienstverlening. Deze partnerrol krijgt extra belang indien we de drie samenhangende beleidskeuzes zien. Immers, juist deze beleidskeuzes vragen om een innige samenwerking tussen gemeente en maatschappelijke partners. Belangen zijn immers bij het ruimtevraagstuk en bij wonen niet altijd gelijkgericht. Je moet er dus samen uit zien te komen. Deze partnerrol van de gemeente wordt niet alleen belangrijk gevonden. De gemeenschap geeft ook aan dat juist daar ook verbetering gewenst is.

- **Meer strategisch vermogen;** de drie samenhangende beleidsthema's vragen om een gedragen visie. Maar ook om uitvoeringsprogramma's en -arrangementen. Telkens moeten belangrijke besluiten worden genomen waarbij het belangrijk is oog te hebben voor belanghebbenden, waarbij pragmatiek en opportunisme soms een krachtig wapen kan zijn, mits deze steeds weer aansluiten op een lange termijn strategie. Naast deze inhoudelijke noodzaak geeft ook de gemeenschap aan dat de kwaliteit van het bestuur, de deskundigheid van ambtenaren en de kwaliteit van visie en beleid cruciaal zijn voor de toekomst van Scherpenzeel.
- **Inhoudelijk sturender zijn in bovengemeentelijke vraagstukken;** Scherpenzeel is een collegiale en plezierige en betrouwbare partner. Zeker nu in de huidige bestuursperiode. Dat geven de Foodvalley en buurgemeenten aan. De gemeente Scherpenzeel zal op bepaalde thema's als infrastructuur, economie, duurzaamheid, transitievraagstukken ook in toenemende mate afhankelijk worden van die regionale samenwerking. Voor Scherpenzeel zijn er twee aandachtspunten: het zorgen dat Scherpenzeel -naast het zijn van een goede partner- ook meer agenderend kan zijn en daarnaast dat de regio-agenda's dominantier worden om daarmee de regio beter te bedienen. Een krachtige invulling van beide aandachtspunten helpt de gemeenschap van Scherpenzeel om op grote thema's blijvend succesvol te zijn. Bovendien biedt het perspectief voor vraagstukken die niet meer op de eigen schaal oplosbaar zijn, zoals bij het zoeken van oplossingen bij de schaarste aan ruimte.

10.4 Financiële consequenties

Scherpenzeel staat er financieel uitzonderlijk goed voor. Er is daarmee ruimte om te investeren. En daar helpt een Toekomstvisie in. De toekomstvisie richt investeringen en maakt ze daarmee onderbouwd en effectief.

Net zoals een Toekomstvisie in tijden van krapte uiterst behulpzaam is; het voorkomt dat telkens noodgedwongen de kaasschaaf wordt gehanteerd, hetgeen op lange termijn kan resulteren in uitholling van alle beleidsterreinen.

Een Toekomstvisie hebben betekent ook dat er financiële kaders en randvoorwaarden meegegeven worden. Het speelveld wordt daarmee afgebakend. Het dwingt het college en de raad scherpere keuzes te maken en creatief te zijn. Bijvoorbeeld door de samenwerking met partners en afstemming met buurgemeenten nog sterker te zoeken.

Tot slot leidt een visie niet alleen tot het gefundeerd maken van keuzes. Een visie vraagt ook onderhoud, communicatie en marketing. Financiële ruimte hiervoor inboeken is een must om de visie levend, vitaal en actueel te houden en de externe werking van de visie door communicatie en marketing te vergroten.

10.4.1 De gemeenteraad geeft financiële kaders en randvoorwaarden mee

De meegegeven kaders zijn eenvoudig. Het begrotingsregime van de gemeente Scherpenzeel is deugdzzaam en solide, wat heeft geleid tot sluitende begrotingen. Een gezonde financiële huishouding is cruciaal om het college en de raad ruimte te geven om de lijn van de visie uit te werken zonder verantwoording (op het financiële vlak) aan de provincie. Dit kader functioneert daarmee als randvoorwaarde voor alle opdrachten in de visie. De opdrachten mogen nimmer leiden tot begrotingsproblemen.

10.4.2 Veranderende rol van de gemeente en intensivering van samenwerking

Een Toekomstvisie is een uiting van verstandig en doordacht werken. Scherpenzeel kiest daarvoor! Het is ook een uiting van ambitie. Scherpenzeel gaat daarmee weg van het consensusdenken. Ambities realiseren vraagt om binnen de kaders en randvoorwaarden zoeken naar investeringsruimte. Echter, het vraagt nog indringender om schuiven binnen de begroting (prioriteren en kiezen), afstemming met buurgemeenten (wat hoeft niet door Scherpenzeel te worden gerealiseerd, omdat buurgemeenten de ambtelijke kwaliteit of voorzieningen op acceptabele reisafstand ter beschikking hebben?) en het maken van allianties en arrangementen met burgers, maatschappelijke instanties

en bedrijfsleven. Bij allianties en arrangementen benut je de kracht en het aanbod van participanten om zo gezamenlijk de ambities te verwezenlijken en bijbehorende doelen te behalen.

10.4.3 Afnemende ruimte voor autonoom beleid Scherpenzeel

In de raadsvergaderingen concentreert het debat zich op de taken waar de gemeente Scherpenzeel de ruimte ervaart om min of meer eigen keuzes te kunnen maken. We noemen dit vaak 'autonoom beleid'. Het gaat hier allereerst om het kiezen van een kwaliteitsniveau bij wettelijke taken, zoals het toekennen van bovenwettelijke uitkeringen of het kwaliteitsniveau van de groenvoorziening of onderhoudstermijnen van riolering. Daarnaast gaat het bij autonoom beleid om taken waar de gemeente Scherpenzeel een hoge mate van autonomie voelt. Bijvoorbeeld het bevorderen van de kwaliteit van de openbare ruimte (zoals herinrichting van het dorp, maar ook het vormgeven en realiseren van nieuwbouwprojecten of inbreidingsprojecten bij woningbouw), haar participerende rol bij evenementen en activiteiten of bij het subsidiebeleid (subsidie aan bijvoorbeeld sportverenigingen en de bibliotheek van Scherpenzeel).

Het autonome deel van de begroting wordt in hoge mate door de gemeenschap gevolgd en beoordeeld. Het is dit autonome deel van de begroting dat wordt ervaren als de kern. Hierover ontstaat ergernis of vreugde.

Hier manifesteren zich ook maatschappelijke organisaties en ze raken sterk aan de beleidsthema's.

Juist dit deel vraagt van de gemeente vaak om publieke verantwoording. Het is dan ook logisch dat het debat tussen college en raad zich hier veelal op toespitst.

Aandacht wordt gevraagd voor het beschikbaar houden van de toegekende investeringsruimte voor het realiseren van de visie. Mede door de decentralisaties in het sociale domein slinkt het autonome deel van de begroting. Bij het merendeel van het geld dat straks door de gemeente wordt besteed, is de gemeente min of meer uitvoerder en 'doorgeefluik'. Het verdient daarom aanbeveling om te onderzoeken of het niet autonome deel taakstellend gemaakt kan worden. Doelstelling is om – daar waar mogelijk – te voorkomen dat financieel grote risico's worden afgewenteld op de autonome taken die voor de Beleidsdoelen van de Toekomstvisie en voor de gemeenschap bijzonder zichtbaar zijn. Hiermee wordt voorkomen dat ambities die gekoppeld zijn aan de visie worden aangetast en ontevredenheid en scepsis over gemeentelijk beleid ontstaat.

10.4.4 Processtappen investeringsagenda naar aanleiding van de Toekomstvisie (op hoofdlijnen)

De processtappen voor vaststelling van de Toekomstvisie, alsmede de vertaling naar de financiële consequenties voor Scherpenzeel zien er op hoofdlijnen als volgt uit:

- De gemeenteraad stelt deze Toekomstvisie in januari 2019 vast.
- Op basis van deze Toekomstvisie worden uitvoeringsprogramma's gemaakt door het college (en ambtelijke organisatie).
- Tevens worden de beleidskeuzes gehouden langs de huidige programma's en worden prioriteiten verschoven.
- De consequenties voor beleid, uitvoering en gemeentelijke financiën worden opgenomen in de kadernota.
- De gemeenteraad behandelt de kadernota en stelt deze vast. Dit geschiedt in het voorjaar 2019.

Naast investeringen, bijstellingen en herprioritering zal er ook geld moeten worden gereserveerd voor onderhoud van de Toekomstvisie. Het borgen en zekerstellen van de continuïteit van de visie vraagt jaarlijks onderhoud, zowel in het verankeren als in het publiek verantwoorden. Hiertoe dient in de begroting ruimte voor vrijgemaakt te worden.

10.4.5 Bestuurlijke opdracht

Het college van Burgemeester en Wethouders krijgt de opdracht om binnen de door de gemeenteraad van Scherpenzeel meegegeven kaders en randvoorwaarden de volgende vragen te beantwoorden:

- Vertaal de Toekomstvisie naar een uitvoeringsprogramma's.
- Voer herschikkingen door binnen de begroting.
- Vertaal de visie, de uitvoeringsprogramma en begrotingsvoorstellen naar de kadernota.
- Geef financiële richtlijnen mee voor de begroting van 2020 en 2021 op basis van de visie.
- Geef een advies op hoofdlijnen over hoe de autonome beleidsruimte door financiële maatregelen gewaarborgd blijft van extra kortingen ten gevolge van overschrijdingen in het niet-autonome deel.

10.5 Bestuurlijk en ambtelijk perspectief voor Scherpenzeel

10.5.1 Bestuurskracht als denkkader

Met de Toekomstvisie heeft de ambitie van de gemeente Scherpenzeel kleur gekregen. Ambities die vragen om specifieke kwaliteiten als de invulling van de partnerrol, meer strategische kwaliteit en meer inhoudelijk gestuurde regionale samenwerking. De gemeente Scherpenzeel dient de bestuurskracht te leveren om deze ambities te realiseren. Vanuit het bestuur (gemeenteraad en college van B&W), vanuit de ambtelijke organisatie, vanuit het partnerschap in de regio en vanuit de gemeenschap. In deze paragraaf 10.5 willen we kort ingaan op wat de samenhangende beleidskeuzes vragen en wat de betekenis is voor Scherpenzeel.

10.5.2 Bestuurlijke zelfstandigheid als vertrekpunt

De Toekomstvisie Scherpenzeel 2030 richt zich strikt op de gemeenschap en het gebied van Scherpenzeel. Kijkend naar wat het vraagt om de ambities te realiseren is in het denken ook telkens de bestuurlijke zelfstandigheid uitgangspunt en vertrekpunt geweest.

10.5.3 Bestuurlijk stappen zetten

Bestuurlijk zijn de mogelijkheden beperkt om verbeteringen aan te brengen binnen het bestuur. Wie in de gemeenteraad zitten is een uitkomst van verkiezingen, het bestuur wordt gevormd door partijen die zich inhoudelijk verbinden en een college samenstellen.

Welke mogelijkheden bestaan er op bestuurlijk niveau om meer kracht te ontwikkelen teneinde de Toekomstvisie beter handen en voeten te geven? De drie centrale Beleidsthema's (Ruimte, Wonen en Vitaliteit & Leefbaarheid) hebben ieder een sterke lokale en gemeentelijke kant, maar zeker ook een regionale. Het bieden van perspectief voor het ruimtelijk vraagstuk vraagt in de oplossingen en interventies om betrokkenheid van buurgemeenten. Op langere termijn zelfs wordt het vraagstuk bediend door gezamenlijk in een groter gebied te kijken naar de landschappelijke, economische/infrastructurele en arbeidsmarktqualiteiten. Zodat de ruimtelijke eisen van bedrijfsvestigingen logisch samenvallen met de kwaliteit van het gebied. Een krachtige regionale samenwerking en een relevante regio-agenda maakt dat het bestuur aan kracht wint.

De gemeenschap roept het bestuur ook op om actief samen te werken met buurgemeenten. Liefst 84% van de inwoners vindt het heel verstandig dat op het gebied van bijvoorbeeld

economie, duurzaamheid, openbaar vervoer en ook wonen actief wordt samengewerkt met buurgemeenten.

Opvallend is dat de oproep van ondernemers en maatschappelijke organisaties nog krachtiger is op het thema "samenwerken", waarbij bij de maatschappelijke organisaties zelfs een pleidooi werd gehouden na te denken over een bestuurlijke fusie (herindeling). Zoals bekend werken veel maatschappelijke organisaties en ook bedrijven regionaal.

Tot slot -en dat is een kleiner punt- kan het bestuur gericht actie ondernemen om in houding, gedrag en manier van organiseren punten op de "i" zetten als het gaat om het invullen van het partnership binnen de gemeente als regionaal.

10.5.4 Ambtelijk perspectief

In het realiseren van de ambities uit deze Toekomstvisie is het van belang dat er -in lijn met het beschikbaar stellen en herschikken van financiële middelen- ook ambtelijke capaciteit beschikbaar wordt gesteld en herschikking plaats heeft.

Naast beschikbare capaciteit is het ook gewenst en noodzakelijk dat in de ontwikkeling van de ambtelijke organisatie belangrijke accenten worden gelegd. Daar waar de organisatie nu vooral gericht is op dienstverlening en bedrijfsvoering zal het accent verschoven moeten worden naar (basis-) dienstverlening, gecombineerd met meer adaptief en strategisch vermogen.

- **Strategisch vermogen;** teneinde de Toekomstvisie te realiseren en meer agenderend te zijn in de regio is het van belang dat het strategisch vermogen en de kwaliteit van visie en beleid verbetert. De wethouders moeten daarbij op een hoogwaardiger wijze worden geadviseerd. Niet alleen inhoudelijk, maar ook eigennijveriger vanuit deskundigheid en professionaliteit en met respect voor ieders rol.
- **Adaptief vermogen;** het continueren van een ordentelijke (basis-)dienstverlening blijft belangrijk. Van vuilnis-ophaaldiensten, tot paspoortverstrekkingen en (niet complexe) vergunningverleningen. Daarenboven is voor meer complexe dienstverlening het nodig dat de organisatie meer adaptief wordt en in staat is partner te zijn van verenigingen, inwoners en bedrijfsleven. En die partnerrol zo klant- en resultaatgericht mogelijk in te vullen, rekening houdend met wetgeving en de politiek-bestuurlijke gevoeligheden, aandachtspunten en procesgang. Deze vaardigheden worden door de gemeenschap soms herkend, maar vaker gemist.

Het ontwikkelen van deze kwaliteiten vraagt natuurlijk om het ontwikkelen van bestaand talent. Het vraagt onherroepelijk ook om extra formatie met deze specifieke kwaliteiten die ofwel voortkomt uit extra financiële ruimte, danwel vraagt om een andere wijze van organiseren.

Het is gewenst dat op basis van deze Toekomstvisie het college de opdracht krijgt een dergelijk organisatieontwikkelpun te maken om zo de consequenties voor te leggen aan de gemeenteraad.

Borgen en onderhouden Toekomstvisie

Hoofdstuk 11

Het hebben van een Toekomstvisie is een belangrijke stap voor Scherpenzeel. Maar een visie blijft bij een gedachte indien het geen handen en voeten krijgt. Ook vraagt een Toekomstvisie onderhoud en het telkens hernieuwen van het commitment. In dit hoofdstuk zijn een aantal belangrijke elementen opgenomen die onderdeel kunnen zijn van het borgen en onderhouden van de Toekomstvisie.

Het borgen en zekerstellen van de continuïteit van de Toekomstvisie Scherpenzeel 2030 gaat langs drie lijnen:

11.1 Vaststellen visie

Het fundament voor een succesvolle realisatie van de visie wordt bepaald door de start. Het vaststellen van de visie is het eerste belangrijke moment om de continuïteit van de visie te borgen. Het is van belang om gezamenlijk te bepalen wat de condities moeten zijn waaronder de visie wordt vastgesteld. Het zekerstellen van de continuïteit van de visie van de gemeente Scherpenzeel wordt bij het vaststellen gegarandeerd door de volgende voorwaarden:

1. Participatief proces en unanieme besluitvorming
Het zekerstellen van de continuïteit van de visie begint bij de gedragenheid van de visie door de gemeenteraad.

Het opstellen en herijken van de visie vraagt nauwe betrokkenheid van de gemeenteraad. Het is de visie van de raad. Dat moet feitelijk zo zijn, maar ook zo gevoeld worden. Daarom is het proces zodanig vormgegeven dat enerzijds de gemeenschap breed betrokken is geweest bij de totstandkoming van de visie en anderzijds de gemeenteraad en het college.

2. Zichtbaar en controleerbaar committeren aan de visie

Het vaststellen van de Toekomstvisie bij de start en het jaarlijks herijken van de visie moeten zichtbaar voor de gemeenschap bekrachtigd worden door de gemeenteraad. Bij de start krijgt dit zichtbare en controleerbare commitmentvorm door twee elementen, te weten:

- Vaststelling van de visie heeft plaatsgevonden in een raadsbijeenkomst op 15 januari 2019.
- Deze vaststelling is direct op feestelijke wijze kenbaar gemaakt aan de gemeenschap van Scherpenzeel en wordt gepubliceerd op de website van de gemeente.
- Als optie: een brochure, die huis aan huis verspreid wordt in februari 2019 en die op een energieke, heldere en beeldende wijze inzicht geeft in de inhoud van de visie.

3. Lange termijn commitment en doelstellingen opnemen in de partijprogramma's

Hoewel de gemeenteraadsleden natuurlijk niet de verantwoordelijkheid dragen binnen de partij, spreken zij de intentie uit om zich in te zetten om de visie deel uit te laten maken van de verkiezingsprogramma's. De Toekomstvisie Scherpenzeel 2030 is daarmee ijkpunt voor alle partijen in deze en in de komende raadsperiode (2022 tot 2026).

11.2 Verankeren in de besturing

Door de visie te verankeren in de besturing worden de randvoorwaarden gecreëerd waarin nieuw effectief gedrag van de gemeenteraad mogelijk is en wordt gestimuleerd. De Toekomstvisie Scherpenzeel 2030 wordt als volgt verankerd in de besturing:

4. Voortgang inclusief informatiebehoefte gemeenteraad formaliseren

De gemeenteraad heeft naast het vaststellen van de Toekomstvisie een belangrijke rol in het controleren of de visie daadwerkelijk wordt gerealiseerd. Om deze rol goed in te vullen moet de gemeenteraad zodanig in positie worden gebracht dat zij deze rol goed kan invullen. Dit betekent dat de raad gevoed moet worden met de juiste informatie op het juiste moment.

Het is daarom wenselijk om bij de start van de Toekomstvisie ook te bepalen hoe vaak en wanneer de raad toetst of de juiste koers wordt gevolgd en of er voldoende voortgang wordt geboekt. In lijn met de beleidscyclus wordt 4x keer per jaar als onderdeel van de agenda aandacht geschonken aan de voortgang van de realisatie van de Toekomstvisie.

Het is verstandig om van te voren vast te stellen welke informatie de raad nodig heeft om voldoende inzicht te hebben over de koers en voortgang.

5. Proces tot herijken en actualiseren beleggen

De wereld staat niet stil. Veranderingen volgen elkaar in hoog tempo op. Naast het opstellen van de Toekomstvisie is het dus van belang om de visie tweejaarlijks te herijken en te actualiseren. Dat betekent dat er regie op het proces om tot een herijkte en geactualiseerde visie te komen moet worden vormgegeven, zodat helder is wie wat wanneer gaat doen. De regierol wordt belegd bij de visiemanager (zie volgend punt) en het presidium. Visiemanager en presidium zorgen dat bij de kadernota en de jaarlijkse raadsconferentie (zie punt 7) de visie als ijkpunt wordt gebruikt en daarnaast -waar nodig- herijking en actualisatie geagendeerd wordt.

6. Een visiemanager aanstellen (toezien en vernieuwen)

Het is van belang dat binnen het college een bestuurder de Toekomstvisie in portefeuille krijgt. Dat betekent niet dat deze persoon verantwoordelijk is voor het realiseren van de visie, maar wel dat hij of zij er op toeziet dat de voorwaarden voor het vaststellen van de Toekomstvisie worden nageleefd, dat de visie wordt verankerd in de besturing en dat publiekelijk verantwoording wordt afgelegd. De visiemanager heeft dus een belangrijke rol in het borgen en zekerstellen van de continuïteit van de Toekomstvisie Scherpenzeel 2030.

7. Aanpassing structuur raadsstukken

In de structuur van de stukken voor de raad wordt standaard een element 'relatie met de Toekomstvisie' opgenomen. In dit element geeft de schrijver gemotiveerd aan hoe het stuk de visie ondersteunt of op onderdelen strijdig is met de visie.

11.3 Publieke verantwoording

Bij het formuleren en vaststellen van de visie heeft de gemeenschap van Scherpenzeel een belangrijke rol gespeeld. Ook in de realisatie van de visie moet de gemeenschap verbonden en aangehaakt blijven. Vanuit het benutten van de kennis en kracht van de gemeenschap. Daarnaast helpen hun betrokkenheid en feedback de gemeenteraad en het college scherp te blijven op het realiseren van de visie. Naast het publiekelijk vaststellen van de Toekomstvisie is het daarom van belang om gedurende de realisatie van de visie publieke verantwoording af te leggen.

8. Beoordeling door visiegroep Scherpenzeel

In de publieke verantwoording wordt ook een beoordeling ingebouwd. Dit betekent dat de gemeenschap in de vorm van een visiegroep een oordeel geven over de realisatie van de Toekomstvisie en meedenken over verbetering, bijdrages en versnelling.

- De visiegroep bestaat uit een aantal mensen uit Scherpenzeel. Voor de helft uit inwoners, voor de andere helft uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties.
- De visiegroep functioneert als een raad van advies. De visiegroep is een afspiegeling van de gemeenschap van Scherpenzeel. De visiegroep komt regelmatig bijeen in aanwezigheid van de visiemanager en vier raadsleden.

9. Informatie

Geen vrijblijvende informatieverstrekking, maar officiële verklaringen en rechtvaardigingen.

- Twee keer per jaar wordt een uitgebreid verslag van de voortgang van de Toekomstvisie gepubliceerd in De Scherpenzeelse Krant.
- Verslaglegging over de bijeenkomsten van de visiegroep in de Scherpenzeelse Krant.
- Specifieke informatie op de website van de gemeente over de voortgang van de realisatie, alsmede actualisaties van de Toekomstvisie.
- Deze verslagen volgen op de bijeenkomsten met de visiegroep en de bespreking in de gemeenteraad.

Bronnenboek

1.1 Consultaties

Wat	Waar	Aanwezig
Eerste consultatie inwoners	Breehoek	50
Tweede consultatie inwoners	Café	30
Consultatie buur- en samenwerkings-gemeenten	Gemeentehuis	15
Consultatie maatschappelijke organisaties	Gemeentehuis	40
Consultatie ondernemers	Boszicht	30
Consultatie jongeren	Glashorst (groep 8) Wittenberg (groep 8, 2 keer)	60-70
Enquête	2000 willekeurig geselecteerde inwoners	437

1.2 Gebruikte documenten

Documenten van de gemeente

- Werkplan participatiebedrijf Groen 2018-2022
- Woonvisie Scherpenzeel 2013-2020 (plus actualisatie)
- Beleidskader integrale toetsing en dienstverlening sociaal domein 2015
- Bestuursscan Scherpenzeel 2015
- Diverse documenten over de organisatie van de jeugdhulp
- Diverse documenten over de ICT-samenwerking met Veenendaal
- Raamovereenkomst en prestatieafspraken tussen gemeente, Huurderbond Ede e.o., Woonstede
- Nota economisch beleid Scherpenzeel
- Sportnota 2013-2017
- Statennotitie Sterk bestuur voor de opgaven van morgen
- Strategische Agenda RFV
- Samenwerking Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)

Documenten overige organisaties

- “Gelderland vernieuwt”, Advies Denktank Sterk Bestuur.
- “Ambtelijke fusies, een vlucht naar voren of een duurzaam perspectief, Advies Berenschot.
- “Rapportage gemeente Scherpenzeel MKB-vriendelijkste gemeenteverkiezing, MKB Nederland
- “Sterk bestuur voor de opgaven van morgen” Provincie Gelderland
- “Strategische agenda 2015-2019, van denken naar doen” en “visie werklocaties 2017-2025, slim voorsorteren-actief realiseren”, Regio FoodValley.

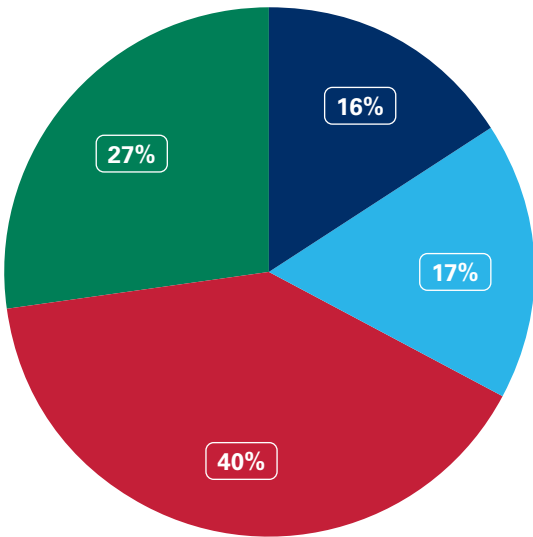
Databases

- [CBS.nl/statline](https://cbs.nl/statline)
- [Waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl)
- <https://gelderland.databank.nl/>

1.3 Overzicht belangrijke uitslagen enquête en consultaties

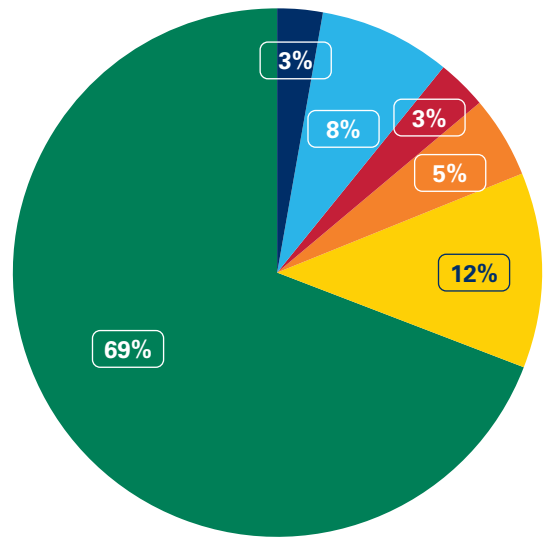
Dit is slechts een overzicht. De ruwe data is bij de gemeente opvraagbaar.

Leeftijd en geboorteplaats respondenten burgerenquête

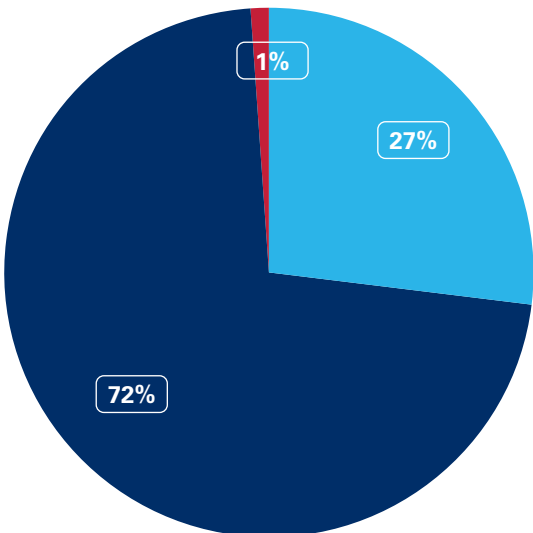

■ 18-29 jaar   ■ 45-65 jaar
■ 30-44 jaar   ■ 66 jaar of ouder

Tijd woonachtig in Scherpenzeel

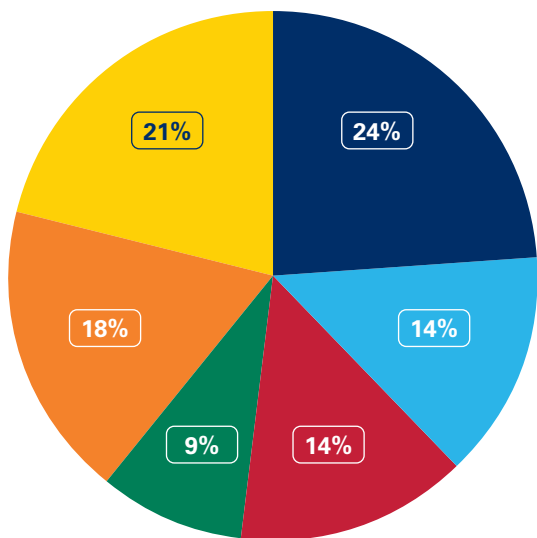
■ korter dan 1 jaar   ■ 5 tot 10 jaar
■ 1 tot 3 jaar   ■ 10 tot 20 jaar
■ 3 tot 5 jaar   ■ meer dan 20 jaar

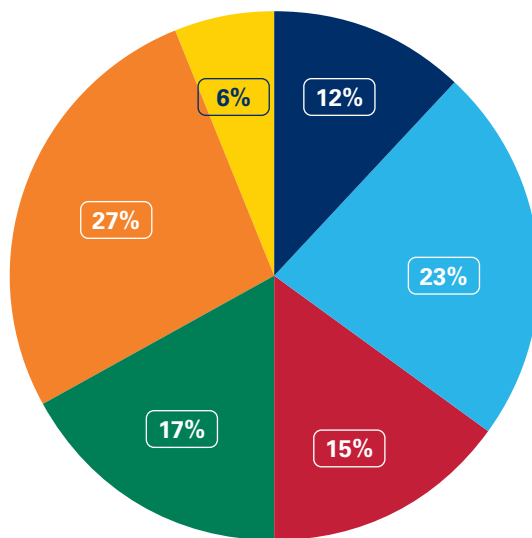
■ In Scherpenzeel   ■ In Nederland   ■ Buiten Nederland

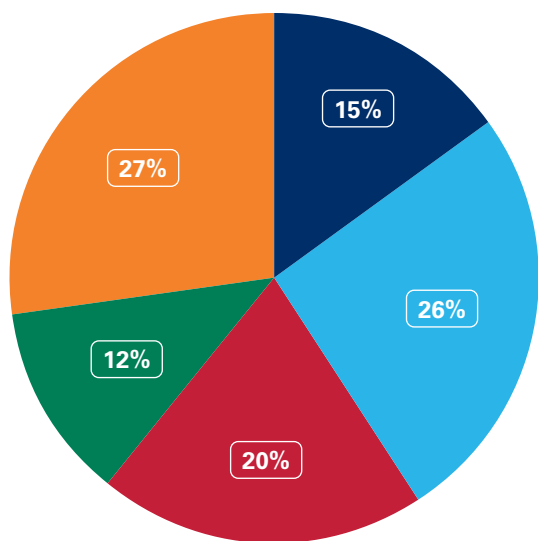
Aan welk van de onderstaande onderwerpen vindt u dat de gemeente Scherpenzeel in de toekomst de meeste aandacht moet besteden?

- Onderhoud van openbaar groen (plantsoenen, parken, etc.)
- Aanleggen en onderhouden van wegen
- Openbaar vervoer
- Aanleg en onderhoud speelplaatsen
- Woningbouw (bouwvergunningen, bestemmingsplan, ruimte bieden voor nieuwe woningbouwprojecten, etc.)
- Beschermen historische waarde (gebouwen en monumenten)

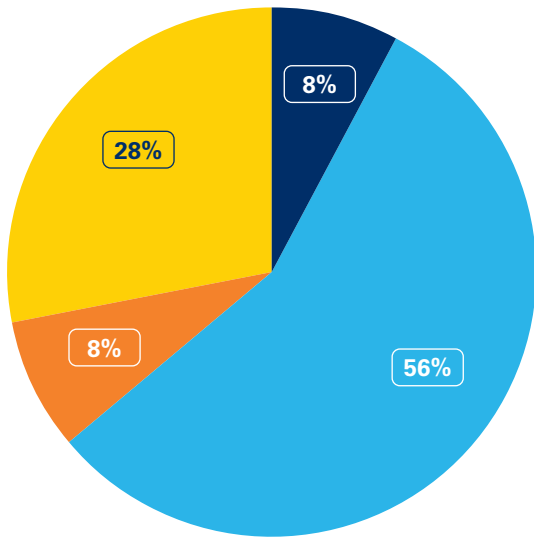
- Toeristische voorzieningen en evenementen
- Historie en markante gebouwen, pleinen en parken
- Sportvoorzieningen
- Onderwijsvoorzieningen
- Ouderenvoorzieningen
- Bedrijventerreinen

- Dienstverlening aan burgers (aanvragen van paspoorten, vergunningen)
- Maatschappelijke ondersteuning WMO (hulp bij het huishouden, woningaanpassing, speciaal vervoer, etc.)
- Stimuleren plaatselijke economie (bedrijfsinvesteringszones, ondersteunen middenstand / winkeliers met informatie en netwerk, etc.)
- Zorgen dat het arbeidsaanbod goed aansluit op wat bedrijven in Scherpenzeel nodig hebben (om- en herscholing, vrijwilligerswerk, etc.)
- Een sterkere lokale binding en samenwerking tussen gemeente en gemeenschap (bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners)

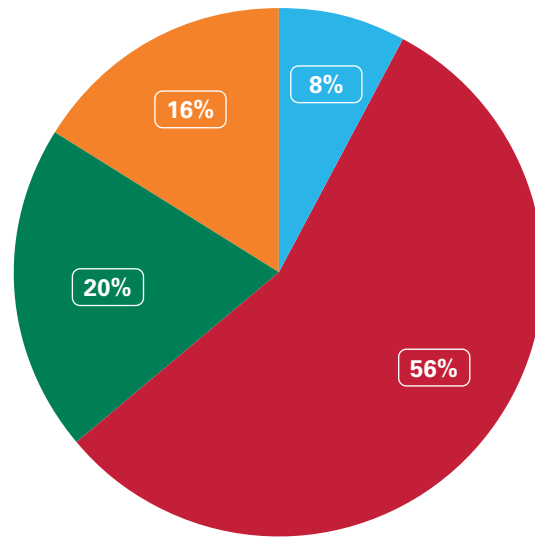
Jongerenraadpleging

Wat vind je fijn aan wonen in Scherpenzeel?

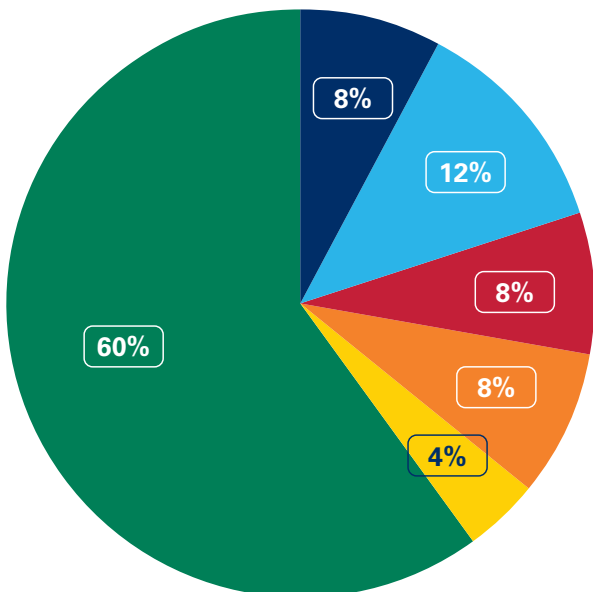
- De plek waar het ligt, er is veel groen
- Je kunt veel soorten sport doen
- Er staan mooie gebouwen en huizen
- Al mijn familie en vrienden wonen hier
- Er is een fijne kerk
- Er zijn leuke veldjes waar je kunt spelen

Wat zou beter geregeld moeten worden in Scherpenzeel?

- Meer huizen voor oude en jonge mensen
- Beter openbaar vervoer
- Een middelbare school
- Meer winkels in het centrum
- Veiligere wegen (rondweg en centrum)

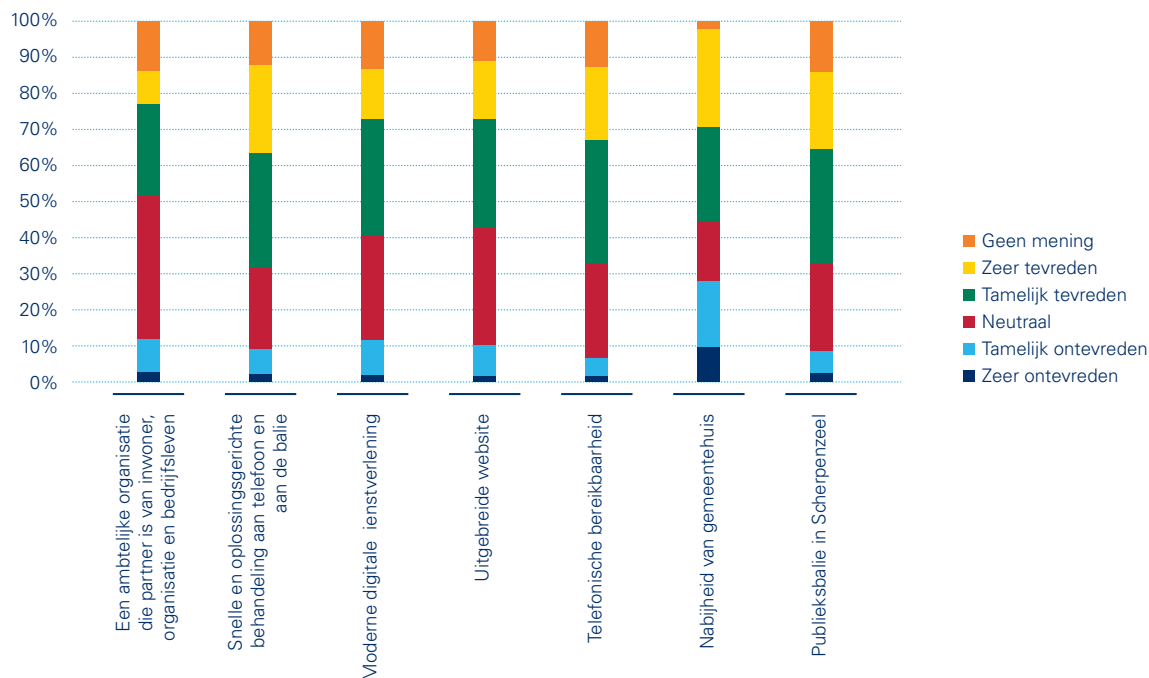
Hoe wil jij dat de gemeente bereikbaar is?

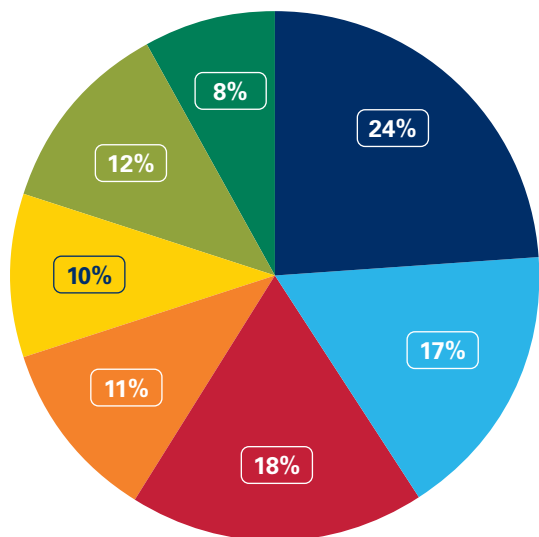
- Een mooie website
- Andere (sociale) media, zoals snapchat en whatsapp
- Telefonisch
- Een gemeentehuis
- Een loket met iemand van de gemeente die vragen

Gemeentelijke dienstverlening

Hoe tevreden bent u met de kwaliteit van deze aspecten van gemeentelijke dienstverlening op dit moment?

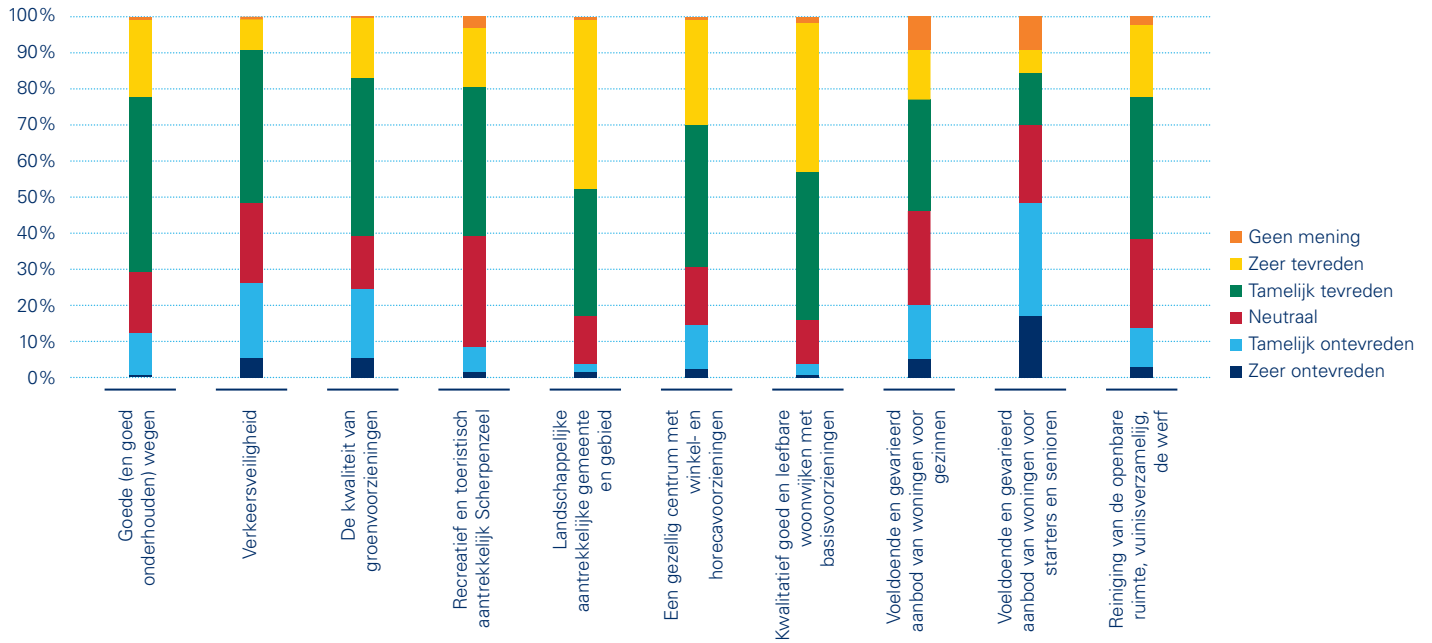
Welke onderdelen van de gemeentelijke dienstverlening zijn in de komende 10 tot 12 jaar het belangrijkste?

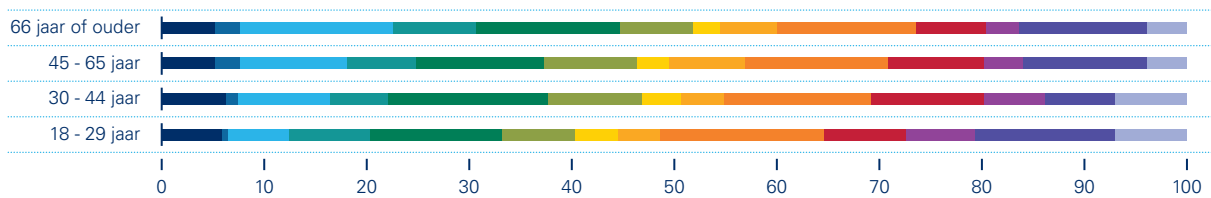
- Een ambtelijke organisatie die partner is van inwoner, organisatie en bedrijfsleven
- Snelle en oplossingsgerichte behandeling aan telefoon en aan de balie
- Moderne digitale dienstverlening
- Nabijheid van gemeentehuis
- Publieksbalie in Scherpenzeel
- Uitgebreide en toegankelijke website
- Telefonische bereikbaarheid

Openbare ruimte

Hoe tevreden bent u met de kwaliteit van de openbare ruimte op dit moment?

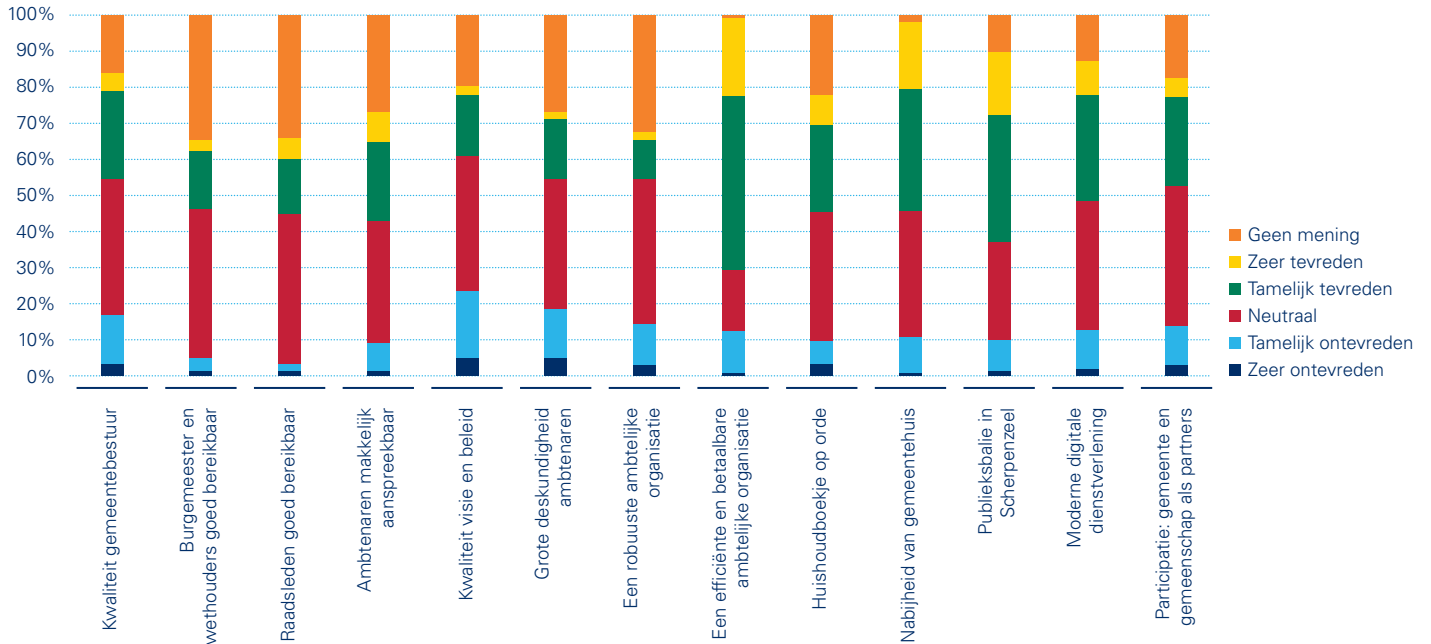
Welke van de onderstaande aspecten vindt u voor de komende 10 tot 12 jaar het belangrijkste?

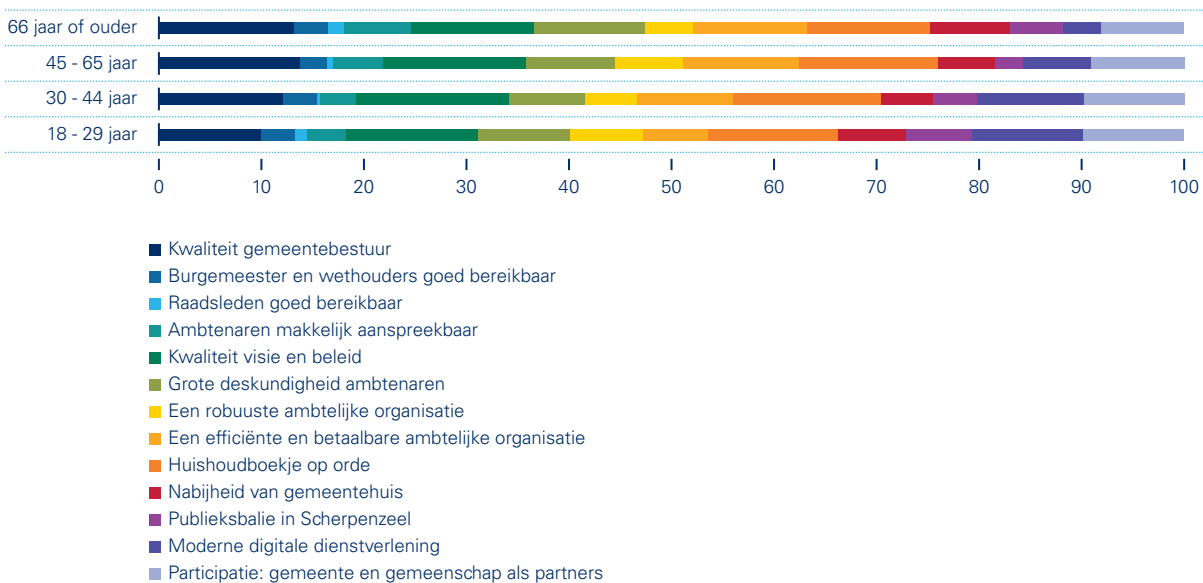
- De historische kwaliteit van woningen, straten en pleinen
- Waardevolle en vitale cultuurhistorie
- Goede (en goed onderhouden) fiets- en wandelpaden
- Goede (en goed onderhouden) wegen
- Verkeersveiligheid
- De kwaliteit van groenvoorzieningen
- Recreatief en toeristisch aantrekkelijk Scherpenzeel
- Landschappelijke aantrekkelijke gemeente en gebied
- Een gezellig centrum met winkel- en horecavoorzieningen
- Kwalitatief goede en leefbare woonwijken met basisvoorzieningen
- Voldoende en gevarieerd aanbod van woningen voor gezinnen
- Voldoende en gevarieerd aanbod van woningen voor starters en senioren
- Reiniging van de openbare ruimte, vuilnisverzameling, de werf

Gemeentelijke organisatie

Hoe tevreden bent u met deze aspecten van de gemeentelijke organisatie op dit moment?

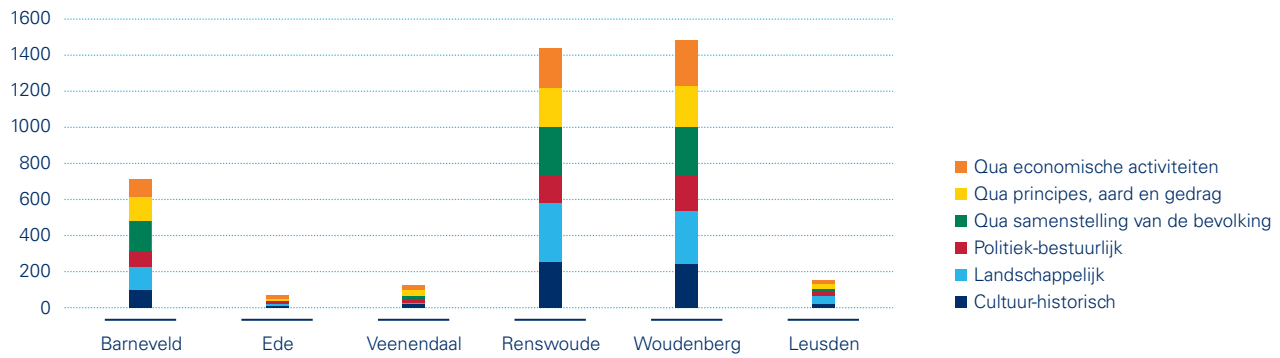

Wat zijn voor u de vijf belangrijkste aspecten van de gemeente als organisatie in de komende 10 tot 12 jaar?

Positie ten opzichte van andere gemeenten

Met welke gemeente ervaart u de meeste overeenkomsten op de onderstaande aspecten? U mag drie gemeenten per aspect kiezen.

Berenschot

Berenschot is een onafhankelijk organisatieadviesbureau met 350 medewerkers wereldwijd. Al 80 jaar verrassen wij onze opdrachtgevers in de publieke sector en het bedrijfsleven met slimme en nieuwe inzichten. We verwerven ze en maken ze toepasbaar. Dit door innovatie te koppelen aan creativiteit. Steeds opnieuw. Klanten kiezen voor Berenschot omdat onze adviezen hen op een voorsprong zetten.

Ons bureau zit vol inspirerende en eigenwijze individuen die allen dezelfde passie delen: organiseren. Ingewikkelde vraagstukken omzetten in werkbare constructies. Door ons brede werkerrein en onze brede expertise kunnen opdrachtgevers ons inschakelen voor uiteenlopende opdrachten. En zijn we in staat om met multidisciplinaire teams alle aspecten van een vraagstuk aan te pakken.

Berenschot Groep B.V.

Europalaan 40, 3526 KS Utrecht
Postbus 8039, 3503 RA Utrecht
030 2 916 916
www.berenschot.nl
[in /berenschot](https://www.linkedin.com/company/berenschot)